

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Minttu Rätty & Heli Laurikainen (toim.)

*AISTIEN-MENETELMÄLLÄ
OIVALLUKSIA
OPPIMISEEN JA KOHTAAMISEEN*

Minttu Rätty & Heli Laurikainen (toim.)

Aistien-menetelmällä
oivalluksia
oppimiseen ja kohtaamiseen

Sisällysluettelo

<i>Esipuhe / Rätty</i>	7
<i>I Yhdessä kehittämässä</i>	8
Aistien-hanke kehittämissympäristönä <i>Rätty</i>	10
<i>II Elämyksellistä oppimista</i>	16
Moniaistisuuden hyödyntäminen settlementtityössä ja kansalaisopisto-opetuksessa <i>Suomi & Saarela</i>	18
Aistien-tila sosiaalialan koulutuksessa Laureassa <i>Lassila</i>	23
Foreign Language Learning in the Multisensory Space <i>Myréen</i>	29
Historian opetuksen elävoittäminen moniaistisen tilan avulla <i>Sivonen</i>	33
<i>III Yhteisöjä kehittämässä</i>	40
Aisteilla kylien kehittämiseen <i>Laurikainen</i>	42
Kuunsilta - muistoja Untulan tanssilavalta <i>Sandelius</i>	46
Halpparin talossa aistittiin entisajan arkea <i>Henttinen</i>	48
<i>IV Voimaannuttamassa ja vaikuttamassa</i>	50
Aistien-menetelmä voimaannuttamisen välineenä <i>Järvinen, Rankka & Rätty</i>	52
Monikulttuurisuutta oppimassa Laurean piloteissa <i>Rätty</i>	58
Pakolaiset tarvitsevat kodin <i>Matikainen & Ferrara</i>	66
Kirjosto ja moniaistinen tila <i>Verronen</i>	71
Asiakkaita aistien - uudistuva museo <i>Linnahalme</i>	74
<i>V Aistien-menetelmää kehittämässä</i>	78
Tekniikkanäkökulma Aistien-tilaan <i>Björn</i>	80
Aistien-hankkeen arviointi <i>Jyrkkiö</i>	87
<i>Kirjoittajat</i>	92

Copyright © tekijät ja Laurea-ammattikorkeakoulu 2015

Kannen kuva: Heli Laurikainen

ISSN-L 2242-5241
ISSN 2242-5241 (painettu)
ISSN 2242-5225 (verkko)

ISBN 978-951-799-392-0 (painettu)
ISBN 978-951-799-393-7 (verkko)

Grano Oy, Kuopio 2015

Esipuhe

Tulevaisuuden yhteiskunta voidaan nähdä oppimis-yhteiskuntana, jossa kaikki oppivat ja opettavat. Niin yhteiskunnan, oppilaitosten, työelämän organisaatioiden sekä erilaisten verkostojen tehtävänä ei ole ainoastaan mahdollistaa oppimista uudenaikaisissa ympäristöissä, vaan myös luoda tukiverkosto, joka estää kansalaisten syrjäytymisen ja opettaa tarvittavia taitoja. Tukiverkoston tulee pystyä tukemaan jokaisen kansalaisen oppimisenpolkua kaikissa elämänvaiheissa¹.

Aistien-kehittämishanke on syntynyt osana Euroopan sosiaalirahaston ohjelmaa Avoimessa oppimisympäristössä aktiiviseksi kansalaiseksi. Avoin oppimisympäristö tarkoittaa erilaisia formaalin ja nonformaalin oppimisen ympäristöjä, joissa oppiminen tapahtuu elinikäisenä prosessina. Oppijalla on aktiivinen rooli oman tietorakenteensa järjestäjänä kuitenkin siten, että oppiminen on sosiaalinen ja yhteisöllinen prosessi. Oppiminen yhteisöllisenä oppimisprosessina merkitsee, että kaikilla ryhmän jäsenillä on yhteinen tehtävä ja tavoite ja jossa pyritään jaettujen merkitysten ja yhteisen ymmärryksen rakentamiseen vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.²

Tässä artikkelikokoelmassa Aistien- avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeen toimijat kertovat kokemuksistaan ja näkemyksistään, miten moniaistisuutta hyödyntävää Aistien-tilaa voi hyödyntää oppimisessa, yhteisöllisyyden tai hyvinvoinnin edistämiseksi. Artikkelikokoelmassa kerrotaan hankkeen aikana koettua, mutta herätellään myös ajatuksia Aistien-menetelmän käytöstä tulevaisuudessa.

Aistien-tila ja Aistien-menetelmä ovat hankeverkostossa annettuja nimiä yhteisölliselle prosessille tai menetelmälle, joka moniaistisuutta hyödyntäen pyrkii edistämään yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja oppimista.

Kirja on jaettu viiteen osioon. Ensimmäisessä esitellään kehittämishanke, jonka tuloksena tämä kirja syntyi. Seuraavassa esitellään Aistien-menetelmää oppimisympäristönä sekä ammattikorkeakouluympäristössä että kansalaisopiston arjessa. Kolmannessa osiossa tarkastellaan menetelmää yhteisöllisyyden edistäjänä kyläyhdistysten toiminnassa. Neljännen osion artikkelit käsittelevät menetelmää voimaantumisen ja vaikuttamisen välineenä. Viimeinen osio esittelee Aistien-hankkeen kehittämistyötä ja arviointia.

¹ Saloniemi, K (2011) Aktiivinen kansalaisuus ja avoimet oppimisympäristöt tulevaisuudessa. Aktiivi-hankkeen ennakoitiraportti. Sarja B. Raportit ja selvitykset 3/2011. http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Saloniemi_B_3_2011.pdf

² Salovaara, H., (2004) Oppimisen teoriasta tukea tieto- ja viestintätekniikan pedagogiseen käyttöön, http://tievie oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_1/johdanto.htm

I YHDESSÄ KEHITTÄMÄSSÄ

Minttu Rätty, projektipäällikkö, Laurea-ammattikorkeakoulu

AISTIEN HANKE KEHITTÄMISYMPÄRISTÖNÄ

Ideasta hankkeeksi: millainen olisi moniaistinen avoin oppimisympäristö?

Mitä tarkoittaa aktiivinen kansalaisuus? Avoimet oppimisympäristöt? Tulevaisuuden oppiminen? Euroopan sosiaalirahaston Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi -kehittämisohjelmassa (vuosina 2007-2014) etsittiin erilaisilla valtakunnallisilla verkostohankkeilla vastausta näihin kysymyksiin.

Euroopan sosiaalirahaston kehittämisohjelma sopi hyvin jo Laureassa pitempään vireillä olleeseen ajatukseen moniaistisesta tilasta. Halusimme kehittää yhdessä eri toimijoiden, kuten oppilaitosten, museoiden ja kirjastojen kanssa,

toimintamallia, jossa asiakkaat ovat aktiivisia toimijoita ja tiedon tuottajia. Tarkoituksena oli etsiä uusia tapoja hyödyntää elämyksellisyyttä ja moniaistisuutta oppimisen tueksi. Taustalla oli ajatus, että eri aisteilla - ja eri aistien yhteisvaikutuksella - on ihmiselle suuri merkitys tiedon omaksumisessa. Tunteiden ja aistien merkitystä tulisi korostaa oppimisprosessissa, kuten lukuisat moniaistisia oppimisympäristöjä käsittelevät kansainväliset tutkimukset osoittavat.

Hankkeen ydintä, moniaistista tilaa, oli kokeiltu ja kehitetty Laurea-ammattikorkeakoulussa jo vuodesta 2007. Ensimmäinen moniaistinen tila oli rakennettu Laureaan vuonna

Laurean moniaistinen tila

2009 osana ERF-rahoitteista ”Kohtaamisia moniaistisessa tilassa” - hanketta. Siinä tilaa käytettiin monikulttuurisuuden edistäjänä. Tilan kehittämisen myötä oli virinnyt ajatus, että idea on sovellettavissa moneen eri tarkoitukseen.

Aistien-hankkeen toimijaverkoston syntyi melko pitkän prosessin kautta. Hanketoimijat löytyivät osittain Laurean vanhoista yhteistyökumppaneista, kuten Vantaan kaupungista, Metropolia-ammattikorkeakoulusta ja Päivälehdessä museosta. Hämeen Kylät ry tuli mukaan sattuman kautta, kun yhdistyksen jäsen oli vierailut Laurean moniaistisessa tilassa ja nähnyt tilan mahdollisuudet kyläkehittämisen välineenä. Verkostoon etsittiin myös aktiivisesti uusia yhteistyökumppaneita, jotta saataisiin alueellista ja toiminnallista kattavuutta: tällä perustella Jyränkölän Setlementti ja Lapin maakuntamuseo kutsuttiin mukaan.

Vuonna 2011 hankehakemus sai myönteisen päätöksen ja syksyllä 2011 aloitti toimintansa Aistien - avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hanke Laurea ammattikorkeakoulun koordinoimana ja yhteensä seitsemän osatoteuttajan verkostona.

Yhteiset tavoitteet määrittyivät vähitellen

Hakemusvaiheessa hankkeen tavoitteita oli pohdittu yhdessä, ja hankkeen alkaessa tavoitteita konkretisoitiin ja kirjastettiin. Halusimme tehdä tiedon tuottaminen eläväksi toiminnan kautta. Lisäksi halusimme rakenteita, jotka mahdollistavat avoimien ja monitoimijaisen oppimisympäristöjen luomisen.

Hankkeen tavoitteet määriteltiin tarkoituksella melko väljästi. Ne olivat seuraavat:

- kehittää moniaistisuutta hyödyntäviä avoimia oppimisympäristöjä,
- kehittää paikallisia ja valtakunnallisia verkostoja, jotka mahdollistavat eri alojen yhteistyön ja
- kehittää teknisiä valmiuksia sekä sähköistä ympäristöä, jotta moniaistinen tila voidaan toteuttaa

Väljä määrittely mahdollisti sen, että erilaiset organisaatiot pystyivät hyödyntämään hanketta ja kehittämään sen kautta omaa toimintaansa/työtään. Tavoitteet antoivat siis osatoimijoille vapauden ja vastuun kehittää. Mahdollisuus määrittellä oman työn tavoitteet ja toimintatapa osaltaan myös sitoutti osatoimijoita tekemiseen.

Jatkuva menetelmän ja tavoitteiden kehittäminen piti projektin eri toteuttajien kesken yllä vuoropuhelua menetelmästä. Erilaisten kokeilujen avulla testattiin menetelmän toimivuutta ja etsittiin tapoja ja rajoja määrittellä sitä.

Kehittämistyötä voimalla seitsemän pilotin

Hankkeen voimavara - ja myös haaste oli se, että toimijat edustivat hyvin erilaisia organisaatioita ja ammattialoja. Yhteensä hankkeessa toteutettiin reilun kolmen vuoden aikana 28 pilottia, joilla menetelmää testattiin ja kehitettiin. Eri organisaatioissa tavoitteet ja paikallisverkoston ja toimijoiden toimintamallit ovat olleet hiukan erilaisia.

Laurea jatkoi monikulttuuristen kohtaamisten edistämistä. Se toteutettiin Laurean Learning by Developing -pedagogiikalla, mikä tarkoitti tiivistä yhteistyötä opiskelijoiden ja paikallisten maahanmuuttajien ja kotouttamistyötä tekevien tahojen kanssa. Toiminta sidottiin lähinnä sosiaalialan koulutukseen, jossa eri opintojen vaiheissa olevat opiskelijat tekivät opintoja hyödyntäen moniaistista tilaa. Maahanmuuttajien voimaannuttaminen oli tärkeä tekijä samoin erilaisten asiakasryhmien hyvinvoinnin edistäminen. Hankkeen aikana yhdeksi tärkeäksi yhteistyökumppaniksi muodostui Vantaan Aikuisopisto, jonka kotouttamiskoulutuksen kanssa tehtiin jatkuvaa yhteistyötä.

Laurean oman projektiryhmän muodostivat projektipäällikkö ja -koordinaattori, joiden lisäksi hankkeessa työskenteli neljä määräaikaista projektityöntekijää, kolme lehtoria linkitti opetustaan projektiin ja oli mukana hankkeen kehittämistyössä, sekä vuosittain noin sata opiskelijaa, jotka osana eri opintoja olivat mukana. Osa opiskelijoista osallistui hankkeen kehittämistyöhön ja viikoittaisiin kokouksiin. Laureassa Aistien-tilan yhteydessä oli toimistotila, joka toimi opiskelijoiden ja hankehenkilökunnan yhteisenä kehittämistilana.

Hämeen kylien tavoitteena oli edistää kylien yhteisöllisyyttä. Hämeen Kylät ry toimi katto-organisaationa kylien omille piloteille, joissa työstettiin erilaisia teemoja liittyen kylän historiaan ja kotiseututyöhön. Toisena suosittuna mallina nousivat esiin tulevaisuustuvat, joissa keskityttiin kylien tulevaisuuden suunnitteluun. Hämeen kylien osaprojektin vetäjänä toimivan kyläkehittäjän lisäksi kylien pilotteja vetämään palkattiin määräaikaiset ohjaajat. Työntekijöiden yhteistyökumppaneina toimi kylien ja yhdistysten vapaaehtoisia.

Jyränkölässä tavoitteena oli hyödyntää moniaistisuutta ja elämyksellisyyttä kaikessa kansalaisopiston toiminnassa. Kansalaisopiston lisäksi tehtiin yhteistyötä paikallisesti. Hanketoimijat koostuivat nuorten pajan vetäjistä sekä Jyränkölän opettajista, ja hankekoordinaattorin avustuksella pilottit olivat osa Jyränkölän arkipäivää.

Vantaan kaupungilta oli mukana kaksi eri toimijaa. Lumon kirjaston tavoitteena oli aktivoida kirjaston kävijöitä ja luoda heille mahdollinen kohtaamispaikka. Kirjasto halusi kehittää yhteistyötä sekä alueen yhdistysten että paikallisten

oppilaitosten kanssa. Ensimmäisessä pilotissa Korson asukasyhdistys olikin aktiivisesti mukana. Lumon kirjastoon syntyi myös pysyvä moniaistinen tila. Vantaan Valo oli mukana toisaalta kehittämässä fyysistä tilaa, toisaalta tuomassa toimintamallia osaksi kuntouttavaa työtoimintaa. Organisaatiomuutosten vuoksi Vantaan Valon pilotti loppui keväällä 2013.

Hankkeen kaksi museota tutkailivat museon mahdollisuuksia liikkuu museoseinien ulkopuolelle ja tavoittaa tällä tavalla uusia asiakasryhmiä. Päivälehdessä museo toimi tiiviissä yhteistyössä Lumon kirjaston kanssa yhteisessä Korson

paikallishistoriaan liittyvässä pilotissa ja jatkoi toimintaa kehittämällä eri asuinalueisiin liittyviä uutispaketteja. Lapin maakuntamuseo puolestaan rakensi yhden liikuteltavan tilan, saunatilan, jonka avulla museon oli mahdollista vierailla mm. syrjäkylillä ja vanhustentaloissa. Saunatila toimi nimenomaan muistelu-ympäristönä ja muistitiedon keräämisen välineenä. Lapin maakuntamuseo teki tilan suunnittelussa aktiivista yhteistyötä Lapin yliopiston kanssa.

Metropolian rooli oli tukea muita hanketoteuttajia.

usein toiminnallisia: pystytettiin teltoja, ryhmitöinä keskustellen kehitettiin www-sivuja ja pohdittiin tuotteita.

”Intoa oppia, ymmärrystä, ideoita, tarinoita yhdessä”

Hankkeen toisena ja kolmantena toimintavuonna tapaamiset oli suunniteltu siten, että tapaamisen toinen päivä oli yleisölle avoin seminaari tai koulutuspäivä ja toinen oli varsinainen projektiryhmän kehittämispäivä.

Lisäksi kerran kuukaudessa projektiryhmä kokoontui virtuaalisesti. Aistien-hankkeella oli käytössä oma virtuaalinen AC-kokoushuone. Vilkkaimpaan projektityön aikaan sovittiin, että kokoushuoneessa nähdään kerran viikossa, mutta käytännössä pitemmän päälle tämä osoittautui liian usein tapahtuvaksi ja kerran kuussa tapahtuva virtuaalinen kokous hyväksi. Virtuaalinen kokoushuone oli käytettävissä aina tarvittaessa, ja siellä pystyttiin puimaan yhdessä erilaisia eteen tulleita asioita pienemmällä tai isommalla porukalla.

AC-huoneen lisäksi yhdessä työstämisen työvälineinä käytettiin mm. Laurean hallinnoimaa virtuaalista Optima-oppimislustaa sekä Google Drive -työtilaa. Niiden välityksellä tehtiin yhdessä esimerkiksi menetelmäopasta, erilaisia tilan mallinnuksia sekä nettisivuja.

”Häkyn saunalauteiden kanssa on säädetty” oli yhden projektiryhmäläisen kommentti

Hämeen Kylien pilotissa rakennetuista saunalauteista tuli yksi Aistien-menetelmän symboleista. Ne elivät yhden kesän muistelutilassa Sajaniemen Taidemäellä, tulivat sitten seminaariin Laureaan ja seisoivat reilun puoli vuotta ammattikorkeakoulun käytävällä toimien istumis- ja tuumailupaikana mm. opiskelijoille. Viimeiseksi lauteet kuljetettiin vielä ITK Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa -seminaariin Hämeenlinnaan. Siellä ne muistuttivat oppimisympäristöjen moninaisuudesta. Lauteet kuvaavat hyvin Aistien-menetelmälle tyypillistä fyysisen oppimisympäristön merkityksellisuyttä, elämysten yksinkertaistamista kuitenkin siten, että eri aisteille on virikkeitä – tunnelmaa on vaikea luoda tai siirtää paikasta toiseen vain virtuaalisesti.

Aistien-tilan ja teltan sekä sen, miten erilaisia aistielämyksiä tuotetaan, kehittäminen oli hanketyön keskeinen tavoite. Oli hyvä, että saimme kehitettyä tilaa eteenpäin. Tekninen kehittäminen ei ollut kuitenkaan niin yksinkertaista kuin ensin ajattelimme. Liikuteltava tila oli yksi hyvä ratkaisu, mutta kiinteä tilat toteutettuna valmiisiin rakennuksiin vaatii yksilöllisiä ratkaisuja ja ohjeistaminen on hankalaa. Hankkeen aikana kehitettiin kuitenkin eteenpäin Laurean moniaistista tilaa ja rakennettiin uusi tila Lumon kirjastoon.

...vai kuitenkin menetelmä

Pilottien myötä nousi yhä selkeämmin esiin, että Aistien-menetelmässä elämyksellisen valmiin tilan rinnalla yhtä tärkeää on sen rakentamisen prosessi. Tekijöiden on itse määriteltävä sekä prosessin tavoitteet, kohderyhmä että toimintatavat. Aistien-tilan rinnalle syntyi Aistien-menetelmä, joka väljästi määriteltiin siten, että se on menetelmä, jossa hyödynnetään moniaistisuutta, korostetaan yhdessä

Kuvio 1. Aistien-hankkeen toimijat ja tavoitteet

Hanketyöläisten määrä vaihteli hiukan kolmen vuoden aikana. Koko ajan kokopäiväisiä tai lähes kokopäiväisiä hanketoimijoita projektissa oli kolme yksi Laureassa, yksi Hämeen kylät ry:ssä ja yksi Jyränkölän settlementissä. Tämän lisäksi hankkeessa toimi osapäiväisiä sekä lyhytaikaisempia työntekijöitä sekä opiskelijoita. Myös projektipäällikkönä olin osapäiväinen ja käytin hankkeeseen 60-80% omasta työajastani.

Projektiryhmä oli kehittämistyön ydin, toimijoiden tuki ja turva

Hankkeelle muodostettiin ohjausryhmä, jossa oli edusta ja jokaiselta osatoimijalta. Ohjausryhmä toimi koko hankkeen ajan projektitoimijoiden ja erityisesti projektipäällikön tukena. Yhteiskehittämisen ytimeksi muodostettiin projektiryhmä, johon kuului vähintään yksi jokaisesta organisaatiosta. Projektiryhmän tapaamiset olivat avoimia, ja

niihin kutsuttiin kaikki sillä hetkellä aktiivisesti hankkeessa toimivat.

”Tämä on hyvä porukka, jes”

Yhteisen prosessin kannalta tärkeä oli ensimmäinen yhteinen kaksipäiväinen projektiryhmän kokous lokakuussa 2011. Kaikista osatoteuttajista oli vähintään yksi toimija paikalla. Kokouksessa tutustuttiin muihin osatoteuttajiin: ihmisiin, organisaatioihin ja pilottien tavoitteisiin. Lisäksi yhteisellä keskustelulla täsmennettiin hankehakemuksen tavoitteita.

Tämän jälkeen fyysisiä projektiryhmän tapaamisia oli vuosittain kolme ja ne järjestettiin vuorotellen eri osatoteuttajien luona. Tapaamiset ja kokoukset aloitettiin aina kierroksella, jossa jokainen kertoi kuulumisiaan. Joskus se tehtiin kuvin, joskus vuoropuheluna. Muutenkin tapaamiset olivat

Projektiryhmä oli koko hankkeen aikana kehittämistoiminnan ydin. Projektiryhmä kokoontui viimeisen kerran lokakuussa 2014 arvioimaan hankkeen toimintaa ja tuloksia

Hankkeessa saavutettua: tyhjä tila ja telta

Konkreettisen tuotteen kehittäminen yhdisti verkostoa. Ensimmäisessä tapaamisessa mittailtiin telttaa. Fyysisen tilan: liikuteltavan tilan, teknisten toteutuksen ja mm. kannakaiden kiinnityksen yksityiskohdat puhuttivat.

tekemisen prosessia ja pyritään prosessilla edistämään kohtaamista, hyvinvointia ja oppimista.

Päädytimme kirjoittamaan yhdessä menetelmäopasta. Oppaan ensimmäinen painos valmistui syksyllä 2013. Sitä työstettiin pala palalta lähes koko projektiväen voimin. Viimeinen silaus tehtiin juuri ennen marraskuun väliseminaaria.

”Työstämistä ja pientä tuskaakin ilmassa, mutta kannatti”

Menetelmäoppaan rinnalle tehtiin Aistien-menetelmää kuvaavat www-sivut, jotka käännettiin myös englanniksi. Ajatuksena on, että www-sivujen kautta menetelmä leviää – ja toisaalta myös siitä voisi tulla Aistien-menetelmää käyttävien ihmisten yhteistyökanava.

Konkreettisen tilan ja menetelmän lisäksi tuloksena oli erilaisia paikallisia ja valtakunnallisia yhteistyöverkostoja. Erilaisten pilottien ja yhteistyön kautta Aistien-menetelmää on lähtenyt käyttämään ja soveltamaan erilaisia kolmannen sektorin toimijoita, kouluja, museoita ja kirjastoja. Erilaisia sovelluksia oli enemmän kuin osasimme ajatella ja ne jäävät elämään sekä yksittäisten toimijoiden arjessa että verkostoina.

Levittämistä ja juurruttamista toteutettiin monella tavoin

Eri toimijat kutsuivat mukaan erilaisia yhteistyötahoja. Paikallisille verkostoille järjestettiin hankkeen alkuvaiheessa

iltakoulutuksia, päivän seminaareja, myöhemmin erilaisia avoimia tiloja rakennettiin tapahtumiin, kuten messuille.

Valtakunnallinen ja kansainvälinen levittäminen tapahtui erityisesti viimeisenä hankevuonna. Sitä varten painettiin opaskirjat, tehtiin www-sivut, kirjoitettiin artikkeleja sekä erilaisia tuotekortteja.

Samalla tavalla kuin kehittämisverkostossa pidettiin myös levittämisessä tärkeänä ja haluttiin viestittää, että menetelmää saa soveltaa ja ottaa käyttöön mahdollisuuksien mukaan. Se että menetelmä tunnettiin omaksi ja sopivaksi omaan toimintafilosofiaan, on erittäin tärkeää sen juurtumisen kannalta.

Yhdessä kehittäminen on voimavara

Nyt hankkeen loppumetreillä takana on kolme innostuksen ja aherruksen vuotta. Tällaisessa kehittämisverkostossa on ollut mukava olla mukana, toimijat ovat sitoutuneet toimintaan hyvin. Verkostomaisessa työtöteessä kukaan ei ole kenenkään johtaja: asioista ja vastuista on sovittava siten, että kaikki hyötyvät ja sitä kautta sitoutuvat. Tai sitten projektipäällikkö tekee, jos kukaan muu ei tee. Tästä ei tullut ongelma, mutta harvoin kehittämistyöhön kuuluu näin paljon käytännön työtä: mittaamista, silittämistä, ruuvaamista ja ripustamista.

Matkan varrelle on mahtunut myös tiukkoja hetkiä. Ilman suuria ristiriitoja selvittiin, mutta monta kertaa projektin aikana nostettiin uudestaan esiin kysymys: miten määrittelimme Aistien-menetelmän? Mikä meille kaikille on

yhteistä? Kehittämishankkeelle tyypillisesti myös tämän hankkeen tavoitteita jouduttiin matkan varrella tarkistamaan. Esimerkiksi aluksi suunnitteilla olleiden elämäspakettien sijaan tehtiin www-sivuille kuvauksia menetelmän soveltamismahdollisuuksista eri kohderyhmille.

Avoin yhteiskehittäminen ja jakaminen on ollut voimavara: olemme selvinneet ilman kateutta tai kilpailua, osittain varmaan sen vuoksi, että toimijat olleet niin eri aloilta. Toisaalta korostimme ajatusta, että toisiltamme saamme ideoita, ja sitä kautta avoin jakaminen on kaikkien etu.

Mitä tästä jää elämään?

Hankkeen loppumetreillä tietysti nousee voimakkaasti kysymys siitä, miten tämä jatkuu. Jäävätkö toimintamallit elämään? On ollut hienoa huomata, että menetelmä on juurtunut siten, että se jää varmasti käyttöön sekä verkoston eri toimijoille että uusille yhteistyökumppaneille. On ollut ilo kuulla, että menetelmä on otettu käyttöön myös hankeverkon ulkopuolella, mm. Suomen Punaisen Ristin pakolais- ja vaikuttamistyössä sekä Helsingin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa.

Kuitenkin yksi huoli on menetelmän vaatimat resurssit: nykyään pienikin investointi – vaikka vain teltaan tai dataprojektoriin tai verhoihin voi olla jollekin toimijalle ylitysepääsemätön menoera. Toisaalta laitteisto vaatii myös huoltamista: verhot pesemistä, kehikot välillä uusia ruuveja, uusia osia. Yksi ratkaisu käytännön ongelmiin oli Kotva-osuuskunnan perustaminen. Tarvittaessa se pystyy tarjoamaan, joko vuokraamaan tai myymään, tarvittavat laitteet Aistien-tilaa varten. Nähtäväksi jää, tarvitaanko Kotvan palveluja.

Ai miksikö?

Hankkeen aikana ehdimme kokeilla paljon erilaisia asioita. Ja paljon uusia ideoita syntyi. Toivon ja uskon, että Aistien-menetelmä jää elämään.

Koska elämyksellinen tila pysähdyttää ja irrottaa arjesta, tila toimii mainiosti hyvinvoinnin edistäjänä.

Koska tilasta voi tehdä itsensä näköisen ja rakentaessa pohjaa itselleen tärkeitä asioita. Tila toimii identiteetin vahvistajana, on sitten kysymys maahanmuuttajista tai nuorista tai kenestä tahansa nyky-yhteiskunnan jäsenestä.

Koska tilassa voi rakentaa erilaisia oppimisympäristöjä, ja toisaalta nimenomaan tilan rakentaminen voi toimia mainiona oppimisprosessina. Toivon, että koulut soveltaisivat menetelmää vaikkapa historian tai maantieteen opetukseen.

Koska tila virittää keskusteluun, toimii se kohtaamisen edistäjänä. Ja kohtaamisista tarvitaan erilaisten ihmisten välille.

Koska tila on helppo muuttaa, siinä näkyy erittäin helposti oman työn tulokset, sitä voisi käyttää motivoivana opetusmenetelmänä ja innostavana ryhmätöiden purun menetelmänä.

Koska niin vähemmistöön kuuluvat kuin muutkin ihmisryhmät haluavat saada erilaisia itselleen tärkeitä asioita ja näkökulmia näkyväksi. Julkisen tilan muuntaminen ja oman näköiseksi tekeminen on osa tämän päivän kansalaisyhteiskuntaa.

Siksi toivon, että Aistien-menetelmä jää elämään. ■

Erilaisia Aistien-tiloja oli aina esillä hankkeen seminaareissa

Aistien-tilassa voi myös hengähtää hetken

II

MONIAISTISIA OPPIMISYMPÄRISTÖJÄ

Sirkka Suomi, rehtori, Heinola kansalaisopisto/Jyränkölän Setlementti ry & Jenny Saarela, hankepäällikkö, Heinola kansalaisopisto/Jyränkölän Setlementti ry

MONIAISTISUUDEN HYÖDYNTÄMINEN SETLEMENTTITYÖSSÄ JA KANSALAI SOPISTO- OPETUKSESSA

”Huoneesta leijailee hedelmien tuoksu, käytävään kuuluu iloista musiikkia. Pakko kurkistaa sisälle. Musiikki voimistuu, astun sisään ja huomaan, että ympärilläni on täysin toinen kulttuuri, toinen hetki. Seinällä on heijastettuna iso kuva aurinkoisesta merenrannasta ja voin kuvan kautta tuntee kuinka voisin astua hiekkarantaan tai istua aurinkotuoliin palmun alle. Istahdan mukavaan tuoliin ja katselen ympärilläni. Erilaiset materiaalit ja tavarat ovat kuin suoraan maasta, johon olen juuri astunut.”

Pystytkö aistimaan tunteen? Huomatko, kuinka eri aistisi valpastuivat?

Mikä on Aistien-menetelmä?

Aistien-menetelmän perusajatuksena on rakentaa fyysisiä tiloja, jotka virittävät eri aisteja, tuottavat elämyksiä ja syventävät kokemusta. Tila voi olla huone, sali, luokka tai esimerkiksi telttarakenteella toteutettu teemaan soveltuva oma tilansa. Aistien-menetelmään liittyvien tilojen on tarkoitus olla helposti muunneltavia oppimisen ja elämyksen ympäristöjä, joka toteutetaan aina käyttötarkoituksen mukaan.

Nimensä mukaisesti Aistien-menetelmän perustana on eri aistien yhtäaikaista hyödyntäminen oppimistilanteissa. Aistien-tilassa pyritään tuottamaan ärsykeitä näkö-, tunto-, kuulo-, haju- ja makuaisteille. Kaikkia aisteja voidaan aktivoida yhtäaikaaisesti tai tilaan voidaan lisätä ärsykeitä vain muutaman aistin osalta sen mukaan, mikä kulloinkin on tarkoituksenmukaista.

Aistien-menetelmään liittyviä tiloja voidaan rakentaa ryhmäprosessina erilaisten ryhmien kanssa. Suunnittelu- ja

rakennusprosessi, sekä tilan käyttäminen voivat toimia hyvinkin voimaannuttavina tekijöinä osallistujalle. Suunnittelun ja rakentamisen prosessit edellyttävät tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja tukevat näin yhteisöllisyyttä. Samalla tavoin tilaan tutustuva voi kokea voimaantumista ja yhteisöllisyyden tunnetta hyödyntäessään valmista tilaa omiin tarpeisiinsa. Aistien-tila ei ole näyttely, vaan paikka, jossa ihmiset kohtaavat, vaihtavat ajatuksia, pohtivat ja virittyvät oppimaan.

Aistien-tila rakentuu usein tietyn teeman ympärille. Teema voi olla esimerkiksi Kiinan kulttuuri. Tarkoituksena ei ole tuottaa kopiota todellisuudesta. Tilaan tuodaan yksittäisiä tavaroita, kuvia, tuoksuja, ääniä ja makuja, jotka liittyvät Kiinaan. Tila herättää ajatuksia, tunteita ja muistoja ja samalla se virittää keskustelua ihmisten välillä. Yksittäisen henkilö alkaa pohtia kiinalaista kulttuuria aistimansa ja kokemansa perusteella. Kiinalaiset astiat, kirjat, värikkäät kimonot, vaihtuvat kuvat Kiinan luonnosta ja ihmisistä, taustalla soiva kiinalainen musiikki sekä tilassa leijailleva kiinalaisen ruuan tuoksu ja eksoottiset maut saavat osallistujan tuntemaan olevansa toisella puolen maapalloa. Hetken ajan hän on Kiinassa, aistien ja kokien ilmapiirin ympärillään.

”Olen vierailut useammassa moniaistisessa oppimisympäristössä ja niistä kaikista on jäänyt mieleen positiivisia kokemuksia. Tuoksut ja äänet herättävät ainakin minussa mielenkiinnon, vaikka olenkin - tai kenties siksi, kun olen visuaalinen ihminen.”

”Tämä oli vaikuttavaa! Kiire oli taas päällimmäisenä - ei ole enää. Taas lähempänä maata!”

Kielikahvilassa keskustelua ja oppimista tuettiin viihtyisällä ympäristöllä.

Aistien-menetelmän käyttö kansalaisopistossa

Suomessa aikuiset opiskelevat innokkaasti ja heidän osaamisensa on huipputasoa myös kansainvälisten tutkimusten mukaan. Vuonna 2012 yli puoli miljoonaa suomalaista osallistui yleissivistävään tai harrastustavoitteeseen aikuis-koulutukseen Suomen 187 kansalaisopistossa.

Opiskelijat hakeutuvat kansalaisopistojen kursseille ja harrastuksiin omaehtoisesti. Opetus on vastapainoa kiireelle ja suorittamisen kulttuurille, jossa tällä hetkellä elämme. Tuomalla moniaistisuus mukaan oppimistilanteisiin voidaan tuottaa syvempiä kokemuksia ja tavoittaa paremmin erilaisia opiskelijaryhmiä.

Moniaistinen näkökulma soveltuu hyvin erityisesti kansalaisopiston opetukseen. Osallistujina ovat aikuiset, joilla on halu kehittää itseään vapaa-ajalla. Uuden oppiminen ja ryhmässä toimiminen on tärkeää, mutta ryhmiin ja kursseille tullaan myös viihtymään ja kokemaan. Moniaististen elementtien myötä tuotetaan oppimistilanteeseen elämyksiä, syvennetään oppimiskokemusta ja lisätään viihtyvyyttä.

Jyränkölän ylläpitämässä Heinolan kansalaisopistossa on Aistien - avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeen myötä lisätty moniaistisuutta erilaisiin

oppimistilanteisiin. Oppimistilanne voi kokonaisuudessaan tapahtua moniaistisessa tilassa, jossa kaikki aistit saavat ärsykeitä. Esimerkiksi kielen opetus tapahtuu ympärille rakennetussa ns. kielikahvilassa, jossa kuvien, kalusteiden, esineiden ja äänien tuotetaan todentuntuinen tunnelma oppimisen tueksi. Opetuksen lomassa nautitaan samalla kullekin kulttuurille ominaisia juomia tai pieniä makupaloja. Kielen opiskelu tapahtuu kuin huomaamatta kahvilan miljööseen eläytyen, asioita eri aistein kokemalla.

Toisinaan on tarkoituksenmukaisinta tuottaa ärsykeitä vain muutamille aisteille. Liikunnan opetuksessa voidaan mieltää musiikin ja äänen merkitystä, tilan valaistusta, kenties tuoksuja tai liikuntavälineiden pintastruktuuria eli sellaisia elementtejä, jotka syventävät kehollista kokemusta. Eri aisteille suunnattuja virikkeitä voi helpostikin lisätä erilaisiin opetustiloihin.

Moniaistisuuden lisäämisen myötä on havaittu, että useiden eri aistien aktivointi oppimistilanteissa ja oppimisympäristössä keskittää oppijan opittavan aiheen äärelle. Kun tilassa on ärsykeitä eri aisteille, ei ympäristöstä tuleville häiriöärsykeille jää tilaa ja keskittyminen itsen, muihin ihmisiin tai opittavaan asiaan parane. Nämä huomiot ovat nousseet esille monissa käytännön tilanteissa. Aihetta olisi mielenkiintoista tutkia laajemminkin.

Aistien -tila Heinolan kansalaisopiston 80 -vuotisesta historiasta

Kulttuuriperinnön siirtämiseen soveltuvat mainiosti erilaiset historiatilat, joihin on aisteille kohdistettujen elementtien avulla pyritty lisäämään elävyyttä. Kaikki eivät innostu historian opiskelusta kirjan ja luentojen kautta - opiskelu voi olla tehotonta ja keskittyminen vaikeaa. Aistien-menetelmää hyödyntäen voidaan luokkaan rakentaa aiheeseen liittyvä oppimisympäristö, jossa on kuultavana kulloiseenkin teemaan liittyviä ääniä ja kosketeltavana vanhoja esineitä ja materiaaleja. Tilassa leijuu tuoksuja, jotka liittyvät opeteltavaan aikakauteen tai asiaan. Lisäksi maisteltavana on erilaisia makuja, jotka syventävät kokemusta.

Tila voidaan toteuttaa esimerkiksi luokkatilaan, käytävälle, syvennykseen tai telttarakenteen avulla vaikkapa luokkahuoneen tai salin nurkkaan. Opiskelijaryhmä voi osallistua tilan suunnitteluun ja toteutukseen, jolloin itse rakentamisesta tulee oppimiseen liittyvä prosessi.

Heinolan kansalaisopistossa on testattu moniaistisuuden lisäämistä lähes kaikkien ainealueiden opetukseen. Yksi tärkeimpiä tuloksia on ollut henkilökunnan ja opiskelijoiden havahtuminen ympäristön merkitykseen oppimistilanteissa. Esimerkiksi kansalaisopiston liikunnan opettaja oli suunnitellut tunnin tutulla tavalla liikuntasalissa pidettäväksi. Tullessaan liikuntatilaan hän huomasi, että luonnonvaloa ei tullut tilaan lainkaan, koska tulevan teatteriesityksen vuoksi ikkunat oli peitetty. Tila ja tunnelma olivat aivan erilaisia, kuin hän oli ennakoanut. Hän teki nopean ratkaisun ja muutti suunnitelmiaan. Peitetyt ikkunat ja hämäryys lisäsivät venyttelytunnin tunnelmaa, jota opettaja vielä tehosti vähentämällä keinovaloa ja lisäämällä valaistukseksi lyhtyjä. Musiikki vaihtui tunnelmaan paremmin sopivaan ja tehosti venyttelytunnilla tarvittavaa keskittymistä. Myös opiskelijat

huomasivat, että tunti oli aivan erilainen kuin aikaisemmat tunnit.

Aistien-menetelmä sopii erityisen hyvin ns. hitaisiin liikuntamuotoihin. Esim. pilateksessa, joogassa, syvävenyttelyssä ja asahissa on tärkeää rauhoittaa mieli, keskittyä omaan kehoon ja sen lähettämiin viesteihin. Liikeaistilla tarkoitetaan kykyä aistia elimistön ja sen eri osien liikkeitä. Musiikin tai muun äänimaailman valinnalla on suuri merkitys oman kehoon keskittymisen kannalta. Valaistuksella luodaan tunnelmaa, syvennetään kokemusta edelleen. Ihon tuntiaistimuksia aktivoivat esimerkiksi nystyräpintaisten pallot. Rauhoittavan ja levollisen tunnin jälkeen tarjottava makuvesi lisää liikuntakokemuksen syvyyttä edelleen, tuoden siihen tietynlaista ylellisyyttä, kuten erään pilates -tunnin osallistujia asian ilmaisi.

Moniaistisuuden lisäämistä käsityöopetukseen on testattu mm. sytykeruusilla, jossa askarreltiin eri-ikäisistä koostuvassa opiskelijaryhmässä:

”Sytykeruusujen valmistusillassa oli käytössä kaksi erillistä tilaa. Ensimmäinen viritteli aiheeseen. Takkatuli loimusi videolla räsähdellen ja tuoden tunnelmaa. Tila oli sisustettu viihtyisäksi. Oli tarjolla teetä, jonka tuoksu ja kuuma höyry piristivät ja/tai rauhoittivat aisteja. Toisessa huoneessa valmistettiin sytykeruusuja, oli paljon kierrätysmateriaalia (kananmunankenkoja, wc- ja talouspaperirullia), kattilassa sulatettiin vanhoja kynttilänpätkiä ja sytykeruusut dipattiin kuumaan steariiniin. Kokonaisvaltainen oppimiselämys, iloista puheensorinaa, tuoksuja ja tunnelmaa!”

Moniaistisuuden hyödyntäminen on herättänyt kansalaisopiston opettajissa keskustelua siitä, millä tavoin opetustilanteita voitaisiin kehittää ja opetusta elävöittää. Palautteissa on noussut esiin erityisesti se, että moniaistisuuden lisäämisen ei pidä olla itsetarkoitus, vaan eri aistien aktiivoinnin pitää soveltua kulloiseenkin aiheeseen tai oppiaineeseen järkevästi ja tarkoituksenmukaisesti.

”Musiikin/äänenkäyttöä olen miettinyt.”

”Kuvia olen ajatellut hyödyntää enemmän.”

”Valaistus on oltava hyvä, tunnelmavalossa ei näe tehdä.”

”Käsityöt edustavat jo itsessään moniaistista oppimista. On paljon katseltavaa: mallit, värit jne. Käsityössä tekeminen on kaiken perusta, eli tekemällä oppii - ei pelkästään katsomalla tai kuuntelemalla. Toki niistäkin voi olla apua oppimisessa. Eri aistien hyödyntäminen on luontevaa käsitöissä.”

Moniaistisuus setlementtityön tukena

Setlementtityön perustehtävä on edistää hyvää elämää, ihmisoikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista sekä ihmisten ja yhteisöjen osallisuutta ja osallistumista. Voimaantumisen, kohtaamisen, elämykset ja erilaisuus ovat tärkeässä roolissa useimmissa setlementtien toimintamuodoissa, joita ovat asumisen palvelut, monikulttuurinen työ, kansalaisvaikuttaminen, opinto- ja kulttuuritoiminta, lapsi- ja nuorisotyö, seniori- ja vanhustyö sekä vaikeat elämäntilanteet. Jyränkölän Setlementissä toteutetaan lähes kaikkia näitä toimintamuotoja.

Aistien - avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeessa on moniaistisuutta lisätty setlementtityön eri muotoihin. Mm. vapaaehtoistyössä on eri asukastuvilla kiertänyt rentoutustila. Valkoisen teltan sisään oli toteutettu moniaistinen tila, jossa muutama henkilö kerrallaan pystyi istumaan, kuuntelemaan rentouttavaa musiikkia, aistimaan erilaisia värejä, tunnustelemaan materiaaleja sekä nauttimaan tuoksupullojen pehmeistä tuoksuista ja suklaan lempeästä mausta. Tilassa pystyi viettämään hetken rentoutuen arjen kiireen keskellä tai keskustelemaan ystävän kanssa yhteisistä asioista. Tila toteutettiin kolmella asukastuvalla yhteistyössä asukastuvan henkilökunnan kanssa. Tila muovautui aina sen mukaan, mitä kultakin asukastuvalla löytyi.

”Hetken rentoutuminen eri aistien parissa loi aivan erilaisen tunnelman ja hetken osallistujan päivään.”

Jyränkölässä toimii nuoria työllistävä työyksikkö, Media-paja, jossa ohjaajien lisäksi työskentelee kerrallaan noin 20 alle 30 -vuotiaasta nuorta. Nuorten ohjaaminen on kokonaisvaltaista ja haastavaa, ja ryhmäprosesseihin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Mediapajalaiset ovat olleet tärkeitä hankkeen käytännön toteutuksen kannalta. Heillä on ollut mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa myös omiin kiinnostuksen kohteisiinsa liittyviä moniaistisia tiloja (esim. luonto-, sadutus- ja joulutila). Tilan toteutus on kokonaisvaltainen prosessi, jossa tekijät ovat mukana alusta loppuun. He osallistuvat suunnitteluun, materiaalien hankintaan, ääni- ja kuvamaailman tuottamiseen ja toteuttamiseen, tilan kokoamiseen, markkinointiin, valvontaan ja asiakasohjaukseen sekä tilan purkuun. Toteutus on toiminut itselle tärkeiden asioiden esille tuomisen välineenä, sekä tuottanut onnistumisen kokemuksia. Vastuu oman osa-alueen hoitamisesta osana kokonaisuutta lisää luottamusta omiin kykyihin ja tiivistää ryhmäläisten yhteishenkeä. Asiakkailta saadut palautteet sekä lopuksi käytävät palautekeskustelut antavat nuorelle kokonaiskuvan siitä, miten prosessi onnistui kokonaisuudessaan, ja mikä vaikutus omilla tekemisillä oli onnistumisen kannalta.

Tuoksuja hyödynnettiin Heinolan asukastuvilla kiertäneissä rentoutustiloissa.

”Moniaistisuusmenetelmä ja tilan rakennus on tuonut erilaisia työtehtäviä, uusia kokemuksia.”

Jyränkölän hoiva- ja asumispalveluiden osastolla toteutettiin Muistot kesästä -tila, jossa yhteistyökumppaneina olivat Koulutuskeskus Salpauksen lähihoitajaopiskelijat. Opiskelijat ideoivat aiheen ja toteuttivat hankehenkilöstön kanssa tilan, jossa palvelutalon asukkaat pääsivät muistelemaan kesää yhdessä opiskelijoiden kanssa. Tila toteutettiin talvella, joten aihe herätti vierailijoissa erilaisia ajatuksia. Opiskelijat saivat tilan myötä kokemuksen siitä, millä tavoin ympäristö voi vaikuttaa vuorovaikutustilanteeseen. Palvelutalojen asukkaat puolestaan saivat erilaisen elämyksen - kesän tunnelmaa talven keskellä. Samalla kohdattiin muita asukkaita, vaihdettiin ajatuksia ja jaettiin muistoja.

”Aistien kautta syntyi osallistujille elämys, tunnelma.”

Moniaistinen tila toimii mainiosti myös toiminnan esittelyn välineenä. Kesällä 2014 toteutettiin vapaaehtoistyön tila Heinolan kirjastolla. Siinä vapaaehtoiset kertoivat omasta työstään sekä esittelivät vapaaehtoistyötä yleisemmin. Tilaa suunniteltiin ja ideoitiin yhdessä vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa. Monet toivat esille omaan työhönsä liittyviä tavaroita, jotkut kirjoittivat oman tarinansa vapaaehtoistyöstä ja muutamat kertoivat tarinansa nauhalle. Prosessin myötä syntyi moniaistinen, koskettava tila, jossa vapaaehtoistyöntekijät itse nostivat esille tekemänsä työn - esim. saattohoitotyön - tärkeyden. Tilassa esillä olleet kuvat ja kuullut tarinat herättivät paljon erilaisia muistoja ja virittivät ihmisiä keskusteluun.

”Moniaistisuus toi lisää esittelytilaan – uudenlaisen tavan tuoda asioita esille. Esim. Omar- ja kettukarkit on monessa vapaaehtoistyön kohtaamisessa läsnä.”

Moniaistiset tilat ovat osoittautuneet mainioksi tavaksi herättää keskustelua ja muistelemaan menneitä. Heinolan kaupunginkirjaston kanssa yhteistyössä toteutetussa Heinolan kirjasto 150 v - tilassa heräsi tällaisia muistoja:

”Asuin pienellä paikkakunnalla missä oli oma kirjasto. Sain kirjastokortin. Kortin numero oli 40. Olin onnellinen, että sain itse lainata lasten kirjoja.”

”Sain ensimmäisen kirjastokortin syksyllä 1953 aloittaessani oppikoulun. Kävin kirjastossa miltei joka päivä, sillä lastenosastolta sai lainata kerralla vain kaksi kirjaa. Lapset eivät saaneet lainata aikuisten osastolta.”

Tarinoita syntyy niin monia kuin on tilassa vierailijoitakin. Jokainen kokee ympäristön omalla tavallaan, ja se voi herättää hyvinkin erilaisia reaktioita ja tunteita. Onkin tärkeää, että tilassa on henkilö, joka kertoo tilasta, avaa keskustelua ja kuuntelee.

Eri tavoin toteutettava maahanmuuttajatyö on yksi tärkeä setlementtien toimintamuoto. Moniaistiset oppimistilat toimivat erinomaisesti, kun työskennellään eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa, halutaan hälventää ennakkoluuloja ja lisätä tietoutta. Jyränkölässä toteutettiin keväällä 2014 yhdessä SPR:n kanssa pakolaisteltoa, jossa moniaistisuuden keinoin kerrottiin mm. elämästä pakolaisleireillä. Aihe oli paikallisesti erittäin ajankohtainen, koska mediassa velloi koko kevään ajan keskustelua siitä, pitäisikö Heinolaan sijoittaa pakolaisia vai ei. Pakolaistelton tunnelma ei jättänyt kävijää kylmäksi: Kuvat, tarinat, informatiiviset luvut ja tilastot sekä tunnelma sinällään nostivat pintaan tunteiden koko kirjon ja herättivät pohtimaan sitä, mikä on hyvinvointivaltioiden vastuu heikommassa asemassa olevien ihmisten aseman parantamisessa.

Aistien-tila voi toimia setlementissä työvälineenä muistisairaiden hoidossa, kohtaamispaikkana, tiedon välittäjänä, ryhmäyttämisen ja osallistamisen välineenä, oppimisen tehostajana sekä tunnelman luoja. Moniaistisuus on

kiinteä ja luonteva osa setlementtityötä. Lisäämällä moniaistisia elementtejä erilaisiin toimintoihin saavutetaan ihmisiä tunnetasolla, toimitaan yhteiskunnallisina vaikuttajina ja tuotetaan kohtaamisten myötä sosiaalista pääomaa.

Aistien-menetelmä rajat ylittävän yhteistyön välineenä

Heinolan kansalaisopiston osahankkeessa on toteutettu moniaistisia tiloja yhdessä eri toimijoiden kanssa. Yhteistyökumppaneina ovat olleet mm. Heinolan kaupunginkirjasto, kaupungin museo, Koulutuskeskus Salpaus, Heinola-Seura ja Jyränkölän Nuoret ry.

Kirjaston tiloissa on toteutettu mm. paikkakunnan historiasta kertova Heinolaa ennen ja nyt – Silta kylpylään -tila sekä Kirjaston juhluvuoden tila - Minun kirjastoni 150 v. Lisäksi kirjastossa olivat esillä myös työhyvinvointipolku-tila ja vapaaehtoistyön esittelyyn liittyvä tila.

Yhteisten toteutusten pohjalta tekijät ovat kommentoineet:

”Moniaistiset tilat ovat olleet mielenkiintoisia, ajankohtaisia ja hauskojakin.”

”Uskon, että on monia paikallisia tai ajankohtaisia aiheita, joita aistien kautta voisi toteuttaa.”

”Oppimisympäristö-käsite laajenee ja monipuolistuu yhteistyön myötä.”

Yhteistyökumppanit ovat lähteneet luontevasti mukaan erilaisten tilojen suunnitteluun ja rakentamiseen. Lähestymisnäkökulma on erilainen kuin esimerkiksi normaalia näyttelyä tai toiminnan esittelyä suunniteltaessa – moniaistisuus avaa uusia mahdollisuuksia ja kannustaa kokeilemaan. Välillä ajatukset ovat olleet hyvinkin lennokkaita. Aistien ja moniaistisuuden pohdinta herättää erilaisia tunteita ja ideoita. Aistit ovat jokaiselle tuttuja ja aihetta on helppo lähestyä. Moniaististen tilojen suunnittelu ja yhteistoteutus voivat toimia hyvänä yhteistyön edistäjänä ja verkostojen rakentamisen välineinä. ■

Liisa Lassila, lehtori, Laurea-ammattikorkeakoulu

AISTIEN-TILA SOSIAALIALAN KOULUTUKSESSA LAUREASSA

Johdanto

Laurea-ammattikorkeakoulun pedagogisena lähtökohtana on kehittämispohjainen oppiminen, Learning by Developing, joka mahdollistaa opiskelijan osaamisen kehittymisen työelämän kanssa yhteistyössä toteutettavissa kehittämissä hankkeissa. Se on autenttisuuteen, kumppanuuteen, kokemuksellisuuteen ja tutkimuksellisuuteen perustuva, uutta luova toimintamalli. Learning by Developing (LbD) yhdistää ammattikasvatuksen ja tutkimukselliseen pohjautuvan korkeakouluopetuksen ja tavoitteena on osaamisen ja uuden tiedon luominen (Laurea ammattikorkeakoulu 2011).

Laurean Tikkurilassa on toteutettu useiden vuosien aikana monenlaisia opintojaksoja, joihin on integroitu Aistien-menetelmällä oppimista. Opintojaksot, joissa itse olen opettajana ollut mukana, ja joihin Aistien-menetelmää on sovellettu, ovat liittyneet vuorovaikutustaitojen harjoittamiseen, ohjaamiseen ja monikulttuurisuuden ymmärtämiseen. Vuosina 2012 – 2014 opiskelijoita näissä opintojaksoissa on ollut noin 120 ja opinnot on suunnattu lähinnä ensimmäisen vuoden sosionomiopiskelijoille. Tärkeimpinä oppimisen tavoitteina on ollut näissä oppimistehtävissä toteuttaa pienimuotoista ammatillista kohtaamista ja vuorovaikutusta asiakkaan kanssa, sekä saada kokemusta ympäristön

Aistien-tilaa käytettiin vuorovaikutuksen oppimisen välineenä

Tiloja toteutettiin kotouttamiskoulutuksessa olevien maahanmuuttajien kanssa

merkityksestä vuorovaikutukseen ja ympäristön voimaannuttavasta vaikutuksesta.

Tämä artikkeli pohjautuu omiin kokemuksiini ja näiden 120 opiskelijan raportteihin sekä arviointi- ja purkukeskusteluihin.

Opiskelijoilta saatu palaute on ollut pääsääntöisesti erittäin hyvää. He kokivat kehittyneensä vuorovaikutus- ja ohjaamistaidoissaan sekä menetelmäosaamisessaan. Heillä eettinen pohdinta nousi tärkeäksi tekijäksi pohtiessaan ammatillista kasvua. Aistien-menetelmä antoi uusia välineitä asiakkaiden kohtaamiseen ja ymmärrystä eri aistien keinoin tavoittaa yksilön kokemusmaailmaa. Aistien-menetelmä loi yhteistä, jaettua iloa asiakkaiden kanssa.

Tehtävä ja tavoite

Aistien-menetelmää hyödyntävä projekti on ollut noin kolmen opintopisteen laajuinen oppimistehtävä (yksi opintopiste vastaa noin 27 tuntia opiskelijan työaika). Se on ollut yhtenä osana suurempaa opintokokonaisuutta. Projekti on tehty neljän tai viiden hengen pienryhmissä. Opiskelijoita on aluksi perehdytetty Aistien-menetelmään sekä sen teoriaan luento-opetuksen avulla. Tämän jälkeen opiskelijat ovat tutustuneet kohderyhmäänsä, jonka kanssa he ovat yhdessä lähteneet suunnittelemaan ja toteuttamaan Aistien-menetelmää. Kohderyhmät ovat olleet hyvin monenlaisia ja erikokoisia. Opiskelijat ovat tehneet yhteistyötä mm. Vantaan Aikuisopiston, päiväkodin, kirkon, kirjaston,

Laurean vaihto-opiskelijoiden sekä Vantaan Valon kanssa, jossa asiakkaat olivat pitkäaikaistyöttömiä.

Oppimisen tavoitteet ovat olleet hieman erilaisia riippuen siitä, minkälaisessa opintojaksossa tätä menetelmää on sovellettu. Yhdistävänä tekijänä on kuitenkin ollut moniaistisuuden kautta edistää vuorovaikutusta ja erilaisten ihmisten kohtaamista, mahdollistaa opintojakson aikana käsitellyn teorian ja vuorovaikutuksessa tapahtuvan kohtaamisen kytkeytymisen toisiinsa sekä harjoitella ryhmätyöskentelyä ja tapahtuman järjestämistä hankeympäristössä.

Jokainen opiskelijaryhmä on harjoitellut Aistien-menetelmää yhden asiakasryhmän kanssa. Opiskelijat ovat ohjanneet asiakasryhmää sen ideoissa ja rakentaessa moniaistista elämysympäristöä, Aistien-tilaa. Menetelmä on soveltunut moneen eri tarkoitukseen ja siksi myös toiminnan tavoitteet ovat olleet hyvin erilaisia. Tilaa on voitu käyttää mm. yhteisöllisyyden edistämiseen työstämällä yhteistä kokemusta. Useimmiten tilan tarkoituksena on ollut voimaannuttaminen, jolloin tavoitteena on ollut tuottaa mukavia, elämyksellisiä hetkiä ja pohtia asioita, jotka ovat itselle tai kohdejoukolle tärkeitä. Tila on voinut pohjautua hyvin henkilökohtaisiin muistoihin tai se on voinut olla yleisempi, ko. elämäntapaa, yhteisöä tai yhteiskuntaa esittelevä. Tilan rakentamisen tavoitteena on usein selkeästi ollut myös oppiminen. Tällöin tavoitteena on ollut oppia historiasta, toisesta kulttuurista jne. Aistien-tila on rakennettu yhteistyössä asiakkaiden kanssa tai opiskelijat ovat rakentaneet tilan itse. Tila on rakennettu joko koulumme tai yhteistyötahojen tiloihin ja se on ollut esillä yhdestä päivästä noin viikkoon.

Oppimistehtävään on kuulunut myös oppimisraportin kirjoittaminen. Siinä opiskelijaryhmät ovat peilanneet kokemaansa ja oppimaansa mm. sosiokulttuurisen innostamisen kautta. Lisäksi raportissa on kuvattu yhteistyön sujumista asiakasryhmän kanssa sekä kokemuksia moniaistisen ympäristön suunnittelusta, sen toteuttamisesta sekä mahdollisesti saadusta asiakaspalautteesta.

Monenlaisia Aistien-tiloja rakentamassa

Eri opintojaksoissa opiskelijat ovat hyvinkin ennakkoluulottomasti lähteneet tutustumaan uusiin yhteistyökumppaneihinsa ja suunnitelleet ja rakentaneet heidän kanssaan tai itsenäisesti erilaisia Aistien-tiloja. Opiskelijat ovat yhdessä avoimen päiväkodin vanhempien kanssa rakentaneet Aistien-tilan rentoutumistilaksi ja toteuttaneet erilaisia satu- ja teematiiloja kirjastoon, yhdessä kirjaston henkilökunnan kanssa. Kirkon tilaan rakentui historiallinen muistelutila yhdessä seurakunta-aktiivien kanssa. Työyhteisöissä moniaistisia tiloja hyödynnettiin työhyvinvoinnin ja ammatti-identiteetin tukemisessa, Laureassa olleiden vaihto-opiskelijoiden kanssa toteutettiin tila, jossa vaihto-opiskelijat ovat saaneet muistella sekä esitellä muille opiskelijoille omaa kulttuuriaan ja maataan ja terveysasemien aulatilaa opiskelijat rakensivat monikulttuurisen kohtaamis- ja rentoutumistilan.

Eniten yhteistyötä olemme tehneet Vantaan aikuisopiston kotouttamiskoulutuksen kanssa. Tiloja on rakennettu yhdessä maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa ja ne ovat useimmiten liittyneet maahanmuuttajien kotimaahan tai kulttuuriin. Joskus ryhmä on päätnyt esittelemään tilan avulla

jotain ryhmän eri taustaisille opiskelijoille yhteistä teemaa, kuten esimerkiksi jalkapalloa. Yhteistyötämme on helpottanut se, että Aikuisopisto sijaitsee lähellä kouluamme, joten mm. Aikuisopiston ja Laurean opiskelijoiden tapaamiset ovat olleet helposti järjestettävissä. Aikuisopistossa on ollut paljon vaihtuvia opiskelijaryhmiä, joten uusien ihmisten mukaan ottaminen on ollut melko vaivatonta. Tiiviin yhteistyön takana on Aikuisopiston innokas opettajajoukko, joka on mielellään halunnut tarjota opiskelijoilleen kokemuksia Aistien-menetelmästä. Projekteissa sosionomi-opiskelijat ovat voineet tehdä yhteistyötä maahanmuuttajien kanssa ja saada tätä kautta monikulttuurisia valmiuksia.

Käytännön järjestelyjä

Jotta moniaistinen tila pystytään rakentamaan, on tärkeää tutustua asiakasryhmään, jonka kanssa tilaa aletaan suunnitella. Tutustumis- ja tapaamiskertoihin tulee valmistautua hyvin. Tärkeintä on pyrkiä luomaan luottamuksellinen suhde sekä yhteinen kieli ja ymmärrys. Tietoisuus Aistien-menetelmästä ja Aistien-tilasta ei useinkaan avaudu asiakkaille heti ensimmäisellä kerralla. Monesti asiakkaille tulee kertoa menetelmästä useammalla tapaamiskerralla, jotta uskallus lähteä toteuttamaan omaa tai yhteistä tilaa mahdollistuu.

Laurean Tikkurilassa on käytössä oma Aistien-tila, jonne on ollut teknisesti helppoa rakentaa kohderyhmän tila. Tilassa on ollut mm. valmiit verhotangot ja tarvittavat audiovisuaaliset laitteet. Lisäksi lainattavissa on ollut kannettavia audiovisuaalisia laitteita, sekä liikuteltavia teltoja, joiden avulla Aistien-tilan on voinut rakentaa Laurean muihin tiloihin tai yhteistyökumppaneiden omiin tiloihin. Käytännön

Tuoksut ja maut johdattelivat eri kulttuureihin

järjestelyissä opiskelijoita on tukenut paljon Aistien-hankkeessa olleet projektityöntekijät sekä muut hankkeessa mukana olleet Laurean opiskelijat.

Aistien-tilaa varten tarvitaan siis maisemakuvia, äänimaailmaa, jotain kosketeltavaa sekä makuja ja hajuja. Tilan toteutuksessa on ollut käytössä myös Laurean omat esineet, verhot ja muut sisustustarvikkeet. Jokaisella opiskelijaryhmällä on ollut käytössä myös noin 20 euron budjetti, jonka on voinut käyttää tilan toteutukseen. Useimmiten opiskelijat ovat käyttäneet rahasumman elintarvikkeisiin, jotta tilaan saadaan hajun ja maun aistikokemuksia.

Opiskelijoiden oppiminen

Opiskelijoiden loppuraporttien ja yhteisten purkujen perusteella, opiskelijoiden oppiminen on ollut monipuolista. Aistien-tilan käytöstä ja sen soveltamisesta lähes kaikki kertoivat saaneensa melko kattavan kuvan. Tulevassa työssään osa opiskelijoista olisi hyvin halukkaita käyttämään Aistien-menettelmää. Osa kertoi, että taustateoriasta olisi hyvä saada vielä lisää tietoa ymmärtääkseen paremmin menetelmän syvemmän tarkoituksen ja sovellettavuuden. Opiskelijat myös huomasivat, kuinka vähän erilaisia aisteja yleensäkin hyödynnetään sosiaalialan työssä, ja olivat nyt valmiimpia huomioimaan ja käyttämään eri aisteja osana asiakkaiden kohtaamista. Huomioitavana seikka on, että opiskelijat

kertoivat paineensietokykynsä parantuneen. Ajoittainen epä tietoisuus siitä, miten prosessi etenee, ja mitä pitäisi kulloinkin tehdä, oli ollut epämiellyttävä tuntemus, mutta jälkepäin ajateltuna hyvinkin opettavainen kokemus. Ryhmätyötaidot ja luottamus omaan opiskelijaryhmän pärjävyyteen oli kasvanut. Useat opiskelijat painottivat etenkin omien vuorovaikutustaitojensa kohentuneen, sillä vuorovaikutustilanteissa tarvittiin kykyä heittäytyä tilanteeseen sekä eläytyä asiakkaan tunteisiin. Samalla myös omat ohjaustaidot olivat kehittyneet. Opiskelijat oppivat myös ensivaikutelman tärkeydestä. He kertoivat, miten tärkeää oli näyttää kiinnostus ja kunnioitus asiakkaita kohtaan. He olivat huomanneet, että yksilöllisellä ja kannustavalla otteella voidaan saada hiljaisemmat ja ei-motivoituneet asiakkaat mukaan yhteistyöhön.

Opiskelijat, jotka toteuttivat tiloja yhdessä maahanmuuttajien kanssa, pitivät Aistien menetelmää erittäin hyvänä oppimisen ja kohtaamisen välineenä tutustuessaan monikulttuurisuuteen. Lähes jokainen koki oman monikulttuurisen tietämyksensä kasvaneen ja sitä kautta myös stereotyyppisen ajattelunsa vähentyneen. Jotkut opiskelijat olivat ihmetelleetkin, kuinka samankaltaisia he olivat aikuisopiston nuorten kanssa! Opiskelijat olivat huomanneet, kuinka omien ystävien kanssa puhutaan samankaltaisista asioista, kuunnellaan samankaltaista musiikkia, toiveet ja arvot olivat samansuuntaisia. Tämä yhteisesti jaettu kokemus oli ollut

monille opiskelijoille erittäin tärkeä oppi. Myös sanallisen ja sanattoman viestin tärkeydestä mainittiin. Monikulttuuristen asiakkaiden kanssa opeteltiin puhumaan hitaammin ja selkeämmin. Puheeseen siis kiinnitettiin enemmän huomiota ja mm. slangisanoja pyrittiin välttämään. Jos yhteistä kieltä ei ollut, osasivat monet opiskelijat hyödyntää yhdessä asiakkaiden kanssa esim. Google Translate -ohjelmaa. Myös mm. YouTubea hyödynnettiin musiikin haussa ja Wikipediasta etsittiin tietoa eri maista ja kulttuureista. Opiskelijat kertoivat, että jos asiakkaille osoitetaan kunnioitusta ja kiinnostusta heidän omaa maatansa kohtaan, on se usein heille voimaannuttava kokemus.

Ne opiskelijat, jotka kokivat etteivät asiakkaat olleet motivoituneita yhteiseen työskentelyyn tai yhteinen kieli puuttui kokonaan useista yrityksistä huolimatta, kokivat menetelmän vaikeaksi ja haasteelliseksi. He joutuivat usein tilan rakentamaan itse, ilman asiakkaiden apua. Tämä oli useimmille ollut suuri pettymys. Heillä oppiminen menetelmästä jäi hyvin puutteelliseksi ja pinnalliseksi. Onneksi näitä kokemuksia oli hyvin vähän.

Opettajana Aistien-hankkeessa

Opettajana toimiminen Aistien-hankkeessa on ollut hyvin innostavaa ja opettavaista. Jo Aistien-hankkeen myötä tulleet uudet yhteistyökumppanit ovat luoneet uusia verkostoitumisen mahdollisuuksia ja yhteisymmärrystä erilaisille kohtaamisille. Myös se, että opiskelijat ovat lähteneet innostuneesti ja melko ennakkoluulottomasti mukaan kokeilemaan uutta menetelmää tuntemattomille kohdejoukoille on ollut jo palkitsevaa. Toisinaan on jäänyt epävarma kuva siitä, miten hyvin opiskelijat pystyvät kohdejoukolleen kertomaan menetelmästä ja rakennettavasta tilasta tunneilla tapahtuneen menetelmän esittelyn ja teoriaosuuden jälkeen. Se, mikä on ollut riittävä tietomäärä jaettavaksi opiskelijoille Aistien- menetelmästä, on vaihdellut opiskelijaryhmittäin.

Kuten monissa tilanteissa, opettajan pitää toisinaan luoda opiskelijoille uskoa heidän omasta selviytymisestä ja onnistumisesta, niin myös tässäkin hankkeessa. Tilanteet, jossa opiskelijaryhmät ovat olleet neuvottomia ja kaivanneet eniten tukea ja ohjausta, ovat olleet enimmäkseen sellaisia, ettei kohdejoukko ole ollut ainakaan alussa yhtään motivoitunut yhteistyöhön tai yhteinen kieli on puuttunut. Opiskelijat ovat toisinaan olleet yllättyneitä siitä, ettei kohdejoukko ole ollut ollenkaan tietoinen siitä, minkälaisesta yhteistyöstä on ollut kyse. Opettajan kannattaa siis varmistaa ennen yhteistyön aloittamista asiakkaiden tietämys Aistien-hankkeesta ja siitä, että toiminta perustuu toisinaan hyvinkin tiiviiseen yhteistyöhön Laurean opiskelijoiden kanssa.

Opiskelijoiden kanssa kannattaa yhteisesti purkaa heidän kokemuksensa heti, kun toiminta Aistien-tilassa on päättynyt. Näin voidaan yhteisesti jakaa kuukausien uurastus, joka on huipentunut tilan toteuttamiseen. Koska opettajana olen saanut olla vierailijan roolissa käydessäni tiloissa, voin opettajana antaa palautetta toiminnasta ulkopuolisen silmin. Yhteisiä kokemuksia on ollut hyvä verrata ja miettiä yleisestikin menetelmän antia ja koko prosessia. Lähes kaikki ovat olleet purkukeskusteluissa sitä mieltä, että tila oli ollut onnistunut ja miellyttävä kokemus.

Aistien-hankkeessa on ollut melko vaivatonta olla opettajana mukana, koska sekä opettajille että opiskelijoille on taattu tuki Aistien-hankkeen myötä. Audiovisuaaliset laitteet ovat aina olleet käytettävissä, Aistien-tilan on saanut aina halutessaan käyttöön ja liikuteltavien telttojen kokoamiseen, tietoteknisiin laitteisiin ym. on saanut aina tarvittaessa apua. Samankaltainen helppous varusteiden osalta olisi hyvä taata myös jatkossa edes jollakin tavoin, kun hanke päättyy vuoden 2014 lopussa. Näin luotaisiin hyvät edellytykset menetelmän jatkuvuudelle ja jalostamiselle.

Opiskelijoiden mietteitä kokemasta

Opiskelijat ovat työskentelyssä huomanneet, kuinka paljon ryhmäytyminen vaikuttaa tulevaan yhteistyön sujumiseen. Esimerkiksi Aikuisopiston henkilökunnan kanssa olemme aloituspäivänä järjestäneet toiminnallisen yhteistapaamisen, jossa leikkimuotoisesti opiskelijat ovat voineet tutustua toisiinsa. Tästä opiskelijat ovat antaneet hyvää palautetta. Tämän jälkeen vastuu ryhmäytymisestä ja tutustumisesta on annettu opiskelijoille itselle. Hyvänä ryhmäkokona opiskelijat ovat pitäneet noin 6-8 henkilöä.

Opiskelijat ovat myös antaneet palautetta siitä, että jos etenkin monikulttuurisia tiloja rakennetaan, on tällöin helpompaa keskittyä vain yhteen maahan tai kulttuuriin. Haasteelliseksi oli koettu, jos samassa ryhmässä on monista eri maista tai kulttuureista tulleita. Tällöin tila oli koettu liian rönsyleväksi ja sekavaksi, kun tilassa on ollut useita maita ja kulttuureja nähtävillä.

Myös asiakkaiden mukana olo puhututti, jos asiakas ei ollut motivoitunut yhteistyöhön. Opiskelijat pohtivat paljon Aistien-menettelmän mahdollistamasta voimaantumisen ta. Mistä näkee, onko asiakas yhteistyössä voimaantunut? Usein opiskelijat mielsivät voimaantumisen tapahtuvan vain valmiissa Aistien-tilassa. Opiskelijat eivät useinkaan mieltäneet, että maahanmuuttajat voisivat voimaantua jo yhteisissä tapaamisissa, tilan suunnittelun ja rakentamisen aikana.

Myös ohjaajan rooli puhututti. Milloin pitää ottaa päävastuuta siitä, miten esimerkiksi valmiiseen tilaan tulevia

Liikuteltava tila mahdollisti Aistien-tilan toteuttamisen myös Laurean seinien ulkopuolella

vierailijoita ohjataan? Kuka esittelee tilaa, jos asiakas itse on hyvin epävarma tai haluton? Osaavatko opiskelijat tällöin asiakkaan haluamallaan tavalla kertoa hänen omasta kulttuuristaan? Tai synnyttääkö tämä enemmänkin nolaamisen tunnetta asiakkaan taholta? Kaiken kaikkiaan opiskelijat miettivät paljon omaa eettistä toimintaansa. He todella halusivat, että tila kokemuksena oli asiakkaille positiivinen ja voimaannuttava.

Ajatuksia Aistien-menetelmän soveltamisesta

Olen huomannut, että Aistien-menetelmää voi toteuttaa monenlaisissa opintojaksoissa. Sitä voi loistavasti hyödyntää monilla muillakin aloilla kuin vain sosiaalialalla. Kohdejoukko voi olla lapsista vanhuksiin, unohtamatta

Lähteet

Laurea ammattikorkeakoulu. 2011. *Kehittämispohjainen oppimisen strategia Learning by Developing (LbD)*

erityisryhmiä. Itse olen ajatellut tulevaisuudessa kokeilla tilan toimivuutta tutortunneilla ja harjoittelujen puruissa.

Aistien-menetelmän toteuttamista helpottaa paljon se, jos toimipaikassa on jo ennestään valmiudet tilan rakentamiseen. Kannattaa kuitenkin huomioida, että tila tai liikuteltava teltta tarjoaa puitteet aina tietyn kokoiselle ihmismäärälle. Aistien-tilassa toteutettu toiminta voi antaa opiskelijoille paljon muitakin elämyksiä sekä lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta, kuin pelkässä luokkatilassa tapahtuva opettaminen ja kohtaaminen. Parhaimmillaan menetelmä tarjoaa välineitä tasavertaiseen kohtaamiseen, jossa työskennellään rinnatusten, nostamatta ketään toisen yläpuolelle. Yhteinen työskentely luo yhteistä iloa, suvaitsevaisuutta ja voimaantumista. Nämä asiat ovat mielestäni kaikkein tärkeimpiä, jotka voidaan saavuttaa Aistien-menetelmän avulla. ■

Sari Myréen, Senior Lecturer, Laurea University of Applied Sciences

FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN THE MULTISENSORY SPACE

Introduction

Foreign language learning at an adult age is a task that requires more than just the knowledge of efficient language learning strategies. Learning a new language implies also learning a new culture and way of thinking, and even learning to think in the target language. Research suggests that individuals may also feel different when speaking different languages (e.g. Koven, 2007). The focus of research on the language learning process should therefore be increasingly placed on the individual and studying his or her perceptions as well as language learning motivation. Kinginger (2010)

states that “the problem of defining motivation is among the most compelling and complex issues related to language learning.” Wilson (2013) has studied positive feelings about using foreign languages, and argues that “discovering — or accessing — new aspects of oneself may indeed be the motivation for some language learners. Part of the performance of language is paralinguistic; linking paralinguistic features to utterances encourages speakers to enter into the world of the target language. Music and images can create a different reality within the confines of a classroom, a reality that literature can create for more proficient second language users.”

Exploring the foreign language learner's intrinsic motivation

Arthur & Beaton (2000) have studied adult foreign language learners' motivation, attitudes and behaviours. Based on their findings "language learners participate in adult education classes for reasons which are primarily to do with personal fulfilment and provide an oasis of time each week devoted to this. This is time which learners have difficulty in creating outside the classroom, when personal and professional commitments dominate." The peaceful and relaxing learning environment provided by a Multisensory Space creates a pleasant contrast to the language learners' traditional in-class environment. The multisensory stimuli consist of auditory, visual, tactile and kinesthetic elements as well as elements for gustation and olfaction, which concentrate the attention of the language learning process more on the language learner and his or her perceptions.

The Multisensory Space plays a very important role in the language learning process enabling the learner's personal fulfilment and triggering his or her intrinsic motivation to study the language. Wilson (2013) states that "elaborate drama activities may be beyond the scope of many language programmes but even simple touches in the foreign language in class can stimulate the students' imagination." The language

learning methods in the Multisensory Space include different role-play activities, which allow the students to enter the world of the target language and its paralinguistic features. According to the observations the students perform better in these activities compared to traditional in-class learning activities because the threshold to express oneself is much lower in the Multisensory Space. Experiential language learning methods motivate the students, and the more ways something is learned, the more memory pathways are built. Motivated students also have a significantly higher level of interest, which in turn has a powerful influence on the students' learning outcomes. McNamara (2013) agrees that "the emphasis on a capacity for practical, face-to-face communication in communicative language teaching and learning has meant that classrooms have become more lively and interactive, and learners are encouraged to attempt communication that is useful and enjoyable for them even at early stages of learning", but disputes that "the current emphasis in language learning on functional communication divorced from historical or cultural context has led to an impoverishment of thinking about the reasons for language learning in education." Ros i Solé & Fenoulhet (2013) describe learning another language "as the expression of the soul that casts a new magic light on reality", and state that "a 'Romantic' disposition places the individual at the heart of the language learning project, accentuating the personal value of the

intercultural encounter", as well as "encourages us to learn languages by looking within ourselves, and not only to tolerate the 'dangerous other' but also to accommodate the new and the strange." The creation of a multisensory language learning environment is a development process. It focuses on the learners' own perceptions of the historical and cultural context as well as paralinguistic features of the language.

Case study: Le café parisien

In the beginning of the basic French courses the students create an authentic learning environment — *Le café parisien* — for their role-plays. The students choose the colours that would best represent Paris and the French culture for the curtains, canvas walls, carpets and other fabrics in the Multisensory Space. The students' mental images of the French culture are usually very romantic and sensual, and the music and visual effects projected to the screens are often idealized and romanticised representations of the French world inspired by soundtracks and sceneries from the French films. In addition to various auditory and visual stimuli there are also kinesthetic and tactile elements as well as elements involving gustation and olfaction, such as an assortment of classic French *pâtisseries*, beverages and home fragrances. Coffey (2010) has studied the symbolic value language learners attach to French. Coffey argues that "broadening our understanding of the symbolic values attached to language learning and to the learning of specific languages offers a way to extend our awareness of the socially and historically situated motives that sustain learners' attachment to a language." Different multisensory elements encourage communication and interaction, which is not always possible in traditional in-class activities, and are also great tools for

entering the new and foreign paralinguistic features of the target language.

Le café parisien offers a multitude of ways to learn the syllabus of basic French. The role-plays in this learning environment include dialogues between the customers and with the waiters. The students learn to greet each other in the appropriate way, as well as the paralinguistic features linked with greetings; when it is appropriate to shake hands and when a *bise* is more common, and how many cheek kisses are expected in different situations. In customer service situations it is important to use politeness phrases, which are easily practised in everyday situations with the waiter. Food plays a very important role in the French culture, and these issues can be discussed during the activities, and of course tastings are included according to possibilities. Different items can be priced in the café so that the students can rehearse the numbers. The students can use the colours of the French flag in the canvas walls of the Multisensory Space, and learn what concepts the three colours — blue, white and red — symbolise. French pronunciation is learned by listening to the lyrics of relaxing background music.

A group of Finnish students participated in an evaluation that collected qualitative and quantitative data at the end of their basic French course in December 2014. The evaluation consisted of a questionnaire inquiry which discussed the students' motivation to study French and the effects of the use of the Multisensory Space on their learning outcomes as regards cultural competence, sentence structure, vocabulary and pronunciation. The data consisted of 16 replies to seven questions on a 5 point Likert scale, where five was "strongly agree" and one was "strongly disagree". The results

show that the students were highly motivated to study French during the course (4.31). They considered that the Multisensory Space benefited their language learning motivation (4.44) and cultural competence (4.69). According to the students' replies the Multisensory Space was regarded as useful in learning sentence structures (3.94), vocabulary (3.75) and pronunciation (4.5).

Conclusion

A French class in the Multisensory Space can really be an oasis in the middle of a busy school week. The Finnish students described their basic French course learning environment in the abovementioned study as inspiring, relaxed and motivating, and compared it to traditional classroom learning environment:

"Tykkäsin, mukavampi tulla kuin tavalliseen luokkaan. Helpompi puhua ja muodostaa vähän tuntemattomampien kanssa pienryhmiä."

"I liked it, and it was nicer to enter than a normal classroom. It was easier to talk to others and form groups with not so familiar students."

"Tilassa oli rento tunnelma, joka helpotti uuden kielen puhumista ääneen. Tykkäsin!"

"The atmosphere in the space was relaxed, which made it easier to speak the new language. I liked it!"

References

Lore Arthur & Fran Beaton (2000). Adult foreign language learners: motivation, attitudes and behaviours, *The Language Learning Journal*, 21:1, 31-36. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1080/09571730085200081>

Simon Coffey (2010). *Stories of Frenchness: Becoming a Francophile, Language and Intercultural Communication*, 10:2, 119-136. Retrieved from: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14708470903267392>

Adina Curta (2010). La classe de langue vivante étrangère: nouvelles apparances, anciens fonds, *The Journal of Linguistic and Intercultural Education*, 3, 163-174, 204. Retrieved from: http://search.proquest.com/nelli.laurea.fi/docview/900995718/FA7DAE3F1C584E19PQ_38?accountid=12003

Celeste Kinginger (2004). Bilingualism and Emotion in the Autobiographical Works of Nancy Huston, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 25:2-3, 159-178. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1080/01434630408666527>

"Moniaistinen tila toimi hyvin. Tunnelma oli rennompaa kuin tavallisessa luokassa ja kuvat Pariisista ja Ranskasta loivat myös mukavaa tunnelmaa ja motivoivat opiskelussa."

"The Multisensory Space worked well. The atmosphere was more relaxed than in a traditional classroom and the images of Paris and France also created a good atmosphere and motivated me to study."

"Todella hyvä! Iso luokkatila on kovin steriili, moniaistisessa tilassa oli hyvä mahdollisuus käyttää kaikkia aisteja ranskan opiskelussa. Erityisesti suulliset harjoitukset olivat kivoja ja helpoja kun tila oli intiimi ja taustalla soi musiikkia."

"Really good! A large classroom is very sterile, whereas in the Multisensory Space there was a good possibility to use all the senses in learning French. Especially spoken exercises were nice and easy, because the space was intimate and music was played in the background."

"Se oli miellyttävä ja mukavaa vaihtelua normaaliin opiskeluun. Tuli jopa ranskalainen filis. Kuvat ja taustamusiikki toivat tunnelmaa. Kiva, uusi idea! Kulttuuri tulee tutummaksi."

"It was a pleasant and nice change compared to traditional studying. I even felt French. The pictures and background music created a cozy atmosphere. A nice, new idea! The culture becomes more familiar."

The Multisensory Space can be easily adapted to any other foreign language class, which promotes Curta's (2010) findings that foreign language teachers should not just be teachers of one particular language, but also teachers of diversity and multilingualism. ▀

Michèle Koven (2007). *Selves in Two Languages: Bilinguals' Verbal Enactments of Identity in French and Portuguese*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. Retrieved from: <http://site.ebrary.com/lib/laurea/reader.action?docID=10196563&ppg=11>

Tim McNamara (2013). Crossing boundaries: journeys into language, *Language and Intercultural Communication*, 13:3, 343-356. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1080/14708477.2013.804537>

Cristina Ros i Solé & Jane Fenoulhet (2013). Romanticising language learning: beyond instrumentalism, *Language and Intercultural Communication*, 13:3, 257-265. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1080/14708477.2013.804531>

Rosemary Wilson (2013). Another language is another soul, *Language and Intercultural Communication*, 13:3, 298-309. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1080/14708477.2013.804534>

Sari Sivonen, projektikoordinaattori, Laurea-ammattikorkeakoulu HISTORIAN OPETUKSEN ELÄVÖITTÄMINEN MONIAISTISEN TILAN AVULLA

Olen koordinoanut Aistien – Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hanketta Laurea-ammattikorkeakoulussa ja seurattessani sosionomi-opiskelijoiden toimintaa hankkeessa pohtinut, miten Aistien-menetelmää ja moniaistista tilaa voisi hyödyntää myös historian opetuksessa. Itselläni ei ole pedagogista pätevyyttä, mutta historioitsijan taustani sekä museo-oppaan työkokemus ovat herättäneet erilaisia ideoita tilan sovellusmahdollisuuksista myös historian oppiaineen parissa. Hankkeen aikana tätä aihealuetta pilotoitiin varsinaisesti vain kerran, syksyllä 2013. Tuolloin eräästä peruskoulusta vieraili kaksi 8. luokkaa historiatunneillaan Laurean sosionomiopiskelijoiden suunnittelemissa, vuodesta 1918 kertovassa moniaistisessa tilassa. Kokemukset tästä kokeilusta olivat positiiviset ja jättivät paljon kehitysideoita jatkoa varten.

Kun kirjat ja pulpetit eivät riitä

"Olen alkanut toivoa, että minulle olisi koulussa näytetty, missä kaikki tapahtui – laitettu miettimään, miltä sodan keskelle joutuneista suomalaisista tuntui."

Yllä siteeraamani lainaus on Helsingin Sanomien toimittajan, Erja Yläjärven kolumnista Kouluhistoria ulos luokista tammikuulta 2014. Kolumnissaan hän pohtii, kuinka käynä Srebrenican joukkosurman muistomerkillä jätti pysyvemmän muistikuvan kuin koulun historiantuntien opetukset. Hän päätyy toteamaan, että pelkkää yleissivistystä "paljon tärkeämpää on opiskella historiaa, jotta voisimme

ymmärtää heitä, jotka maailmalla nyt kokevat asioita, joita me suomalaisetkin olemme joskus kokeneet. Siihen eivät riitä pelkät kirjat ja pulpetit". (Yläjärvi 2014.)

Yläjärvi peräänkuuluttaa kolumnissaan ymmärryksen lisäämistä mennyttä aikaa ja aikalaiskokemuksia kohtaan, sillä ymmärrys menneisyydestä antaa välineitä myös nykyisyyden ymmärtämiseen. Mikäli historian opetuksessa keskitytään lähinnä lineaariseen tapahtumahistoriaan sekä suurten asiakokonaisuuksien läpikäymiseen perinteisellä luennoivalla opetustyyllillä, ei oppilaalle välttämättä kehity tällaista ymmärrystä. Tähän viittaa myös historian ja yhteiskuntatiedon opettajankoulutuksen (2002) professori Arja Virta todettaessaan, että kouluhistoriaa on totuttu pitämään oppiaineena, jossa on painettava mieleen suuri määrä faktatietoa. Oppilas voi opetuksen tuloksena muistaa lukuisia irrallisia nimiä, tapahtumia ja muita yksittäistietoja, mutta hän ei ymmärrä niiden välisiä asiayhteyksiä eikä osaa jäsentää asioita kokonaisuuksiksi, puhumattakaan saman ilmiön erilaisten tulkintojen huomioon ottamisesta. (Virta 2002, 39.) Sisällöllinen keskittyminen ja syventävä pohdinta saattavat jäädä opetuksessa vähäiseksi. (Virta 2002, 46.)

Historiallinen ymmärrys vaatii kykyä ajatella jotakin asiaa toisen ihmisen näkökulmasta käsin eli kykyä eläytyä, ehkä jopa samaistua. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen professori (2002) Sirkka Ahonen viittaa sosiologi Frank Füredin käsittelemään historialliseen tietoisuuteen, joka tarkoittaa menneisyyden tulkinnan ja tulevaisuudenodotusten yhteyttä ihmisten mielessä. Historiallinen tietoisuus syntyy siitä, että menneisyyttä tarkastellaan yksilöiden

Syksyllä 2013 Laurean moniaistiseen tilaan toteutettu sisällissota-aiheinen tila. Taustan kuva: Museoviraston kuvakokoelmat, KK1107:69, Emil Rasinperän tuvan sisustus Kuortaneen kylässä.

ja ryhmien historiallisen toimijuuden lähtökohdasta käsin ilman determinismimiä. Tapahtumien ja muutosten takana on aina vastuullinen toimija eikä kasvoton kehityssuunta. Toimijaan voi samastua, mutta se tehdään kun on tutustuttu toimijan tarkoitukseen sekä vastatoimijoiden pyrkimykseen. Historiallinen identiteetti on tällöin kriittisesti rakennettu ja sisältää ainekset ymmärtää toisten ihmisten erilainen samaistuminen. (Ahonen 2002, 72.)

Tällaisen ymmärryksen syntyminen oppilaiden mielissä ei ole helppoa, jos kokonaisvaltaisesti edes mahdollistakaan. Virta toteaa, että historian ymmärtämisessä ominaisinta on ihmisen toiminnan tarkastelu aikaperspektiivissä ja aikasidonnaisena. Ajan avulla hahmotetaan muutosta ja kehitystä yksittäisten tapahtumien nivoutuessa tapahtumasarjaksi. Historian aika koostuu monista, samanaikaisista rinnakkaisista kehityskuluista. Menneen ajan tapahtumat saattavat tuntua kuitenkin hyvin kaukaisilta ja abstrakteilta oppilaiden mielestä. (Virta 2002, 50-51.) Virta pohtiikin opittavien

asioiden nivomista oppilaan elämisaailmaan ja ennakkotietoihin sekä eläytymiskyvyn käyttämistä oppimisen tehostamiseksi. Oppiminen tehostuu, jos asian mieleen painamisvaiheessa joutuu työstämään opittavaa asiaa, esimerkiksi kysymyksenasettelun ja mielekkäiden tehtävien kautta pelkän luennoivan oppimisen sijaan. (Virta 2002, 39-40.) Historian opetuksen elävöittämiseen voisi Laurea-ammattikorkeakoulussa vuonna 2009 kehitelty moniaistinen tila tarjota sopivan työkalun.

Moniaistinen oppimisympäristö

Opetuksen käytäntöjä esittelevässä kirjassaan *Teaching History 3-11: The Essential Guide* englantilaiset opettajat Lucy O'Hara ja Mark O'Hara nostavat esille historian opetuksen konkretisoimisen esineiden ja muun materiaalin avulla. O'Harat käsittelevät historian opetusta 3-11-vuotiaille, mutta heidän esimerkkejensä voi tietyin osin soveltaa myös vanhemmille oppilaille. Kirjassaan he nostavat esille myös

oppimisympäristön merkityksen opetuksessa ja oppimisessa. Ympäristö, joka stimuloi oppilaita ja on heidän saavutettavissaan esineiden ja muun konkreettisen materiaalin kautta todennäköisesti tukee ja rohkaisee oppimista. (O'Hara & O'Hara 2001, 98.)

Laurea-ammattikorkeakoulussa on hyödynnetty oppimisympäristönä moniaistista tilaa. Tätä tarkoitusta varten yhdestä luokkahuoneesta on varusteltu tila, jota voidaan soveltaa laajasti monenlaisessa opetuksessa ja projektitoisissa. Videotykillä tilan seinälle heijastettavilla kuvilla luodaan taustamaisema tilaan, äänimaailma tukee tilan tunnelmaa, aiheeseen liittyvät kosketeltavat esineet avaavat keskustelua ja tilassa leijuvat tuoksut ja maut tekevät tunnelmasta kokonaisvaltaisen. Tila onkin tunnelmaltaan intiimi, mikä mahdollistaa tavallista luokkahuonetta paremmin epämuodollisen vuorovaikutuksen ja keskustelun.

Aistien-menetelmässä moniaistista tilaa voidaan hyödyntää osana prosessia, jossa tietyn henkilön tai ryhmän muistoja ja kokemuksia tehdään näkyväksi ja jaetaan muille. Laureassa toteutettiin Aistien-hankkeen aikana useita moniaistisia tiloja, jotka liittyivät esimerkiksi entiseen kotiseutuun, kulttuurisiin juuriin tai lapsuuteen. Historian opetuksessa on harvemmin kyse kuitenkin oppilaiden omien muistojen näkyväksi tekemisestä, vaan oppilaat opiskelevat menneitä tapahtumia usein heille uusina asioina. Ajatus oppilasryhmästä pohtimassa tiettyyn aiheeseen tehdyssä ympäristössä menneisyyttä ja suuria maailmantapahtumia erilaisista näkökulmista käsin, soveltamassa ja yhdistellessä kirjoista opittua tietoa menneisyyteen eläytyen, kiehtoi minua hankkeen alkuaikojista lähtien. Tilan potentiaalisuus historian konkretisoimisessa, ymmärryksen, elävöittämisen ja kokemuksellisuuden lisääjänä on suuri.

Oppilaat sisällissodan tunnelmissa

Kun Aistien-hankkeessa työskenteli syksyllä 2013 projektityöntekijänä lisäksi toinenkin historioitsija, eteni idea moniaistisen tilan hyödyntämisestä historian opetuksessa kokeiluasteelle. Saimme kontaktin erääseen peruskouluun, jonka historian opettaja oli kiinnostunut testaamaan menetelmää. Lisäksi kolme Laurean sosiaalialan kolmannen vuoden opiskelijaa ilmoittautui halukkaaksi mukaan projektin toteuttamiseen. Alkuperäinen visio oli, että opettaja ideoisi mahdollisesti yhdessä oppilaidensa ja Laurean opiskelijoiden kanssa - moniaistisen tilan sisältöä, mutta aikataulullisista syistä tämä ei ollut tässä vaiheessa mahdollista. Niinpä Laurean opiskelijat toteuttivat tilan ja suunnittelivat sen sisällön ja toiminnan hankehenkilöstön avulla. Näin ollen toteutetusta tilasta tuli enemmänkin "demotila" oppilaille. Opettajalta saatiin aihealueet, joita 8. luokan tunneilla oli käsitelty. Näistä aihealueista opiskelijat valitsivat vuoden

1918 eli sisällissodan aikaisen Suomen teemaksi Laurean moniaistiseen luokkahuoneeseen. Opettaja toi sittemmin kaksi luokkaansa käymään moniaistisessa tilassa Laureassa. Kummankin ryhmän vierailu kesti vajaan tunnin.

Opiskelijat pyrkivät kuvaamaan tilassa sisällissodan vaikutusta aikalaiseen ja vuoden 1918 ilmapiiriä. Varsinaisia sota-tapahtumia ei haluttu tuoda elämykselliseen tilaan vaan lähinnä tarkastella sodan vaikutusta ihmisten arkeen. Aikakauteen liittyvät esineet löytyivät pääosin opiskelijoiden kotoa. Tilassa oli vanhoja huonekaluja, rukki, kahvimyllyjä, pärekori, puuhalkoja, räsymattoja, pulloja, maitotonkka, puisia ruokavälineitä sekä vanhoja vaatteita. Tuoksu-maailmaa tilaan toivat vanhat esineet ja tekstiilit sekä koirun halot. Makuina tilassa käytettiin vehnäkorppuja ja maitoa sekä vettä. Tilan äänimaailma rakentui nauhoitetuista tuulen huminasta ja takkatulen ritinästä sekä aikalaismusiikista. Tilassa oli kaksi seinälle heijastettua kuvaa, toinen oli kuva 1900-luvun alun helsinkiläisestä torista ja toinen sisäkuva eräästä aikalaiskodista.

Oppilaille oli suunniteltu kolmenlaista toimintaa tilassa. Aluksi he kuuntelivat aikakauteen liittyvää musiikkia, minkä jälkeen opiskelijat pyrkivät herättämään keskustelua kappaleiden nostamista ajatuksista ja tuntemuksista sekä kyselemään, mitä kappaleet kertoivat aikakaudesta. Tämän jälkeen oppilaille luettiin aikalaiskirjeitä ja oppilaita kannustettiin jälleen erilaisilla kysymyksillä keskustelemaan kirjojen herättämistä ajatuksista. Viimeisessä osiossa oppilaat jaettiin neljään ryhmään ja jokaiselle ryhmälle osoitettiin tietty tilassa oleva esineistö. Oppilaat saivat rauhassa tutkia esineitä ja pohtia niiden käyttötarkoitusta. Jokainen ryhmä sai tehtäväkseen valita esineistä yhden, jonka esitteli muille ryhmille. Opiskelijat toimivat ohjaajina ja tukivat oppilaita kyselemällä ja kommentoimalla oppilaiden esittelyä.

Tehtävien tarkoituksena ei ollut niinkään oppilaiden esille nostamien asioiden oikeaan osuminen, vaan tärkeämpää oli antaa oppilaille mahdollisuus luovaan ajatteluun. Tarvittaessa opettaja täydensi tietoa aikakaudesta. Lopuksi vieraille tarjottiin korppuja ja maitoa tai vettä. Napostelun lomassa oppilaille kerrottiin moniaistisesta menetelmästä ja heiltä kyseltiin palautetta tilasta sekä toteutuksesta. (Marttinen & Wuorio 2013.)

Kokeilu sai positiivista palautetta ja se koettiin mielenkiintoiseksi ja monipuoliseksi. Koko prosessi toteutettiin kuitenkin hyvin nopealla aikataululla parin viikon sisällä. Sosiaalialan opiskelijoille tilan sisällön suunnittelu tuntui haasteelliselta, koska historialliseen taustaan tutustumiselle ei ollut riittävästi aikaa. Oppilaat puolestaan olisivat kaivanneet enemmän johdattelua aikakauteen ja tehtävien selkeämpää ohjeistusta, sillä koulutunneilla ei ollut ehditty

käsittelä asioita yksityiskohtaisesti. Pelkästään yhden oppitunnin käyttäminen näin monipuoliseen toteutukseen oli-kin liian vähäinen aika. Lisäksi myös uudenlainen tilanne varmasti jännitti oppilaita ja vaikutti heidän varautuneeseen käyttäytymiseensä.

Moniaistisuuden käytön hyödyllisyys historian opetuksessa

Syksyn 2013 kokeilun tuloksia ei tutkittu palautteen pyytämistä tarkemmin, mutta kokeilu jätti paljon lisäideoita jatkoon työstämistä varten. Oppimisympäristönä moniaistinen tila mahdollistaa menneisyyden abstraktien tapahtumien ja henkilöiden konkretisoimisen, mikä voi auttaa oppilaita eläytymään menneisyyteen ja hahmottamaan sitä kokonaisvaltaisemmin. Kokeilussa esineitä, jossa oppilaat saivat liikkua ja tutkia, herätti selkeästi eniten innostusta. Juuri tunnusteltavien esineiden kautta voidaan lähteäkin liikkeelle, kun avataan näkymä tiettyyn aikakauteen ja sen erityispiirteisiin.

Artefaktien käyttöä opetuksessa käsittelevät myös Lucy ja Mark O'Hara. Esineiden käyttö opetuksessa mahdollistaa oppilaille omakohtaisen kokemuksen ja antaa mahdollisuuden tutkimiseen ja kysymysten esittämiseen. Vieraat esineet saattavat lisäksi herättää uteliaisuutta ja olla hyvin-kin tehokkaita keinoja keskustelun luomisessa menneisyydestä. Esineiden kanssa voi lähteä liikkeelle niiden kuvailemisesta, tekotavasta ja käyttötarkoituksesta ja siirtyä sitten pohtimaan esineen arvoa ja sen muuttumista ajan saatossa. Tämän jälkeen voidaan pohtia laajemmin, kuka esinettä on mahdollisesti käyttänyt ja minkälaisissa olosuhteissa, minkälaisia esineitä ihmisillä ylipäättensä oli kodeissaan ja kenellä oli mahdollisuus hankkia mitään. Menneisyyden kytkemistä oppilaiden elämäänsä, josta Arja Virta-kin puhuu, voidaan hyödyntää esineiden kanssa. O'Harat toteavat, että etenkin nuorempien oppilaiden kanssa esineiden tutkiminen voidaan aloittaa nykyisyydestä tutuista esineistä, jolloin oppilaat pystyvät rinnastamaan menneisyyttä omaan elämäänsä, omista kokemuksistaan käsin. Vanhan ja uuden vertailu saattaa auttaa oppilaita hahmottamaan muutosta ja kehitystä. (O'Hara & O'Hara 2001, 69-73.)

O'Harat nostavat esille esineiden käsittelyssä näköaistin lisäksi muiden aistien, hajun ja kosketuksen tärkeyden, (O'Hara & O'Hara 2001, 72.) eli sen, että oppilaat hyödyntävät kokonaisvaltaisemmin aistejaan oppimistilanteessa. Oppimisympäristöön tuoduista esineistä ja mahdollisista ruoka-aineista lähtevät tuoksut virittävät oppilaita tunnelmaan. Ne voivat myös tukea mielikuvituksen käyttöä luetaan kirjallisia kuvauksia menneen ajan ihmisten elämästä. Sen pohtiminen, miltä jossakin tilanteessa on tuoksunut

tai haissut, havainnollistaa millaisessa ympäristössä ja arjessa tietyn ajan ihmiset ovat eläneet (esimerkiksi millaiset mahdollisuudet ihmisillä on ollut peseytyä, käyttää vettä ja saippuaa tai hajusteita). Pohdittaessa edelleen makuja eri näkökulmista (esimerkiksi vaikka mitä talonpojilla on ollut ruokapöydissään ja miten se on eronnut porvariston vastavista), voi ihmisten sosiaalisen aseman eroavaisuus hahmotua aivan uudella tavalla.

Moniaistisuuden käyttö oppimisen tukena saattaa auttaa oppilaita asioiden mieleen painamisessa ja rohkaista itse tekemistä ja asioiden työstämistä mielekkäällä tavalla. Monipuolisen materiaalin käyttö historian opetuksessa on perusteltua myös sen takia, että kouluissa opetettava historia perustuu historiantutkimukseen, joka käyttää lähteenään menneisyydestä nykyisyyteen säilynyttä, pääosin kirjallista aineistoa. Kuva menneisyydestä on rakennettu tulkinta. Oppilaiden omakohtainen tutustuminen vaikkapa aikalaikirjeisiin ja -valokuviin, sanomalehtikirjoituksiin, päiväkirjoihin ja muistelmiin liittyen tiettyyn tapahtumaan tai ilmiöön auttaa hahmottamaan ”toimijat kasvottomien tapahtumien takana” ja pohtimaan tapahtuman/ilmion vaikutusta eri kohderyhmille.

Arja Virta toteaa, että jotta oppija voisi hahmottaa mielessään menneisyyttä koskevista tiedon murusista johdonmukaisen kokonaisuuden, on hänen ymmärrettävä historiallisen ilmiön merkitys, tausta, seuraamukset sekä keskenään ristiriitaiset tulkintavaihtoehdot. Tämä edellyttää myös erilaisten tulkintojen ja näkökulmien kriittistä tarkastelua. Oppilaiden tulisi ymmärtää, että historia on kulttuurinen luomus, jonka ihmiset ovat mielessään rakentaneet. (Virta 2002, 49-50.) Oppiminen on sisällön ymmärtämistä, tiedon jäsentämistä, asiayhteyksien havaitsemista ja ajattelun kehittymistä. (Virta 2002, 39-40.) Edellytyksenä tehokkaalle ajattelulle onkin sisällön rajaaminen ja valittujen aihealueiden syventävä, pohtiva käsitteleminen. (Virta 2002, 46.) Moniaistisen tilan avulla ei voida tehdä koko koulun oppimäärää vastaavaa historiaa ymmärrettäväksi, mutta syventyminen sen avulla yhteenkin aihealueeseen saattaa auttaa oppilaita käsittämään historiallisen tiedon luonnetta ja ymmärtämään menneisyyttä uudesta näkökulmasta käsin.

Tulevaisuudessa jokaiseen kouluun moniaistinen luokkahuone?

Kuvaamassani kokeilussa oppilaat tuotiin heille valmiiksi tehtyyn, tiettyä aikakautta kuvaavaan tilaan, jossa heille oli valmiiksi määritelty sisältö, tehtävät ja toiminta. Tällainen valmis oppimisympäristö, tiettyyn aikakauteen tai teemaan liittyvä moniaistinen tila mahdollistaa monimuotoisen opetuksen ja välittömämmän vuorovaikutuksen, kun

oppimistilanne ei ole niin muodollinen. Kiinteäksi moniaistiseksi tilaksi varusteltua luokkahuonetta voidaan tarvittaessa muunnella erilaisiksi ympäristöiksi: yhtenä päivänä voidaan olla herrasväen kartanossa, toisena päivänä talonpojan tuvassa.

Edellä esitetyn vision ongelmallisuus on toki resurssissa: aikaa toteutuksen suunnitteluun ja rahaa moniaistisen luokkahuoneen varusteluun ei kaikissa kouluissa ole. Kuitenkin kerran moniaistiseksi tilaksi varusteltu luokkahuone mahdollistaa monipuoliset käyttömahdollisuudet. Historian opetuksen lisäksi tällaista oppimisympäristöä voidaan hyödyntää myös muissa oppiaineissa, kuten kieltenopetuksessa tai vaikkapa maantiedossa. Tilan elementit avaavat myös mahdollisuuksia eri oppiaineiden väliseen yhteistyöhön ja oppilaiden mahdollisuuksiin hyödyntää monipuolisesti erilaisia taitoja. Ideaalisesti ajatellen oppilaat voivat tuottaa osan tilan materiaaleista itse, riippuen luokka-asteesta ja tilassa toteutettavasta projektista. Peruskouluissa voidaan hyödyntää kädentaitojen opetusta tilan materiaalien tuottamisessa, puhumattakaan digitaalisen teknologian sovellusmahdollisuuksista esimerkiksi ääni- ja kuvamaailman tekemisessä.

Historian opettajilla ei ole varmastikaan ylimääräistä aikaa suunnitella lukuisia erilaisia toteutuksia moniaistiseen tilaan. Moniaistisen tilan käyttö tulisikin huomioida jo opetussuunnitelmassa ja tilojen toteutus voisi tapahtua oppilaiden ryhmitöinä. Tilalla voidaan tehdä vain tietty, rajattu historiallinen kokonaisuus näkyväksi. Kokonaisen aikakauden käsittely tilan avulla lienee liian vaativa ja pitkäkestoinen prosessi käytettävissä olevan tuntimäärän puitteissa toteutettavaksi. Toisaalta kerran suunniteltua toteutusta voidaan soveltaa yhä uudelleen uusien oppilaryhmien kanssa. Moniaistisen oppimisympäristön käytössä

ja sen sisältöjen suunnittelussa koulut voisivat tehdä yhteistyötä esimerkiksi yliopistojen opettajakoulutuslaitosten tai ammattikorkeakoulujen luovalla linjalla opiskelevien sosionomiopiskelijoiden kanssa. Tila tarjoaisi myös uudenlaisia näkökulmia oppilaitosten ja museoiden yhteistyöhön: moniaistinen tila voisi mahdollistaa esimerkiksi museon vierailun kouluun.

Myös materiaalien hankinta saattaa olla välillä ongelmallista. Jos toimintamalli otettaisiin käyttöön koulussa, tulisikin tarkoin miettiä, millaista rekvisiittaa koulujen olisi tarkoituksenmukaista hankkia. Tarkoituksena ei ole, että tilan varastosta löytyy suuri määrä erilaista esineistöä, vaan että muutamaa perustarviketta sovelletaan erilaisiin toteutuksiin. Kuvaamassani sisällissota-aiheisessa toteutuksessa päänaivaa tuotti kuvamateriaalin tai äänimaailman löytäminen, etenkin tekijänoikeudellisten näkökulmien valossa. Myöskään käyttötarkoitukseen sopivia historiallisia kuvia - etenkin vuodelta 1918, jolloin valokuvaaminen oli muutenkin harvinaisempaa - ei ollut helppo löytää. Lopulta päädyttiin ostamaan Museoviraston kuvakokoelmasta tilan taustakuva ja Ylen elävästä arkistosta löytyneestä filmiin pätkästä pysäytettiin toiselle seinälle still-kuva. Äänimaailma, kuten takkatulen ritinä, oli alun perin nauhoitettu hankkeen toiminnan puitteissa toista moniaistista tilaa varten. Musiikkia lukuun ottamatta äänimaailma ei siis ollut autenttista. Vaikeuksia oli löytää myös kirjeitä, joita voisi käyttää tilassa opetustarkoituksessa. Aikakauteen liittyvää esineistöä lainattiin opiskelijoiden suvun piiristä.

Esineiden tai muun materiaalin ei välttämättä tarvitse olla, tilan teemasta riippuen, autenttisia menneisyyden todistuskappaleita, vaan ne voivat myös olla viitteellisiä. Esimerkiksi kierrätyskeskuksista voi etsiä esineitä, mikäli koululta, oppilaiden kotoa tai muuta kautta ei esineistöä ole

saatavissa. Tarkoitus ei myöskään ole, että moniaistisesta tilasta tehdään luokkamuseo. Moniaistisen tilan hyödyntämiseen voi kytkeä museokäynnin, jossa tutustutaan autenttiseen esineistöön ja aikakauteen laajemmin.

Moniaistista tilaa voi hyödyntää myös laajemmassa projektiluontoisessa oppimisessa, jossa oppilaat rakentavat erilaista lähdeaineistoa käyttämällä oman tulkintansa jostakin tietyistä historiallisista tapahtumasta tai ilmiöstä, mikä tehdään näkyväksi tilan avulla. Oppilaat voisivat joko opettajan johdolla tai ryhmätyönä suunnitella ja toteuttaa itse moniaistisen tilan tietyn historiallisen teeman ympärille. Silloin tutustuttaisiin tarkemmin johonkin aikakauden ilmiöön tai tapahtumaan ja pohdittaisiin, mitä siitä tehtäisiin moniaistisen tilan avulla näkyväksi. Tämä vaatisi tiedon monipuolista käsittelyä ja jäsentelyä, kun tilan toteutuksessa kirjallisen tiedon lisäksi jouduttaisiin pohtimaan tilan materiaaleja ja niiden saatavuutta sekä arvioimaan, minkälainen tulkinta tai tulkinnat ilmiöstä saavat tilassa suurimman huomion ja miksi. Edelleen kun moniaistinen tila on valmis, voitaisiin siellä keskustella teeman herättämistä kysymyksistä, valinnoista, joita tilaa varten on teeman osalta tehty, esineiden ja valokuvien hankkimisen vaikeudesta ja niiden säilymisestä ajan saatossa sekä ylipäänsä historiallisen tiedon ongelmallisuudesta. Tällainen projekti toki vaatii opettajan koordinoitua, aikataulutusta ja huolellista etukäteissuunnittelua, mutta parhaimmillaan se voisi syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon muotoutumisesta.

Moniaistinen tila ja historiallinen ymmärrys

Nykymaailmassa kaiken digitalisoitumisen keskellä pelkkä ”kirjojen ja pulpettien”, luennoivan oppimisen käyttäminen kouluopetuksessa tuntuu vanhentuneelta ja monissa oppilaitoksissa se onkin jo ainakin osittain väistynyt monimuotoisten opetusmetodien tieltä pois. Historian opetuksen asiantuntijat pohtivat, miten menneisyyttä voisi parhaiten

tehdä ymmärrettäväksi nykysukupolville niin, että kouluista kasvaisi kriittisen historiakäsityksen ja olemassa olevan tiedon kyseenalaistamisen taidon omaavia tulevaisuuden kansalaisia.

Moni oppii asioita parhaiten, kun pääsee soveltamaan kirjallista tietoa käytännössä, konkretisoimaan abstrakteja asioita. Moniaistisen tilan -menetelmässä jokin historian ilmiö tai tapahtuma tehdään näkyväksi hyödyntämällä erilaista aineistoa ja eri aistiärsykeitä. Syntynyt elämyksellinen tila on myös tulkinta kyseisestä ilmiöstä. Tilaa voidaan hyödyntää joko valmiina oppimisympäristönä, johon opettaja tuo oppilaat ja järjestää heille opetusta tai oppilaat voivat ryhmätyönä opettajan johdolla suunnitella moniaistisen tilan. Moniaistisen tilan käyttö oppimisessa on uudenlainen työkalu oppilaan ajatteluprosessin tukena. Historian konkreettisuus ja sen aistiminen monikanavaisesti avaa uusia mahdollisuuksia historiallisen ymmärryksen lisäämiselle.

Ymmärrys menneisyydestä lähtee liikkeelle siitä, että historian oppija pystyy tarkastelemaan tapahtumia aikalaishänäkölmästä käsin, eläytyen ja ehkä samastuen. Ymmärrys ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin puolueellisuus ja tietyn henkilön tai ryhmän toiminnan oikeuttaminen muiden kustannuksella. Tämän vuoksi oppilaiden tulisi käsitellä menneisyyden ilmiöitä monipuolisesti erilaisista näkökulmista ja lähdeaineistosta käsin. Perehtyminen tapahtumien kulkuun ja vaikutuksiin tätä kautta auttaa tarkastelemaan myös nykyisyyden kiistakysymyksiä monipuolisesta katsantokannasta lähtien. Tällainen ymmärrys on tärkeää, koska parhaimmillaan se mahdollistaa keskustelun ja vuorovaikutuksen toisenlaisia näkökantoja edustavien ihmisten kesken ja auttaa ehkäisemään ääri-ilmiöitä. Tällöin ymmärryksemme menneisyydestä auttaa meitä ymmärtämään nykyisyyttä ja elämään osana kompleksista maailmaa. ■

Lähteet

Ahonen, Sirkka: Historiakulttuuri, historiallinen identiteetti ja historianopetus. Ahosen artikkeli löytyy kirjasta: Löfström, Jan (toim.): *Kohti tulevaa menneisyyttä. Historiallis-yhteiskunnallinen kasvatustutkimus uudella vuosituohannella*. PS-kustannus: Jyväskylä 2002.

O'Hara, Lucy & O'Hara, Mark: *Teaching History 3-11. The Essential Guide*. Continuum: London & New York 2001.

Virta, Arja: Kohti aktiivista ja tutkivaa historian ja yhteiskuntatiedon oppimista. Lähtökohdat puntarissa. Virran artikkeli löytyy kirjasta: Löfström, Jan (toim.): *Kohti tulevaa menneisyyttä. Historiallis-yhteiskunnallinen kasvatustutkimus uudella vuosituohannella*. PS-kustannus: Jyväskylä 2002.

Yläjärvi, Erja: Kouluhistoria ulos luokista. *Helsingin Sanomat* 18.1.2014. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1390000502818> (13.1.2015)

Kerrottaessa tilan toiminnan vaiheista ja tilan sisällöstä on hyödynnetty Laurean opiskelijoiden Anni Marttisen ja Pekka Wuorion raporttia sisällissota-aiheisen tilan toteutuksesta syksyltä 2013.

III

YHTEISÖJÄ KEHITTÄMÄSSÄ

Heli Laurikainen, kyläkehittäjä, Hämeen Kylät ry

AISTEILLA KYLIEN KEHITTÄMISEEN

Lähtökohtia menetelmän kehittämiseen

Hämeen Kylät ry on Kanta-Hämeen kylätoimintayhteisöjen maakunnallinen yhteenliittymä, kylä- ja asukastoiminnan edunvalvoja sekä kylien yhteistyöelin. Kylät halutaan pitää elävinä tukemalla kylä- ja yhdistystoimintaa sekä kannustamalla eri tahoja yhteistyöhön. Kanta-Hämeen maakunnan alueella on noin 120 kylää, joissa kylätoimintaa organisoiivat mm. kyläyhdistykset, asukas-yhdistykset ja kotiseutuyhdistykset. Kylä on toiminnallinen kokonaisuus eli se alue, minkä asukkaat mieltävät kyläksi. Se voi olla perinteinen maaseutukylä, kirkonkylä, asuinalue kuten myös kaupunginosa. Kuntarakennemuutoksen myötä myös liitoskunnat, pitäjät, ovat muodostuneet yhdistyksen toimintakentäksi. (Hämeen Kylät ry 2014.)

Aistien-hankkeessa kehitettiin Aistien-menetelmää kylätoimintaan yhdessä kylien kanssa. Tilat toimivat kylien yhteisöllisyyden edistäjänä, paikallishistorian esille tuomisen ja tulevaisuuden suunnittelun välineenä. (Laurea ammattikorkeakoulu 2012.)

Yksi tärkeimmistä palveluista kylille on Hämeen Kylät ry tarjoama kyläsuunnittelun ohjaus. Kyläsuunnitelmaan kootaan kylän asukkaiden yhteinen mielipide kylän tulevaisuudesta: yhteiset kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset. Suunnitelmallisuus tukee yhteisön käytännön tekemistä ja tavoitteiden saavuttamista. Onnistuessaan kyläsuunnittelu prosessi sitoo eri-ikäisiä kyläläisiä suunnitteluun mukaan ja toteuttamisesta ottaa vastuuta koko yhteisö. Suunnitelman aikajänne on ainakin kaksi tai kolme vuotta eteenpäin. Kyläsuunnitelma voi toimia myös viestinnän ja vaikuttamisen

välineenä asukkaiden, kunnan viranhaltijoiden ja päättäjien välillä. (Nieminen 2011, 9.) Kyläsuunnitelma voidaan kirjata esim. taulukkomuotoiseksi koosteeksi tai esitemuotoon (Kestävä kylä wiki 2012).

Ihmisten osallistumistapojen muuttuminen kertaluontoisemmaksi haastaa myös kylien ja pitäjien kehittämisen. Tulevaisuuden suunnitteluun tarvitaan uudenlaisia soveltamis- ja toteuttamismuotoja eri käyttäjäryhmille. Aistien-hankkeen puitteissa mietittiin, tulisiko kyläsuunnittelun olla:

- laaja-alainen analyysi kylän nykytilasta ja tulevaisuudesta, mistä kootaan sisällöltään tarkka kuvaus kyläsuunnitelmaan vai
- innostava ja inspiroiva kohtaamisen ja vuorovaikutuksen prosessi, jossa keskustelun painopiste on tulevaisuudessa ja tekemisessä?

Ajankohtaisesta ajankohtaista

Kuntaliitokset ja muut palveluihin liittyvät muutokset haastavat kyliä ja pitäjiä kehittämään yhteistyötä sekä luomaan uudenlaisia verkostoja. Kun siirrytään yhä isompiin yksiköihin, alueen kehittämisen vastuutaho hämärtyy. Kenelle kehittäminen kuuluu jatkossa? Miten uudessa tilanteessa paikallisesti löydetään rakenteita, joiden kautta toimitaan yhdessä paikallisella tasolla sekä linkitetään alueen kehittäminen kuntaorganisaatioon?

Aistien-menetelmän yhtenä keskeisenä periaatteena on rakentaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua (Räty, Sivonen, Saarela, Laurikainen & työryhmä 2013, 8). Tilaa rakennettaessa käydään keskustelua niin paikallisesta toiminnasta kuin niistä asioista, jota alueelle tarvittaisiin. Niin Aistien-tilan rakentamisprosessi kuin valmis inspiroiva moniaistinen tila tarjoavat uudenlaisen tavan tuohon työhön.

Vaikka pitäjissä pienissä piireissä, kuten Hämeenlinnan Tuuloksessa, tunnetaan toisensa, yhteistyölle ei ole kehittynyt rakenteita eikä myöskään väyliä luoda keskustelua kunnan toimijoiden kesken. Vaikuttamistyössä keskustelu ja verkostojen rakentaminen tulee edelleen vahvistumaan. Aistien-menetelmä soveltuu keskusteluihin tulevaisuudesta ja antaa samalla kuulijalle mahdollisuuden omiin oivalluksiin. Keskustelun ja kuuntelun kulttuuriakin on hyvä oppia lisää.

Miten aisteilla muka kehitetään pitäjien toimintaa?

Aistien-menetelmä ja moniaistisuus olivat termejä, joita kylätoimijoiden keskuudessa aluksi vieroksuttiin. Kehittämistyössä haastoi myös, se miten muisteluun käytetty menetelmä taipuisi siihen, että aikajänne käännettäisiin tulevaisuuteen? Aistien-menetelmä nimi jätettiin sivummalle ja otettiin käyttöön termi, joka kertoisi heti mistä on kyse: tulevaisuustila.

Aistien-menetelmää tulevaisuuden suunnittelussa kokeiltiin ensimmäisen kerran yhteistyössä Hämeen Kylät ry:n Aistien- ja Yhdessä tulevaan -hankkeiden kesken. Yhdessä tulevaan -hankkeessa toteutettiin sekä Hämeenlinnan

Hauholla että Janakkalassa laajat yhteistyöprosessit, jossa osallistettiin asukkaita, yhdistyksiä, yrityksiä, seurakunnan että kunnan eri tahoja miettimään tulevaisuutta ja rakentamaan yhteistyökäytäntöjä. Tulevaisuustupaa testattiin osana molempia yhteistyöprosesseja. Tulevaisuustuvan ajateltiin tavoittavan eri-ikäisiä asukkaita ja toimivan myös tapana kutsua mukaan prosessin muihin vaiheisiin. Samalla myös tehtiin asukkaille tutuksi suunnitelman tekijöitä ja tavoitteita. Tilan rakentamisprosessi oli pienemmässä roolissa ja siksi kehittämistyötä jatkettiin vielä eteenpäin. (Laurikainen 2013.)

Suunnittelua ja rakentamista työpajoissa

Tuuloksen tulevaisuustilan rakentaminen toteutettiin yhdessä yhdistysten kanssa. Tilaa rakennettiin kolmessa avoimessa työpajassa. Jokainen työpaja sisälsi aina alustuksen ja työskentelyä.

Ensimmäisessä työpajassa pureuduttiin Tuuloksen toimintaan ja vahvuuksiin sekä miten niitä tuotaisiin esille valokuvien avulla. Illassa saatiin oppia valokuvauksesta ja haastettiin yhdistykset ottamaan kuvia omasta toiminnasta tulevaisuustilaa varten. Toisessa työpajassa aiheena olivat tuuloslaisten tarpeet ja toiveet. Tulevaisuustilaa varten tehtiin tulevaisuuden uutisotsikoita, aivan kuin toiveet olisivat jo toteutuneet. Paikallislehden toimittaja oli mukana opastamassa tiedotteen tekemisestä ja otsikoinnissa. Valmiiseen tilaan saatiinkin hauskat lööpätkät Tuulos-Sanomiin ja Tuulos-lehteen. Kolmannessa työpajassa mietittiin tilan muita materiaaleja ja miten sitä hyödynnetään yhdistysten yhteistyön käynnistämiseen. Yhteisesti päätettiin, että järjestetään teemallisia tapaamisia tilassa ja hyödynnetään tilaa inspiroivana keskusteluympäristönä.

Tulevaisuustila rakennettiin yhdessä Tuuloksen yhdistysten kanssa liikuteltavaan Aistien-tilaan.

Tarjolla avaimia oivallukseen

Tulevaisuustilassa, kuten muissakin Aistien-tiloissa, kaikki materiaali toimii oivaltamisen ja keskustelun avaimina. Niiden valikoiminen tilaan suunnittelun ja rakentamisen aikana vaatii tekijöiltä mietintää: Mitä halutaan tilalla tuoda esille, mitä materiaaleja sinne valitaan? Tekijät joutuvat suunnittelutyöpajassa ryhmänä tekemään valintoja ja hahmottamaan sen hetkistä pitäjän tilannetta.

Tuuloksen tulevaisuustilassa tuoksujia ja makuja käytettiin tuomaan esille paikallista toimintaa, historiaa ja erityisyyttä. Mistä paikka tunnetaan? Mikä on tärkeä osa paikan tarinaa? Mitä pidetään tärkeänä?

Tuuloksessa tuoksuksi valitulla tervalla nostettiin esille, että aikoinaan Tuuloksessa valmistettiin huomattavia määriä rekiä ja hevostärryjä, joiden tekemisessä tervaa käytettiin. Tuuvinkin tuoksu kertoi puolestaan alueen perunanviljelystä.

Tulevaisuustilassa tuoksupurkit, maistiaiset ja muut eri aisteihin perustuvat materiaalit toimivatkin kiinnostuksen herättäjänä. Tuoksujen tunnistaminen ja arvuuttelu pysäytti ja toi leikkimielisenkin sävyn keskusteluun. Oivaltamisen kautta asiat jäävät paremmin myös mieliin. Elämyksellisyyden hyödyntäminen suunnittelussa on toimiva tapa saattaa keskustelua oikeille urille. Tilassa pyörineet yhdistysten valokuvat taustoittivat suunnittelua ja alueen isolle kartalle merkittiin tärkeitä paikkoja ja alueen vahvuuksia. Alueella järjestetään jo paljon toimintaa, jonka pohjalta tulevaisuutta oli hyvä suunnitella.

Lapsia ja nuoret mukaan

Tuuloksen tulevaisuustilan tekemisessä tehtiin vahvaa yhteistyötä Tuuloksen alakoulun kanssa. Oppilaat tekivät tulevaisuustilaa varten omista tulevaisuuden toiveista valokuvatauluja. Yhteiset paikat kuten uimarannat, urheilukentät, kaupan ja koulun pihat valokuvattiin ja suurennosten päälle oppilaat liimasivat omat piirustukset. Koko koulu toteutti tulevaisuustaulujen tekemisen ja luokittain äänestettiin parhaat ideat ripustettavaksi Tulevaisuustilan

seinille. Näin saatiin alakoulun oppilaiden toiveet mukaan ja samalla koululaiset pääsivät opettelemaan vaikuttamista. Koko koulu vierailivat luokittain tulevaisuustilassa viikon aikana osana koulupäivää.

Ryhmä tuuloslaisia nuoria kuvasi videon älypuhelimillaan tulevaisuustilaan varten. Nuorille annettiin vapaat kädet videon toteuttamiseen. Lukioikäinen tyttö otti vastuun videon tekemisestä yhdessä muiden kanssa. Nuoret kuvasivat sitä, mitä he tekivät ja missä aikaa viettivät. Videon loppuun oli myös listattu heidän toiveitaan. Video havainnollisti oivallisesti nykytilannetta. Lasten leikkipaikalla leikkivät nuoret kertovat siitä, että nuorisotila puuttuu. Kirjaston edessä tehdään kärrynpyöriä, koska kirjasto ei ole kovin usein auki. Nuorten tekemä materiaali herätti aikuisissa paljon kiinnostusta ja keskustelua.

Tuuloksen koulun oppilaiden tulevaisuuskuvat kiinnostivat tilan rakentajia ja tilassa vierailleita tuuloslaisia.

Kehittämisideoiden kalastelua

Tulevaisuustilassa haastettiin kävijät miettimään toiveita ja kehittämiskohteita. Jokainen sai jättää ajatuksena tilan seinälle viritettyyn kalaverkkoon. Tällä tavoin kävijät miettivät tulevaisuutta, ja samalla saatiin myös konkreettisia ideoita, johon yhdessä voitaisiin tarttua. Kynnys ideoiden jättämiseen pidettiin matalalla ja kaikki ideat kerättiin talteen.

Rakentamisen lisäksi tulevaisuustilassa järjestetyt tapaamiset olivat sen parasta antia. Tilassa järjestettiin yhdistystapaaminen, kylien oma tapaaminen, lasten- ja nuorten kanssa toimivien tapaaminen sekä päättäjät. Tapaamisiin oli kutsuttu paikallisten yhdistysten lisäksi myös kaupungin edustajia. Keskustelua saatiin aikaiseksi ja yhteisesti

päästiin myös sopimaan askeleet muutaman kehittämisidean eteenpäin viemiseksi.

Toisin kuin perinteisessä kyläsuunnittelussa, tulevaisuustila ei tuottanut laajoja kehittämisteemoja ja toimenpiteitä, vaan hyvin konkreettisia toiveita. Ideat jaoteltiin yhteen ja

Lähteet

Hämeen Kylät ry 2012. Verkkosivut. Viitattu 20.11.2014. <URL:http://www.hameenkylat.net>.

Kestävä kylä wikispaces 2012. Viitattu 26.10.2012. <URL:http://kestavakyla.wikispaces.com/Kyl%C3%A4suunnittelumallit>.

Laurea ammattikorkeakoulu 2012b. Aistien avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä. Esite. Luettavissa: <URL:http://www.hameenkylat.net/images/stories/esite_20612_uusista_uusin.pdf>.

niistä koostettiin yhteenveto, jonka puitteissa työskentelyä voitiin yhdessä jatkaa. Tulevaisuustilan kehittäminen toikin kyläsuunnitteluun uuden erilaisen välineen, jota voidaan jatkossa hyödyntää ja soveltaa erilaisten yhteisöjen kanssa tehtävään työhön. ■

Laurikainen Heli. 2013. *Tulevaisuustupa Aistien-menetelmä Kyläsuunnittelun välineenä. Pilottiraportti*. Luettavissa: <URL:http://www.laurea.fi/fi/aistien/tulokset/pilottiraportit/Documents/Pilottiraportti_tulevaisuustupa.pdf>.

Nieminen Kalle. 2011. *Kyläsuunnitelmat osana kehittämistyön arkea*. Oulun yliopisto Kajaaninen tutkimiskeskus Aluekehitys. Kajaani.

Räty, Minttu; Sivonen, Sari; Saarela, Jenny; Laurikainen, Heli & työryhmä. 2013. *Aistien-menetelmä*. Laurea-ammattikorkeakoulu. Vantaa. Luettavissa: <URL: http://www.aistienmenetelma.net/files/2214/1321/4263/Aistienmenetelma_2_painos.pdf>.

Valmiissa tilassa kohdattiin ja keskusteltiin pitäjän tulevaisuudesta eri toimijoiden kesken.

Pirjo Sandelius, puheenjohtaja, Sydänlammin kyläyhdistys ry

KUUNSILTA – MUISTOJA UNTULAN TANSSILAVALTA

Untulan tanssilavalla Hämeenlinnan Lammilla on viettänyt moni lammilainen ja lähitienoon väki nuoruuden iltoja. Untulassa tanssittiin ensimmäisen kerran helluntaina 1953. Lavan 60-vuotishistoriaa juhlistettiin Lammi-viikolla 2013, jolloin Sydänlammin kyläyhdistys ja Hämeen Kylät rakensivat yhteistyössä lavalle moniaistisen tilan ”Tanssit Untulassa”. Erityisesti muisteltiin lavan alkutaipaletta eli 1950 ja 1960-lukuja. Muistoja kertyi myös 1980-luvun nuorison bändi-illoista. Kyläyhdistyksen jäsenet päivystivät tilassa viikon ajan ja keskustelivat vierailijoiden kanssa. Aistien-tilan avulla vietimme Untulan juhluvuotta uudella, erilaisella tavalla. Lavan 50-vuotisjuhlia juhliittiin perinteisin tanssein.

Sydänlammin kyläyhdistykselle lahjoitettiin viikon aikana luetteloita lavan esiintyjistä, järjestysmiehistä, ravintolan pyörittäjistä ja lipunmyyjistä. Myös arvokas kirja, ”Säkiän ja

Lujan Lavatoimikunnan Pöytäkirjat ajalta 1951–1979”, löytyi käyttöömmme.

Aistien-tilan seiiniin heijastimme valokuvia tansseista sekä Lammi-Seuran valmistaman kotiseutuelokuvan, jossa näkyi myös tuokiokuva tanssilavasta ja tanssijoista 1960-luvulta. Taustalla soi Olavi Virran, Dallapen ja Annikki Tähtien tanssimusiikkia. Tilan seinille suurensimme tanssijoiden lähettämät kertomukset tanssien tunnelmista ja tapahtumista kuunsillasta alushameen putoamiseen kesken tanssin. Seinällä oli myös paikallislehdessä julkaistuja tanssi-ilmoituksia, jotka kertoivat viikoittain lavan esiintyjät toukokuusta syyskuuhun. Ilmoituksissa oli mainittu myös linja-autokuljetukset lähikaupungeista ja Lammin kylistä Untulaan. ”Parkkipaikka oli täynnä linja-autoja. Yksityisautoja oli vielä vähän. Monet tulivat tansseihin pyörällä kymmenienkin kilometrien takaa. Maanantaiaamuksi oli ehdittävä töihin, joten polkemista riitti.”

Tanssit Untulassa Aistien-tilassa muisteltiin lavan vaiheita ja nuoruuden kesä.

Esineitä saatiin lainaan niin tilan tekijöiltä kuin heidän tuttavilta.

Leningit, entisajan alusvaatteet ja tanssikenkien herättivät muistoja ja kertoivat ajan pukeutumistyylistä. Asuja ja tavaroita hankittiin kirpputoreilta, kyläyhdistyksen väeltä ja pukuvuokraamosta. Vanhoja levyjä saatiin lainaksi Hakkan koululta. Maisteltavaksi valittiin entisajan virvokkeita, Sitruunasoodaa ja Pommacia. Lavalla tuoksuivat aikakauden haju- ja partavedet. ”Kaikki me tytöt tuoksuimme samalle kielohajuvetelle.”

Untulassa on vietetty vapaata sunnuntai-iltaa raskaan päivätyön vastapainoksi, opittu tanssimaan, tavattu suomalaisia laulajakuuluisuuksia ja ihmetelty ulkomaisia esiintyjä. Moni Aistien-tilassa kävijä kertoi kohdanneensa tansseissa tulevan elämänkumppaninsa. Aistien-tilan käyttö sopi hyvin aiheeseen ja tarjosi kävijöille paikan muistella nuoruutta. Mieleen palasi paljon onnellisia muistoja,

Tilasta rakentui tunnelmaltaan viihtyisä ja nostalginen tanssimusiikin, hajuvesien ja esineiden kautta.

mutta myös surullisia. Yhteisöllisyys ja yhteishenki entisten ja nykyisten lammilaisten välillä toteutui.

Aistien-tilassa kävijöiden kommentteja:

”Olen tanssinut Untulassa koko lavan olemassa olon ajan.”

”Täältä on löytynyt mies 53 vuotta sitten. Oli huippuorkesterit 1950 – luvulla. Bussi vei kaupunkiin yöllä, että selvisi hyvin aamuksi töihin.”

”Tansseihin ei päässyt ennen ripille pääsyä. No, hinku oli kova, niin piti edellisvuonna hankkiutua lipunmyyjäksi. Näin pääsi koko kesän ilmaiseksi, joten ei voineet vanhemmat kieltääkään.”

”Terveisiä lippukopin monivuotiselta myyjältä Liesosta!”

”Viisi vuotta joka sunnuntai 30 kilometrin päästä liftillä tanssimaan. Oli ihanaa aikaa.”

”Kymmenen vuotta vakikävijä ja hauskaa oli.”

”Vuoden 1970 lipunmyyjä muistaa, kun Fredin esiintyessä lavalta oli 1000 tanssijaa.””1960 – luvun kävijällä mukavia muistoja.”

”Ensimmäinen kerta tansseissa vappuna 1972, rippikoulu käyty, lupa saatu, minihame, maksisaappaat polveen asti. Rantaa satoi, ei haitannut.”

”Nykyään näyttää olevan matalampi aita lavan ympärillä kuin ennen. Ennen vanhaan oli isompi voimanponnistus kiivetä aidan yli pummilla sisään.”

”Aina ei rahat riittäneet tanssilipun ostoon. silloin kokoonnuttiin aidan taakse odottamaan, että päästään pummiin puolikkaalle.”

”Hurricanes esiintyi täällä.”

”Kesän viimeiset tanssit olivat ilmaiset.”

Johanna Henttinen, kotiseutuaktiivi, Hauho-Seura ry.

HALPPARIN TALOSSA AISTITTIIN ENTISAJAN ARKEA

Yli kuusikymmenvuotisen historian omaava kotiseutuyhdistys Hauho-Seura ry. lumoutui aistien maailmaan, jäädäkseen. Kevään korvalla 2012 kokouksen esityslistalla oli jälleen jokavuotisen Hauho-päivän suunnittelua. Tavoitteena oli löytää päivän ohjelmaan jotakin uutta, mutta myös jotakin vanhaa.

Samaan aikaan posteihin kiiri tieto Aistien-hankkeen pilottihausta, kuin tilauksesta. Idea löysi Hauho-Seurasta kannattajansa – haettiin ja päästiin pilotiksi Aistien-hankkeeseen tuomaan kotiseututyöhön moniaistisia mahdollisuuksia Hämeen Kylät ry:n johdolla.

Suunnitteluryhmän jäsenet emännöivät Halpparin taloon tehdyssä Aistien-tilassa. (kuvaaja: Jouni Lehtonen)

Niin otti Hauho-Seura vastaan ennenkuulumattoman tavan tarkoituksensa toteuttamiseen, toimimiseen pitäjän parhaaksi. Katseissa oli ajatus elävän mielenkiinnon ja harrastuneisuuden herättämisestä Hauhon menneisyyteen sekä kotiseudun kaikinpuoliseen kehittämiseen.

Tuumista toimiin

Kesää kohti mentäessä oli järjestelyporukan kesken kokoonnuttu jo useat kerrat. Oli pohdittu sitä mitä tehdään, missä ja miksi ollaan liikkeellä. Kyläkehittäjä-Helin voimin pysyimme kutakuinkin kuoseissamme ideoiden viritessä välillä suurttakin suurempiin tavoitteisiin. Hauho-päivä – syyskuun kolmastoista – siinsi yhä lähempänä mielessä. Hauholaisen ohjelmallisen illan järjestäminen kaikelle kansalle alkoi hiljalleen muotoutua kohti pitäjän historian esittämistä moniaistisin menetelmin. Tavoitteena seuralla oli esitellä pala hauholaista menneisyyttä, jotta mieleen jäisi kytemään liekki myös pitäjän tulevaisuuden kehittämisestä.

Aistien-tilan paikaksi valikoitui nopeasti Hauho-Seuran ulkomuseoalueella sijaitseva, harjakaisiaan jo 1700-luvun loppupuolella viettänyt Halpparin talo. Poikkeuksellisesti moniaistista tilaa ei tällä kertaa lähdetty siis rakentamaan, vaan syntyi idea talon muuttumisesta Aistien-tilaksi. Talo herätettiin henkiin huokumaan elämää ja kertomaan eri astein arkielämästä Hauholla 1700-1800-lukujen tienoilla. Yhteistyökumppaneina toimivat Hauhon Rouwasväenyhdistys ry. sekä Hauhon Murre- ja Perinneyhdistys ry.

H-hetki koitti

Syyskuisen illan hämy ja pihamaalla loimottavien öljylampujen valo johdatti viimein ydinhämäläisen Hauhon pitäjän kansaa kohti Halpparin taloa. Kaneliomenista, vastajauhetausta kahvista ja körttiläispastilleissa lähtevä tuoksu herätti talon jälleen kukoistukseensa, leivinuunissa rätisevät koivuhalat virittivät yleisön tunnelmaan.

Kapaasiensa kanssa ennen vanhaan kulkeneet kulkukauppiat tapasivat koota ihmisiä rempeillä luonteillaan ja erityislaatuilla tuotteillaan. Niinpä yhtenä ohjelmanumerona saapui aistien äärelle myös hauholainen pastilleja ja hameenreunuspitsiä kaupitellut huumoriveikko, joka erityisesti naisväen keskuudessa nostatti suunpielet kohti tuvan komeaa kattoa.

Kulkukauppias tarjosi maistiaisina pastilleja vieraille. (kuvaaja: Jouni Lehtonen)

Aistien-tilaksi muuttunut tupa täyttyi puheensorinasta kansan muistellessa yhdessä arkisia entisajasta ja omasta kotiseudusta kertovia asioita. Vanhat muorit kutoivat ja parsivat neuloksiaan tuvan reunuspeneillä, arvuutellen samalla yleisön kanssa purkeissa olevia vanhan ajan yrttejä ja mausteita. Vieraille oli tarjolla ajan henkeen sopien pannukahvetta, sokerikorppuja ja viinamarjamehua.

Tilassa vieraili myös ennakkoon vierailunsa varanneet oppilasryhmät, joille tila oli suuri elämys. Vanhaa saippuaa uskottiin juustoksi, purkissa tuoksunut kaneli toi mieleen mummin joulupullat. Vanhoja työkaluja kummasteltiin ja muisteltiin vaarin vintillä olleen samanlaisia.

Mitä opimme tästä

Kotiseututyö monen muun yhdistystoiminnan ohessa elää muutosten aikaa. Perinne-, historia- ja museotoiminnastaan tunnetut pitäjäseurat luotaavat katsetta entistä enemmän myös tulevaisuuteen pitäjän elinvoimaisuuden säilyttämiseksi. Kotiseututyöhön etsitään uusia toimintatapoja, kuitenkin kunnioittaen vanhoja perinteitä ja paikkakunnan historiaa.

Ymmärrys oman kotipitäjän asioihin lähtee historiasta. Tätä viisautta silmälläpitäen Hauholla toteutettiin kaiken kansan aikamatka, Aistien-tila, oppien, jutustellen ja kokien yhdessä arkisia entisajasta ja omasta kotiseudusta muistuttavia asioita. Historiaa hyödyntäen saatiin mahdollisuus toteuttaa jotakin uutta, mutta sopivan arkista.

Tilaisuus oli yleisömenestys. Kiitoksen sanoja tulvi erityisesti siitä, että talon ovet olivat auki kaikelle kansalle tapahtuman ollessa sopivan arkinen, mutta houkutteleva. Piipahtamaan pääsi oman aikataulun mukaan. Yleisö osallistui myös itse tapahtumaan tuoden omista nurkistaan tilaan sopivia esineitä ja jakaen kokemuksiaan menneiden vuosikymmenten elämänmenosta.

Varsinaista Hauho-päivää seuraavana perjantaina tilaan kutsuttiin oppilasryhmiä hauholaisista kouluista. Yhteistyö opettajien kanssa sujui mutkitta ja vetäjät kiittelivät järjestäjiä myös lapsille suunnatusta ohjelmatuokiosta. Kerrankin osallistujat pääsivät luvan kanssa näpertämään ja aistimaan entisajan tunnelmaa oikeassa ympäristössä.

Hauho-Seuralle yhteistyökumppaneineen myös tapahtuman suunnittelutyö ja rakentamiseen liittyvät toimet olivat tärkeä prosessi. Vaikka työ oli haasteellista, oli se myös hyvin opettavaista ja täynnä mukavia yhdessä tekemisen hetkiä. Ja vaikka Aistien-tilaksi muuttunut Halpparin talo seisoiikin jo jyrkänä kivijalallaan, oli erilaisen rekvisiitan löytäminen myös iso ponnistus. Nykytekniikalla mahdollistettiin myös monta asiaa.

Mielenpainuvan hauholaisuutta juhlistavan päivän jälkeen Aistien-tilaa on hyödynnetty myös muissa seuran tapahtumissa. Joulukuksi 2012 rakentui Joulupukin paja keräten kansalta kirjeitä joulupukille – ideoita pitäjän kirkonkylän kehittämiseksi. Seuraavana vuonna osana Hauho-päivää Halpparin talossa vietettiin moniaistista, lapsille ja lapsenmielisille suunnattua kummitustarinailtaa. Aistien maailma asettui Hauholle, jäädäkseen. ■

Vanha palasaippua osoittautui vaikeaksi arvattavaksi oppilasryhmille.

IV
VOIMAANNUTTAMASSA
JA
VAIKUTTAMASSA

Sonja Järvinen, sosionomi (AMK), Elli Rankka, sosionomi (AMK) & Minttu Rätty, projektipäällikkö, Laurea-ammattikorkeakoulu

AISTIEN-MENETELMÄ VOIMAANNUTTAMISEN VÄLINEENÄ

Johdanto

Kansainvälistyminen ja paikallisen yhtenäiskulttuurin murttuminen ovat vaikuttaneet siihen, että ihmiset ja yhteisöt joutuvat pohtimaan omaa identiteettiään. Aistien-menetelmällä pyritään yksilön ja ryhmän voimaannuttamiseen ja omien voimavarojen tukemiseen. Aistien-tilan rakentaminen on prosessi, jossa asiakkaan on mahdollisuus pohtia oman elämänsä voimavaroja. Samalla hän miettii asemaansa ja ajatuksiaan suhteessa omaan yhteisöönsä ja kulttuuriinsa.

Aistien-menetelmän taustalla oleva moniaistinen tila kehitettiin alun perin nimenomaan maahanmuuttajien voimaannuttamisen työvälineeksi Laurea-ammattikorkeakoulun Kohtaamisissa moniaistisessa tilassa -hankkeessa

vuosina 2009 - 2010. Haluttiin tehdä paikka, jossa maahanmuuttaja voisi kokea olevansa kuin kotonaan, siten että eri aistien kautta stimuloiva ympäristö palauttaa mieleen hyviä muistoja. Kun ideaa kehitettiin eteenpäin, todettiin, että rakennusprosessi on voimaannuttava ja tärkeä kokemus kenelle tahansa - rakennusprosessin avulla yksilö tai yhteisö voi miettiä omia arvojaan ja omaa identiteettiään hyvin konkreettisella tavalla.

Tämä artikkeli pohjautuu Aistien-avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä - hankkeen aikana tehtyihin kahteen toiminnalliseen opinnäytetyöhön Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa. Yksi kirjoittajista, Elli Rankka, käytti menetelmää yksilötyöskentelyn välineenä

maahanmuuttajatyössä. Hän tarkasteli, miten moniaistinen Aistien-tila toimii maahanmuuttajan tukena ja voimavarana oman kulttuuri-identiteetin rakentamisessa, säilyttämisessä sekä kotoutumisessa uuteen yhteiskuntaan. Mukana on myös näkökulma maahanmuuttajien kulttuurien näkyväksi tekemisestä yhteiskunnassa ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen mahdollistamisesta. Toinen opinnäytetyö on Sonja Järvisen eräässä lastensuojeluyksikössä tekemä työ. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Aistien-menetelmää voitaisiin hyödyntää nuoren päihdepysäytyksessä sekä päihdetyössä. Molempia opinnäytetöitä ohjasi tämän artikkelin kolmas kirjoittaja Minttu Rätty. Yhteisartikkeli pohjautuu opinnäytetyöraportteihin sekä yhteiseen keskusteluun.

Taustalla

Tässä artikkelissa pohditaan menetelmän käyttöä sosiaalialan työn menetelmänä. Sosiokulttuurisen innostamisen ja voimaannuttavan työn lisäksi muistelu ja muistojen jakaminen ovat keskeisessä roolissa. Myös moniaistisuutta on käytetty laajasti jo aiemmin sosiaalialan työssä ja Aistien-menetelmä hyödyntää tietoa eri aistien merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille.

Asiakkaiden voimaannuttaminen yleistyi 1990-luvulla sosiaalialan työn lähestymistavaksi. Taustalla on empowerment-käsitteen uudelleen tuleminen ja muotoutuminen sosiaalityön kentässä. Voimaantumisen-käsite korostaa yksilön omaa tulkintaa tilanteestaan ja omista mahdollisuuksistaan, kun taas valtaistumisella viitataan enemmän yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen ja siinä muutoksen tarpeeseen (Hokkanen 2009, 331). Voimaannuttavassa työssä pyritään asiakkaan omien voimavarojen löytämiseen ja tukemiseen ja työntekijän rooli on tukea asiakasta. Aistien-menetelmän avulla voidaan pohtia ja tuoda esiin oman

identiteetin ja taustan voimaannuttavia elementtejä niin omaan arkeen kuin koko yhteisöön.

Aistien-menetelmää voidaan tarkastella myös sosiokulttuurisen innostamisen menetelmänä. Yksi sosiokulttuurisen innostamisen keskeisimmistä käsitteistä onkin dialogi. Siinä on kysymys ihmisten välisestä hedelmällisestä vuorovaikutuksesta. Tärkeää on kuunnella ja tulla kuulluksi. Kinnusen ym. (2003, 19) mukaan tulisi edistää kahdenlaista dialogia. Horisontaalisen yhteisön jäsenten sisäinen dialogin lisäksi tärkeää on myös vertikaalinen dialogi, joka tapahtuu yhteisön ja sen toimintaympäristön välillä. Vertikaalinen dialogi on tärkeää, koska yhteisön kehittyminen ja kyky kulttuurin luomiseen syntyy kommunikoinnista toimintaympäristön kanssa.

Aistien-menetelmä työmenetelmänä innostaa ihmisiä työtämään itselleen tärkeitä asioita, mutta myös kutsumaan muita ihmisiä keskusteluun mukaan. Dialogia käydään sekä yhteisön sisällä että lähiyhteisön kanssa. Aistien-menetelmä toimii identiteetin pohdinnan välineenä. Erityisen tärkeää identiteetin rakentamisen tukeminen on vaikeassa elämäntilanteessa oleville nuorille. Nuoren oman osallistumisen kautta häntä voidaan auttaa integroitumaan omaan lähiyhteisöönsä ja yhteiskuntaan, jolloin hän kokee olevansa osallisenä omaan elämäänsä ja siihen liittyvään päätöksentekoon. (Haiminen 2003: 60.)

Aistien-menetelmän avulla yksilön tai vähemmistöryhmän näkökulma voidaan tehdä näkyväksi yhteiskunnassa. Aistien-tilat tuovat vähemmistöryhmille kuten nuorille tai maahanmuuttajille äänen yhteiskunnassa ja auttavat heitä vuorovaikutuksessa suhteessa valtaväestöön. Maahanmuuttajalle voimaantumisen - tai valtaistumisen - merkitsee kyky osallistua ympäröivään yhteiskuntaan ja

tämä osallisuus taas edesauttaa maahanmuuttajia sitoutumaan uuden kotimaansa rakentamiseen ja sen käytäntöihin.

Sosiaalialalla moniaistinen eli multisensorinen työ liitetään usein vammaistyöhön, jossa tehdään paljon aisteihin ja elämyksiin perustuvaa opetus-, kuntoutus- ja terapiatyötä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa moniaistisia tiloja on rakennettu erityisesti kehitysvammaisten tarpeisiin – ns. snoezelen-menetelmä on kehitetty Hollannissa (ks. esim. Sosio-kulttuurinen multisensorinen työ 2006). Moniaistisia tiloja on käytetty vaikeavammaisten kuntoutuksessa ja hyvinvoinnin tukena. Eri aistijärjestelmien yhteistyöllä on tärkeä rooli myös tiedon omaksumisessa.

Myös muistelutyössä on käytetty moniaistisuutta muistojen herättelyyn. Muistelu tarkoittaa yksilö- tai ryhmätoimintaa, jossa muistoja palautetaan mieleen sekä jaetaan muiden kanssa. Muistelu on prosessi, joka rakentaa identiteettiä, yhdistää menneisyyttä nykyisyyteen ja tuo esille eletyn elämän. (Liikanen 2007, 160.) Muistelun avulla voi pohtia omaa elämäntilaa ja käsitellä oman elämän suhdetta historian tapahtumiin. Se herättää erilaisia tunteita, iloa ja surua. Raskaiden kokemusten läpikäyminen voi auttaa hyväksymään menetykset tai ainakin elämään niiden kanssa. (Koskinen, Aalto, Hakonen & Päivärinta 1998, 185.)

Aistien-menetelmän taustalla on siis monia sosiaalialan työn perinteisiä toimintamalleja ja metodeja. Tarkoituksena on, että yksilöt ja ryhmät voivat pohtia, mikä on tärkeää, yhteisöllistä, yksilöllistä tai erilaista verrattuna muihin ja tätä kautta tarkastella ja selkeyttää omaa identiteettiään. Menetelmän tarkoituksena on nimenomaan voimaannuttaa ja osallistaa asiakkaita osaksi yhteiskuntaa.

Kaksi esimerkkiä

Sonja Järvisen yhdessä pääkaupunkiseudulla sijaitsevassa lastensuojeluyksikössä tekemän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kokeilla Aistien-menetelmää nuoren päihdepysäytyksessä sekä päihdetyössä. Tavoitteena oli nuorten identiteettineuvottelun ja voimaantumisen tukeminen. Myös vuorovaikutuksen tukemisen edistäminen muodostui tärkeäksi tavoitteeksi. Projektia tarjottiin kaikille yksikössä asuville nuorille, ja se toteutettiin kahden nuoren kanssa. Tässä artikkelissa - kuten opinnäytetyössäkin - heistä käytetään nimiä Salla ja Leevi, jotka eivät ole nuorten oikeat nimet.

Toiminnan ydin oli rakentaa nuorten kanssa Aistien-tila hänen positiivisiin muistoihinsa, haaveisiinsa tai tuntemuksiinsa perustuen. Tila rakennettiin lastensuojeluyksikön yhteen huoneeseen käyttäen Laureasta lainattua liikuteltavaa Aistien-tilaa. Tilan rakentamiseen käytettiin yhden

nuoren kanssa aina viikko, siten että joka päivä oli yhteistä työskentelyä yhdestä kahteen tuntiin. Perjantaina tila oli avoinna nuoren kutsumille vieraille: perheenjäsenille sekä yksikön muille nuorille ja työntekijöille.

Maja-maja Porvoon kirjastolla

Elli Rankka käytti menetelmää yksilötyöskentelyn välineenä maahanmuuttajatyössä. Maahanmuuttajan identiteetin vahvistaminen ja voimaantuminen tai ainakin prosessin alkuun saattaminen oli projektin keskeinen tavoite. Tarkoituksena oli tukea maahanmuuttajaa asemoimaan itseään suomalaisessa yhteiskunnassa. Tärkeä näkökulma oli myös maahanmuuttajakulttuurien näkyväksi tekeminen yhteiskunnassa ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen.

Elli teki yhteistyötä Guatemalasta Suomeen muuttaneen Lourdesin kanssa. Lourdes on antanut luvan nimensä käyttöön. Prosessi aloitettiin tutustumisella ja keskusteluhetkillä, haastatteluilla yhteistyökumppanin taustasta ja toiveista, mitä hän halusi tilalla kertoa. Tilan sisustusta suunniteltiin keskustelujen pohjalta siten, että lähtökohtana oli Maya-maja, jollaisen yhteistyökumppani muisti lapsuudestaan. Lourdes lähetti kuvia, joiden pohjalta Elli etsi tilaan sopivia sisustuselementtejä. Työpari viestitteli toisilleen multimediaavusteilla, sähköpostilla, facebookin ja skypen kautta. Yhdessä tehtiin myös reissu Helsingin kauppoihin hakemaan makuja, tuoksua ja rekvisiittaa tilaan. Vähitellen saatiin koottua tilaa varten kaikki tarvittavat elementit. Tila rakennettiin sen avaamista edeltävänä lauaintaina, jolloin työparilla oli aikaa rauhassa rakentaa ja sisustaa maja.

Tila oli auki kirjastolla yhden viikon, jolloin se oli vapaasti vierailijoiden käytettävissä. Tilaa emännöi Elli ja Lourdes sekä välillä tila oli vierailijoiden käytössä ”tyhjänä” tilana.

Yhteinen projekti lopetettiin illanviettoon ruuanlaiton parissa. Illanvietto sulki yhteisen prosessin ja oli tärkeä tapahtuman kiivastahtisuuden jälkeen. Lisäksi tehtiin vielä useamman viikon jälkeen kokemusta kokoava jälkihaastattelu.

Kokemuksia projekteista

Elli ja Sonja arvioivat projektien onnistumista havainnoinnin ja haastattelujen avulla. Molemmat pitivät prosessin ajan päiväkirjaa. Lisäksi molemmat haastattelivat yhteistyökumppania tai asiakasta. Nuorten kanssa työskennellessä palautetta kerättiin myös nuoren lähijoukoilta.

Molemmissa projekteissa yksi tavoitteista oli hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen. Lastensuojeluyksikössä tehdyssä projektissa nuorten mielestä valmiissa tilassa oli ollut kivaa istua ja olla. Salla kertoi tilan olleen ”sellainen rentouttava ja hieno”. Leevin tila näyttäytyi hänelle mieluisana rentoutuspaikkana, jonka aistiärsykkeet tukivat niitä asioita, joiden parissa hän koki rentoutuvansa ja pääsevänsä hyvään tunnelmaan elämässään.

Myös kirjastoon rakennettu Maya-maja yllätti elämyksellisyydellään. Elli kuvaa opinnäytetyössään tilan valmistumista seuraavasti: ”Kun maja alkoi valmistua, levisi Lourdesin kasvoille hymy. Hän koki sen yllättävän onnistuneeksi eikä ollut uskonut, että siitä tulisi niin hieno. Rakentajat tanssivat yhdessä valmiissa majassa ja innostuksen saattoi lukea hänen kaikista eleistä.”

Tilan rakentamisprosessin on tarkoitus olla voimaannuttava. Ihminen voi myös nähdä oman elämänsä ja oman kulttuurinsa uudessa valossa.

Projektin jälkeen Lourdes toi selkeästi ilmi, että se oli auttanut häntä näkemään oman kulttuurinsa merkitystä elämässään yhä enemmän. Hän koki prosessin olleen paljon vaikuttavampi oman identiteetin pohdiskelun välineenä kuin hän oli alun perin ajatellut. Erityisesti se näkyi siinä, että hän kokee oman kulttuurinsa nyt vielä tärkeämmäksi ja uskoo myös muiden olevan kiinnostuneita siitä.

Kaikki kolme asiakasta tai yhteistyökumppania arvostivat yhteisen projektin toiminnallisuutta. Tilan rakentaminen on käytännöllistä työtä ja sillä tavoin siihen on helppo tarttua. Erilaisista käytännön töistä jokainen voi löytää itselleen mielekästä ja mieluista tekemistä. Aistien-tila mahdollistaa

melko nopean työskentelyn tuloksena vaikuttavan, elämyksellisen ja tekijän itsensä näköisen tilan. Molemmat menetelmän kokeiluun osallistuneet nuoret Leevi ja Salla osallistuvat projektiin aktiivisesti koko viikon ajan. Tilan tekeminen ja valmiina näkeminen koettiin palkitsevana.

Loudres toi myös esiin, että hänestä oli tärkeää toimia yhdessä Ellin kanssa. Rakennusprosessin aikana oli aikaa tutustua työpariin ja keskustella työn lomassa erilaisista omaan elämään liittyvistä asioista. Myös Loudresin ja Ellin perheenjäsenet osallistuivat majan rakentamiseen. Loudresin lukioikäinen poika pääsi Maya-majaa rakennettaessa tutustumaan äitinsä kulttuuriin, johon hänellä ei äidin mukaan aiemmin ollut niin suurta kiinnostusta.

Tila voi avata rakentajan taustaa ja ajatuksia myös läheisille ihmisille. Leeviä ja Sallaa kannustettiin kutsumaan tilaan omia läheisiään. Tilassa vierailivat molempien perheen jäsenet. Tilan pysähdyttävä ja elämyksellinen vaikutus mahdollisti kohtaamisen. Tila myös ilmensi perheenjäsenille asioita, jotka olivat sen rakentaneille nuorille tärkeitä. Leevi sai esitellä itselleen rakasta harrastusta vanhemmilleen. Salla halusi rakentaa tilasta enemmän mystisen elämyksen.

Se, että Maya-maja oli yleisölle auki kokonaisen viikon, mahdollisti aitoja kohtaamisia maahanmuuttajan ja valtaväestön välillä. Vuorovaikutus edistää molempien ryhmien ymmärrystä toisiaan kohtaan. Kirjastossa koettiin myönteistä mielenkiintoa menetelmää ja kumppanin kulttuuria kohtaan. Yhteisen rakentamisprosessin aikana ja toisaalta valmiissa tilassa ei ainoastaan ymmärretty paremmin toisen taustaa ja kulttuuria, vaan löydettiin myös yhteisiä, yhdistäviä asioita. Monet lapsuuden ja aikuisiksi kasvamisen muistot olivat samanlaisia, kasvuympäristöstä huolimatta.

Mitä projekteista opittiin?

Nämä kaksi opinnäytetyönä tehtyä kokeilua, miten Aistien-menetelmä toimii voimaannuttamisen välineenä, olivat erittäin innostavia. Jo kahden kokeilun kautta saatiin arvokasta tietoa muun muassa siitä, miten Aistien-menetelmä tukee asiakkaan hyvinvointia ja osallisuuden vahvistumista yksilötyössä. Saadut tulokset kannustavat käyttämään ja kehittämään menetelmää sosiaalityön välineenä.

Mahdollisuus tuoda elämyksellinen ja helposti oman näköiseksi muokattava tila melkein mihin tilaan tahansa on Aistien-menetelmän selkeä vahvuus. Julkisen tilan muokattavuus oli tärkeää molemmissa projekteissa hiukan eri tavalla. Suljetussa laitosympäristössä se antoi asiakkaille mahdollisuuden ”tehdä mielikuvitusmatka” omiin muistoihin tai muuten voimaannuttaviin maisemiin ja tunnelmiin. Kirjastossa julkisen tilan muokkaaminen vei myös eteenpäin viestiä, että kirjasto on erilaisia asiakkaita varten – julkista tilaa voi muokata oman näköiseksi.

Koko prosessissa on tärkeää asiakaslähtöisyys ja se, että tilan tavoitteet ja toteutus suunnitellaan asiakkaan ehdoilla. Voimaannuttavaa on nimenomaan tekemisen prosessi ja sen kautta omien arvojen ja identiteetin pohdinta. Menetelmän kuvaaminen asiakkaille ja sitä kautta asiakkaan innostaminen tilan rakentamiseen ei kuitenkaan ole aina kovin helppoa. Nuorten kanssa toteutetun projektin aikana Sonja koki välillä, etteivät nuoret täysin ymmärtäneet tilan rakentamisen tarkoitusta - tekemistä häntä itseään varten. Helpointa menetelmästä onkin kertoa siten, että asiakkaalla on mahdollisuus itse vieraila tilassa. Koko prosessiin tarvitaan aikaa ja taitoa kuunnella ja tukea asiakasta ja auttaa häntä konkretisoimaan asioita tilaa varten.

Menetelmän vahvuus on toiminnallisuus ja erilaisten työmenetelmien käyttö. Tilaa rakennettaessa voidaan tehdä ruokaa yhdessä, työstää videoita tai valokuvia. Aistien-menetelmän toiminnallisuus puoltaa sen soveltuvuutta nuorten kanssa käytettäväksi, sillä oman työnsä tuloksen näkee lähes välittömästi. Toisaalta on todettu, että myös heikolla – tai lähes olemattomalla kielitaidolla, voidaan tilaa tehdä yhdessä. Kuvat, äänet ja rakkaat esineet innostavat kertomaan omia kokemuksia – vähäiselläkin kielitaidolla.

Aistien-tilan toteuttaminen vaatii riittävästi työskentely-aikaa. Toisaalta Aistien-tila mahdollistaa hyvin erilaisia työskentelyprosesseja. Se mahdollistaa joko pitkän ja huolellisen valmisteluprosessin tai tarvittaessa melko helposti sähköisellä kuvalla ja äänimaailmalla rakennettavan kokonaisuuden. Prosessi on siis muokattavissa asiakkaan tarpeiden mukaan.

Parhaimmillaan Aistien-tilassa on tekniikka, jota asiakkaan on helppo käyttää ja joka tukee näin elämyksellisyyden toteuttamista. Uskomme, että tällaisille tiloille olisi käyttöä ja tarvetta sekä kirjastoissa, kouluissa että sosiaalityön yksiköissä. Molemmissa projekteissa käytettiin liikuteltaa moniaistista tilaa, joka mahdollistaa prosessin toteuttamisen missä tahansa yhteisössä. Tekniikan lisäksi tarvitaan myös jonkin verran muuta materiaalia. Näissä projekteissa kankaita ja sisustusmateriaaleja hankittiin asiakkaan kanssa yhdessä ja se oli iso osa yhteistä projektia. Käytännöllistä olisi kuitenkin, että tilojen yhteydessä olisi myös jotain valmiista materiaalia kuten erivärisiä verhoja ja valaisimia.

Myös tilan pienellä koolla oli merkitystä kohtaamiselle. Se mahdollisti sekä kirjastossa että nuorten kohdalla miellyttävän, turvallisen tuntuisen ja vuorovaikutukseen kannustavan ympäristön. Tila oli riittävän iso joko kaksistaan juteluun tai pienen ryhmän kohtaamiseen. Se oli rauhallinen saareke, jossa saattoi rauhassa keskittyä keskusteluun.

On tärkeää, että tilaa kohdellaan kunnioittavasti ja arvostetaan. Tila kertoi sen rakentajista ja oli sillä tavoin tärkeä viesti tilassa vierailijoille. Tila mahdollisti tavallaan roolien vaihtumisen – nimenomaan tilan rakentaja oli tilassa kotonaan ja vahvoilla. Tämä tuottaa myös tietyn herkkyden tilaan – tilan rakentajan on saatava itse päättää, kuinka henkilökohtaisen hän tilastaan tekee. Tila on sinänsä viestintää ja kommunikointia, jonka avulla esimerkiksi nuoret pystyivät kertomaan aikuisille omasta maailmastaan ja elämästään.

Tilan rakentamisprosessi oli voimaannuttava ja merkityksellinen ja rakentajat kokivat myös valmiin tilan voimaannuttavana ja itselle tärkeänä tilana. Toisaalta tila mahdollistaa laajemman vuorovaikutuksen, viestinnän ja vaikuttamistyön, kuten tilan avoinna pitäminen kirjastossa osoitti. Aistien-tilat mahdollistavat kotoutumisprosessin kaksisuuntaisuuden, kun luodaan kohtaamiseen sopiva tila ja mahdollistetaan vuorovaikutus maahanmuuttajien ja valtaväestön välillä. Kotoutumisessa tärkeää on myös eri toimijoiden yhteistyö maahanmuuttajan tukena. Aistien-tiloja voidaan rakentaa eri toimijoiden kanssa yhteistyössä, niin kuin Ellin opinnäytetyöprosessissa, mikä edistää paikallisten toimijoiden verkostoitumista ja luo samalla maahanmuuttajalle uusia verkostoja yhteiskunnassa.

Maahanmuuttajien tai nuorten ääni ei kuulu tarpeeksi yhteiskunnassamme. Siksi on luotava yhä enemmän mahdollisuuksia eri vähemmistöryhmien oman äänen ja kulttuurin näkyväksi tekemiseen. Vähemmistöjen näkyväksi tekeminen yhteisössä pakottaa myös valtaväestön pohtimaan suhdettaan ja valmiuksiaan erilaisten ihmisten kohtaamiseen. ■

Lähteet

Haiminen, T. 2003. *Nuoret toiminnassa. Nuorten projektimaisen toiminnan sosiaalipedagogista tarkastelua.* Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielma. Viitattu 25.4.2014. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12902/Go000178.pdf?sequence=1>

Hokkanen, L. 2009: Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa Mäntysaari M., Pohjola, A. & Pösö, T. *Sosiaalityö ja teoria.* WS Bookwell oy. Juva, 315-337

Järvinen, S. 2014. *Moniaistinen tila nuoren päihdepysäytyksen tukena*

Koskinen, S; Aalto, L; Hakonen, S & Päivärinta, E. 1998. *Vanhustyö.* Vanhustyön Keskusliitto. Gummerus. Jyväskylä.

Kurki, L. 2000. *Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikkaa.* Tampere: Vastapaino.

Kurki, L. 2008. *Innostava vanhuus. Sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa.* 2. painos. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Kurki, L. 2011. *Sosiokulttuurinen innostaminen yhteistyönä.* Teoksessa Ruuskanen, P., Savolainen, K. & Suonio, M. (toim.). *Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä.* Kuopio: UNIpress, 39–68.

Liikanen, H-L. 2007. *Gerontologisen sosiaalityön pioneerit kentällä.* Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA : Heikki Waris -instituutti. Yliopistopaino.

Rankka, E. 2014. *Tuntuisi kuin olisi saanut lahjan - Aistien-menetelmä maahanmuuttajan voimavarana kotoutumisessa.*

Sosiokulttuurinen multisensorinen työ: kokemuksia vammaistyöstä. 2006. Ala-Opas, T. & Sirkkola, M. (toim.). Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Saarijärvi : Saarijärven offset.

Minttu Rätty, projektipäällikkö, Laurea-ammattikorkeakoulu

MONIKULTTUURISUUTTA OPPIMASSA LAUREAN PILOTEISSA

Tässä artikkelissa tarkastelen Aistien-menetelmää monikulttuurisuuskasvatuksen menetelmänä, siten että se lisää ymmärrystä kulttuurin käsitteestä ja tuo mahdollisuuden aidolle kohtaamiselle. Parhaimmillaan monikulttuurisuuskasvatuksen rinnalla menetelmä toimii maahanmuuttajien voimaannuttamisen ja identiteettineuvottelun välineenä. Artikkelin perustuu 69 opiskelijan e-lomake palautteeseen, jotka kerättiin Aistien-hankkeen aikana.

Aistien-hankkeen juuret ovat pitkälti työssäni monikulttuuristen teemojen opettajana. Tämän artikkelin teoreettinen osuus pohjautuu vuonna 2009 ilmestyneeseen lisensiaatin työhöni, jossa tutkin sosiaalialan koulutuksessa saatavia monikulttuurisia valmiuksia. Tutkimustyö oli myös ponnahduslauta Aistien-menetelmän kehittämiseksi. Siinä totesin muun muassa, että tutkimusten mukaan on tarvetta kehittää uusia keinoja toisaalta käytännön monikulttuurisuuskasvatukseen ja toisaalta maahanmuuttajien omaa kulttuuria tukeviin palveluihin (esim. Paavola 2007, Nylund et al. 2008). Aistien-hankkeessa olemme kehittäneet näitä molempia. Ajatuksena on, että suomalaiset ja maahanmuuttajat voivat yhdessä rakentaa moniaistisia ympäristöjä, jotka ikään kuin ovat vierailuja maahanmuuttajan kotimaassa. Tarkoitus ei ole ollut tehdä autenttista ympäristöä tai ympäristöä, joka suoraan kertoo maahanmuuttajan kulttuurista, vaan tarkoituksena oli rakentaa elämyksellinen ympäristö, joka tukee maahanmuuttajien identiteettiä ja muodostaa turvallisen ympäristön kohtaamiselle. Tavoitteena on siis, että opiskelijat oppivat monikulttuurista asiakastyöstä ja toisaalta, että yhteistyö on voimaannuttavaa.

Aistien-luokkatila muuntautuu helposti

Laureassa menetelmän työväline Aistien-tila oli rakennettu yhteen luokkahuoneeseen jo vuonna 2009. Pysyvä, helposti muunneltava Aistien-luokka mahdollisti erilaisten tilojen rakentamiseen Laurean Tikkurilan yksikössä koko hankkeen ajan. Luokkatilan lisäksi käytössä oli liikuteltavia tiloja, joilla tilan voi viedä muihin julkisiin tiloihin.

Suuri osa Aistien-menetelmän projekteista oli liitetty johonkin opintojaksoon, jolloin pari ryhmää tai vaihtoehtoisesti kaikki opintojaksoon osallistuvat opiskelijat toteuttivat ryhmätyönä yhdessä maahanmuuttajien kanssa Aistien-tilan. Menetelmää hyödynnettiin myös yksilö/parityöskentelynä toteutetuissa opinnäytetyöissä.

Tavoitteena monikulttuurisuuden edistäminen

Monikulttuurisuus-käsitettä on tieteellisessä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa käytetty eri tavoin. Joissain yhteyksissä termillä viitataan siihen "asiantilaan", että yhteiskunnassa on useampia eri kulttuurisia ryhmiä. Usein kuitenkin käsitettä käytetään viittaamaan yhteiskunnan harjoittamaan tiedostettuun politiikkaan, joka tähtää etnisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden tukemiseen, jolloin sillä on myös tietty ideologinen ulottuvuus (vrt. esim. Huttunen et al 2005, 117; Lepola 2000; Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006,14). Monikulttuurisuudesta puhuttaessa on olemassa vaara, että kulttuureja pidetään muuttumattomina ja todellisuutta pysyvämpinä ilmiöinä. 1990-luvulta alkaen on yleistynyt käsitys monikulttuurisesta yhteiskunnasta yhteiskuntamuotona, joka perustuu monimuotoisiin identiteetteihin. Tällöin tiettyyn yhteiskunnalliseen tai sosiaaliseen ryhmään kuuluminen ei ole sidottu näkyviin tai pysyviin kulttuuripiirteisiin, vaan kyseessä on jatkuva merkitysneuvottelujen tuottama prosessi (Martikainen et al 2006,15). Etnisyys, identiteetti ja kulttuuri rakentuvat siis yhä uudelleen ihmisten mielisissä, teoissa ja sosiaalisissa kanssakäymisissä (Saukkonen 2007, 21).

Monet yhteiskuntatieteilijät korostavat, että yhteiskunnassa tarvitaan me-henkeä, jotta se toimisi oikeudenmukaisesti, ja rauhaista rinnakkainelo ja yksilönvapaus voisi toteutua (esim. Hautamäki 2005; Hänninen 2004; Parekh 2000). Monikulttuurisen yhteiskunnan me-hengen syntyminen ja yhteisten arvojen löytäminen vaatii kuitenkin jatkuvaa dialogia yhteiskunnan eri ryhmien välillä. (Kamali 2002, 154; Parekh 2000.)

Vaikka Suomen maahanmuuttopolitiikka on periaatteellisella tasolla integraatiopolitiikkaa, käytännössä maahanmuuttotoimet ovat usein assimiloivia. Esimerkiksi Paavola (2007, 155 -157) toteaa, että vaikka hänen tutkimassaan

päiväkodissa tiedostettiin monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteet, käytännön toimet olivat usein valtakieleen ja -kulttuuriin sulauttavia. Aistien-tilan tarkoituksena on käytännön tasolla luoda oppilaitokseen ja muihin julkisiin tiloihin tila, jossa voidaan käydä vuoropuhelua ja keskustelua eri ryhmien välillä.

Oman kulttuurin ja identiteettineuvottelun tukemista

Aistien-tilan avulla pyritään tuomaan esille kulttuurin käsitteen monimuotoisuus ja määrittelyn tärkeys. Antropologisen kulttuurin käsitteen mukaan kulttuuri jäsentää ihmisen elämäntapaa. Kulttuuri on ihmisen tuottamia ja tekemiä asioita ja esineitä; se on ajattelun tuotosta: arvoja, asenteita, uskomuksia ja etiikkaa sekä niiden pohjalta tapahtuvaa toimintaa. Kulttuuri on opittua ja siten myös siirrettävissä olevaa, toisaalta se on kuitenkin muuttuvaa ja dynaamista. (Porter & Samovar 1997, 12.) Nieton & Boden (2008,171) mukaan kulttuuri koostuu arvoista, perinteistä ja maailmankuvasta, sosiaalisista ja poliittisista suhteista, jotka syntyvät, jaetaan ja uusinnetaan ryhmässä ihmisiä, joita yhdistää yhteinen historia, paikka, kieli, sosiaaliluokka, uskonto tai joku muu yhteinen identiteetti. Kulttuurin pysyvyys tuo turvaa ja antaa toimintasäännöt muuttuvissa elämäntilanteissa.

Kulttuuria määriteltäessä on noussut esille useita kysymyksiä, jotka kyseenalaistavat antropologiseen perinteeseen pohjautuvan kulttuuri-käsitteen. Keskeinen kysymys on kulttuurien rajaus: nähdäänkö maailman jakautuvan erillisiin kansallisiin kulttuureihin (ns. kulttuurinen fundamentalismi) vai onko kulttuuri kooste erilaisista, myös ylirajaisista vaikutteista (ks. Rastas et al 2005) Onko esimerkiksi olemassa yleinen suomalainen kulttuuri? Onko kulttuurisuus nykyään kansallisrajojen rajoittamaan paikallisuuteen sidottua vai ovatko kulttuurien rajat katoamassa osana globalisaatioprosessia? (mm. Giddensin 1995) Postmodernissa maailmassa kulttuuri voidaan nähdä merkitysten tuottamisena ja tapoina, joilla ihmiset ymmärtävät ja artikuloivat maailmaa ja toisiaan (Martikainen et al 2006,13). Kulttuurien ylirajaisuus on siis myös identiteettikysymys: ei ole olemassa "puhdasta" yhden kulttuurin edustajaa. Hybridin käsitteellä viitataan siihen, että kulttuurit eivät ole erillisiä ja selvärajaisia ilmiöitä, vaan on paljon ihmisiä, jotka edustavat useampia kulttuureja, jolloin kulttuurien sekoittuminen luo mahdollisuuksia uusiin, erityisiin muuttuviin kulttuuri-identiteetteihin. (Huddart 2007,67; Huttunen ym. 2005, 30; Nieto & Bode 2008, 173.)

Postmodernille yhteiskunnalle on tyypillistä, että yksilö määrittelee oman identiteettinsä; sen mihin ryhmään tai ryhmisiin hän kokee kuuluvansa. Tässä mielessä postmoderni

Aistien tilan rakentaminen on identiteettineuvottelua konkreettisen tekemisen kautta

ja monikulttuurinen yhteiskunta ovat verrannollisia: yksilöllä tulisi olla oikeus määritellä itse itsensä ja viiteryhmänsä (mm. Sjögren, 2001, 41). Maahanmuuttaja on osallisena monenlaisissa ryhmissä ja yhteisöissä, jolloin he tekevät eri tilanteissa valintoja kielenkäytön ja identiteetin suhteen. Tämä identiteetin rakennustyö ei ole suoraviivaista, etenkin nuorten kohdalla. Iskanius (2002, 206) vertaa nuoren maahanmuuttajan identiteetin rakentamista seikkailuksi labyrintissä, jossa oman identiteetin etsinnässä törmätään välillä seinään, palataan takaisin ja yritetään uudestaan. Identiteetin rakennustyön tekee erityisen ongelmalliseksi se, jos ympäristö suhtautuu kielteisesti vähemmistökulttuuriin (ks. Hautaniemi 2004).

Etnisen identiteetin merkitys voi vaihdella niin sukupolvien välillä kuin yhdenkin henkilön elämänsä aikana (Bjurström 2001, 120). Toisaalta Morley (2003, 158) muistuttaa, että kaikki eivät saa valita itse omaa etnistä identiteettiään, vaan se on osittain heille ulkoapäin osoitettu. Toisen ja kolmannen polven maahanmuuttaja saattaa huomata, että hänet mielletään lähtömaan kulttuurin edustajaksi, maahanmuuttajaksi, vaikka hän itse selkeästi sitoutuu omaan paikallisympäristöönsä, vaikkapa oman kotilähiönsä edustajaksi.

Etnisen vähemmistön kannalta on tärkeää että lähiyhteisö ja yhteiskunta viestittävät, että eri kulttuurit ovat tasa-arvoisia ja tärkeitä ja että toisaalta erilaiset identiteettimuodostelmat

ovat mahdollisia ja hyväksytyjä. (Nieto & Bode 2008, 329). Aistien-tilan rakentaminen tukee ja konkretisoi kulttuuri-identiteettineuvottelua. Mikä minulle/meille on tärkeää? Mikä on minulle erityistä? Entä mikä meitä yhdistää?

Kulttuuri ei ole ainoa tekijä maahanmuuttajan elämässä

Kulttuuristen ja yhteiskuntaan liittyvien tekijöiden lisäksi työntekijän tulee nähdä maahanmuuttajan elämäntilanne ja sen vaikutukset hänen hyvinvointiinsa. Maahanmuuttaja käy läpi sopeutumisprosessin muuttaessaan uuteen maahan, mutta prosessissa on yksilöllisiä eroja: prosessin sekä sen eri vaiheiden pituus, jopa järjestys, ja intensiteetti vaihtelevat yksilöiden välillä. (Schubert 2007). Maahanmuutto-prosessi ei vaikuta vain maahanmuuttajaan itseensä, vaan myös tämän perheeseen ja yhteisöön. Maasta toiseen muuttaessa onkin pystyttävä integroimaan mielessään kolme eri aikakautta elämänsä historiassa: elämä lähtömaassa, maahanmuutto ja elämä uudessa kotimaassa (Bravo & Lönnback 2001, 181-182). Valitettavan monelle "toiseus" jää pysyväksi olotilaksi. Pentikäinen (2005, 237) käyttää käsitettä "satutava toiseus", jolla hän viittaa maahanmuuttajien, erityisesti pakolaisten, kokemuksiin jatkuvasta erilaisuuden tunteesta suhteessa valtaväestöön sekä toiseuden tuottamasta ahdistuksesta.

Kontaktit lisäävät vai vähentävät syrjintää ja ennakkoluuloja?

Maahanmuuttajien määrän vaikutuksesta kantaväestön asenteisiin on esitetty kaksi vastakkaista oletusta. Ns. kontaktiteorian mukaan ennakkoluulot vähenevät, kun kontaktit enemmistön ja vähemmistön välillä lisääntyvät sekä tulevat monipuolisemmiksi ja henkilökohtaisemmiksi. Ns. konfliktiteorian mukaan syrjintä ja ulkomaalaisvastaisuus kasvavat, kun vähemmistön suhteellinen koko kasvaa ja eri ryhmät joutuvat toistensa kanssa tekemisiin. Lisääntyvä kontaktien määrä lisää mahdollisuutta väärinymmärryksiin ja ryhmien välisiin konflikteihin. (Allport 1954; Martin & Nakayama 2007, 143-144)

Molemmat näkökulmat tulee ottaa huomioon myös opetuksessa; onkin todettu, että kansainvälisyyskasvatus ei automaattisesti poista rasismia, vaan saattaa huonosti toteutettuna jopa vahvistaa stereotyyppioita. Kulttuurin pinnallinen esittely saattaa johtaa stereotyyppioihin ja yleistyksiin (Järvelä 2002, 36; Koponen 2004). "Näkyvän" kulttuurin opetus "näkyvämmät" kulttuurin ulottuvuuksien sijaan, kulttuurin opetus tapojen ja tilastojen opetuksena, voi tehdä muut kulttuurit triviaaleiksi. Jotkut tutkijat käyttävätkin ilmiöstä nimitystä "pinata curriculum" (ks. Erickson 2005, 46)

Aistien-tila pyrkii osaltaan lisäämään vuorovaikutusta eri kulttuuriryhmien välillä ja pyrkii siten edistämään molemminpuolista ymmärrystä. Kuitenkin on tärkeää, että tilat nähdään kohtaamispaikkoina ei näyttelytilana. Tila tukee vähemmistön edustajaa kohtaamisessa. Pelkästä

tilasta, sen tavaroista ja kuvista, ei tilassa vierailija opi vieraasta kulttuurista.

Projekteja Aistien-menetelmää hyödyntäen

Laureassa Aistien-menetelmää käyttävät opiskelijat olivat pääasiassa opintojensa eri vaiheessa olevia sosiaalialan opiskelijoita. Samoin opiskelijoitten tekemien Aistien-tilaa hyödyntävien projektien laajuus vaihteli. Yhteensä Aistien-hankkeessa toimi reilun kolmen hankevuoden aikana lähes 400 opiskelijaa. Tähän kyselyyn vastanneista 85 % opiskelijoista oli tehnyt hankkeeseen 3 - 5 opintopistettä, loput (n= 10) olivat tehneet hankkeeseen opinnäytetyön tai harjoittelun. Vastanneet jakaantuivat melko tasaisesti eri vuosikurssien opiskelijoihin.

Laurean pilottien yleisenä tavoitteena on opiskelijoiden - ja yhteistyökumppanien - kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ja ymmärryksen lisääminen sekä Suomessa asuvien maahanmuuttajien näkyväksi tekeminen. Projekteissa työstetään yhdessä maahanmuuttajien kanssa heidän muistojaan ja kertomuksiaan moniaistisiksi elämysympäristöiksi.

Tyypillinen alkuvaiheen opintojen tehtävä oli rakentaa päiväksi Aistien-tila yhteistyössä maahanmuuttajien kanssa. Projektin edetessä alettiin tehdä säännöllistä yhteistyötä Aikuisopiston kotouttamiskoulutuksen kanssa, jolloin opiskelijat rakensivat Aistien-tiloja pienryhmissä, ryhmässä 4-6 sosionomiopiskelijaa ja 1-5 maahanmuuttajaa. Tämä melko nopeasti tehdyn harjoituksen tarkoituksena oli esitellä menetelmä opiskelijoille, ja antaa heille kokemusta yhteistyöstä.

Aistien tilassa kohdataan myös esimerkiksi tanssien

Projektio-pintoina tiloja rakennettiin Laurean Aistien-tilan lisäksi kirjastoon, peruskouluihin ja päiväkoteihin. Opiskelijaryhmien tavoitteena oli aina työskennellä yhdessä maahanmuuttajien kanssa ja saada tätä kautta kokemusta monikulttuurisuustyöstä. Toisaalta toiminnalla oli myös yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen tavoite, tehdä maahanmuuttajia näkyväksi ja lisätä kulttuurienvälistä vuorovai- kutusta. Moniaistinen tila toimi näin myös monikulttuu- rikeskustelun välineenä. Myös vaihto-opiskelijoiden ja ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden kanssa tiloja rakennet- tiin sekä Laurean kansainvälisyysviikolle kuin Laurean ulko- puolelle muun muassa erilaisiin tapahtumiin.

Opinnäytetöissä opiskelijoilla oli mahdollisuus tehdä pitem- pi prosessi yhdessä maahanmuuttajien kanssa, jolloin prosessi toimi enemmän voimaantumisen välineenä myös maahanmuuttajille. Esimerkiksi kaksi opiskelijaa rakensi Tikkurilan Aistien-tilaan burmalaisten äitien kanssa tilan, jonka avulla äidit halusivat siirtää ja tehdä näkyväksi burma- laisen kulttuurin arvoja lapsilleen. Valmiissa tilassa vietet- tiinkin aikaa yhdessä äitien ja lapsien kanssa.

Moniaistinen tila muuntui helposti

Laurean Aistien-tila koostuu varsinaisesta verhoilla rajatus- ta aistitilasta ja pienestä tarviketarvasta. Varastosta löy- tyy jonkin verran mattoja, tyynejä, verhoja ja kankaita sekä lähinnä aasialaisiin ja afrikkalaisiin kulttuureihin liittyvää pienesineistöä. Lisäksi opiskelijat ohjeistettiin heijastamaan kahdella dataprojektorilla seinän kokoiset kuvat tilan kah- delle seinämälle. Valokuvia ja videomateriaalia kohdemaasta

monet ryhmät saivat yhteistyökumppaneilta, mutta niitä löydettiin myös internetistä.

Opiskelijoita ohjeistettiin rakentamaan tilasta kaikkia ais- teja stimuloiva ympäristö. Hanke myönsi jokaiselle ryhmäl- le käyttöön noin 10 - 20 euroa ostoksia kuten ruoka-aineita varten.

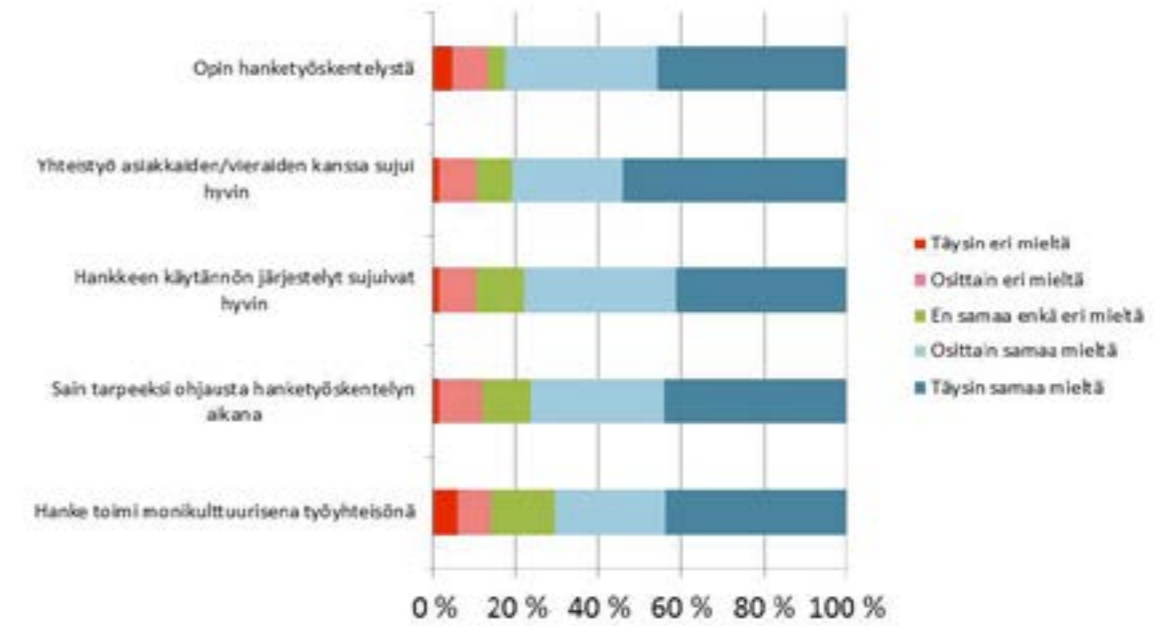
Monikulttuurisuutta oppimassa

Annetun palautteen mukaan opiskelijat kokivat kokonai- suudessaan oppineensa kulttuurista, maahanmuuttajien elämäntilanteesta sekä vähemmistöjen elämästä Suomes- sa. Vastanneista 91 % oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että hän oli oppinut uusia asioita maahanmuuttajien vähemmistökulttuureista tai maahanmuuttajien kotimaas- ta. Vastanneista 82 % koki saaneensa hankkeessa kokemuksia kulttuurien välisestä kohtaamisesta.

Kun opiskelijoilta kysyttiin parasta oppimiskokemusta, noin puolet vastaajista, koki, että parasta oli ollut maahan- muuttajien kohtaaminen. Erityisesti arvostettiin sitä, että pystyttiin kohtaamaan tasaveroisina ja maahanmuuttajia kiinnostavalla tavalla.

”Hanke mahdollisti oppimisen maahanmuuttajien elämästä hei- dän omasta näkökulmastaan käsin.”

”Tutustuminen maahanmuuttajiin ja heidän kulttuuriinsa, joka oli itselleni täysin vieras.”

Kuvio 2. Opiskelijoiden näkemyksiä hanketyöskentelystä

Aistien-tila identiteettineuvottelun välineenä

Useampi opiskelija totesi, että oli hienoa nähdä Aistien-tilan voimaannuttavan maahanmuuttaja-asiakkaita tai yhteis- työkumppaneita. Jotkut opiskelijat mainitsivat voimaan- tuneensa myös itse. Tila myös helpotti kulttuurien välistä kohtaamista.

”Pojat kertoivat kuvien avulla asioita kotimaastaan.”

”Aistien hyödyntäminen ja oma sekä yhteistyökumppanien voimaantuminen”

”Se miten iloinen eräs tyttö oli siitä että telta oli kirjastossa - ja tietysti kaikki muut kävijät jotka vaikuttivat tyytyväisiltä, koh- taamiset, moniaistisuuden tunnelmat”

”Kuinka mukavalta informantista tuntui palata ”kotimaahan” hetkeksi”

Suurin osa (81%) opiskelijoista koki, että he Aistien-menetel- mästä voisi olla hyötyä heille tulevaisuudessa.

”Opin todella paljon hanketyöskentelystä yleisesti, sekä juu- ri tämän hankkeen kautta yhdestä vaikuttavasta ja tärkeästä työmenetelmästä.”

Opiskelijat kokivat oppineensa hanketyöskentelystä yleen- sä. Erityisesti hankkeen alkuaikoina opiskelijat toivoivat

enemmän ohjausta. Tosin vain joka viides kyselyyn vastan- nut opiskelija koki saaneensa liian vähän ohjausta.

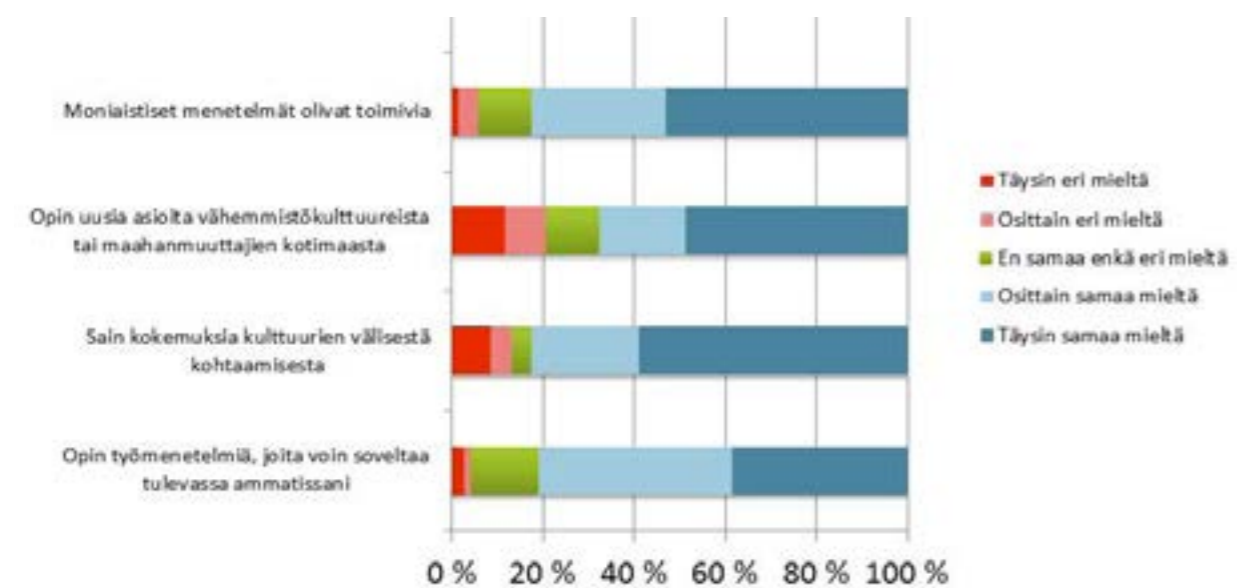
Projektissa pyrittiin tasa-arvoiseen ja opiskelijoita arvos- tavaan työyhteisöön. Käytännön järjestelyt ja yleensä työ- yhteisö saivat yleisesti hyvää palautetta. Kuitenkin myös kehittämisehdotuksia opiskelijoilta saatiin runsaasti. Aika- taulujärjestelyjä kritisoitiin muun muassa siitä, että asi- akkaiden kanssa ehdittiin viettää niukasti aikaa. Opiske- lijat kaipasivat myös selkeämpiä ohjeita. Budjetti koettiin pieneksi. Myös tilan tekniset ratkaisut saivat jonkin verran kritiikkiä.

”Verhotanko moniaistisessa tilassa oli huterana ja verhojen ripusta- minen vei siksi kauan aikaa.”

”Enemmän ohjausta hankkeen aikana, alkuperäisiä ohjeita haas- tattelusta ym. oli vaikea toteuttaa kielimuurin takia.”

Opiskelijat saivat jakaa vielä lopuksi risuja ja ruusuja. Useim- milla opiskelijoilla päällimäisenä jäi positiiviset kokemuk- set, hanketiimi sai kiitosta tuesta ja innostuksesta. Kritiik- kiä tuli kuitenkin mm. tilan puhtaana pidosta ja hankkeen pienestä budjetista.

”On tosi noloa, että AISTIEN hankkeessa oli niin pieni budjetti!!!! Jos tavoitteena on oppia uutta kulttuuria niin eikö isossa osassa ole silloin ruoka ja maku aisti!!!!??? tosi naurettavaa!!20E liian vähän...”

Kuvio 1. Opiskelijoiden näkemyksiä monikulttuurisuuden ja moniaistisuuden oppimisesta (n=69)

”Yksi parhaita oppimiskokemuksiani tänä keväänä - keidas kaiken keskellä.”

”Hanketyöntekijät olivat mukavan rentoja ja auttavaisia :)”

Aistien-hankkeen toivottiin verkostoituvan vielä laajemmin.

”Vetovoimaisempi brändi, laajempi verkostoituminen ja tunnettavuus.”

Aistien-menetelmä monikulttuurisen opetuksen välineenä

Aistien-menetelmä voi parhaimmillaan olla erittäin hyvä monikulttuurisuuskasvatuksen ympäristö. Se pyrkii toiminnallisuuden avulla tasa-arvoiseen monikulttuuriseen kohtaamiseen. Opiskelijat ja maahanmuuttajat tekevät tiloja rakentamalla monikulttuurista yhteiskuntaa näkyväksi. Tämä on arvokasta Laurean seinien sisällä – monelle maahanmuuttajalle oli iloinen yllätys, että korkeakoulussa löytyy tällainen heidän juuriaan ja kulttuuriaan kunnioittava tila. Toisaalta erityisen arvokasta oli viedä näitä tiloja Laurean seinien ulkopuolelle muihin julkisiin tiloihin, kuten kirjastoihin, peruskouluihin ja päiväkoteihin. Tätä kautta toteutui ajatus, että korkeakoulu toimii monikulttuurisuutta edistäen osana ympäröivää yhteiskuntaa. (vrt. Nieto & Bode 2008, 413.)

Lähteet

Allport, G. 1954. *Handbook of social psychology*. Addison-Wesley. Cambridge.

Bjurström, E. 2001. Ungdomskultur som kamp om etnisk identitet. Teoksessa: Ahmadi, N. (red.). *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Liber Ab. Berlings skogs. Trelleborg. s. 116-145

Bravo & Lönnback 2001 Invandringskrisen eller Det för-lorade paradiset. Teoksessa: Ahmadi, N. (red.) 2001 *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Liber Ab. Berlings skogs. Trelleborg.

Erickson, F. 2005. Culture in Society and in Educational Practices. Teoksessa: Banks, J. & McGee Banks, C.A. (ed.) *Multicultural Education. Issues and Perspectives*. Wiley / Jossey-Bass Education. s. 31-57.

Tila kaikessa elävyydessään voidaan kokea helposti stereotyyppiseksi ja ennakkoluuloja vahvistavaksi, jos ei huomioida sitä, että tilan rakennusprosessi on arvokas eri taustaisen ihmisten tasa-arvoinen kohtaaminen. Rakennettava tila on aina yksinkertaistus ja subjektiivinen näkemys, mutta se auttaa keskustelemaan kulttuurista. Tilan rakentamisen lähtökohdan maahanmuuttajayhteistyökumppani valitsee itse – se saattaa olla kansallinen kulttuuri tai henkilön oma näkemys omasta kulttuuri-identiteetistään. Tällaista yksilön arvostamista monikulttuurisessa yhteiskunnassa tarvitaan. Ja toisaalta asiakaslähtöisyyden kautta prosessi myös toimii voimaannuttavana identiteettineuvottelun välineenä.

Opiskelijoille asiakaslähtöisyys oli haasteellista. Se oli haasteellista aikataulullisista syistä – prosessiin olisi tarvittu enemmän aikaa. Mutta myös siitä syystä, että jokainen prosessi, sen tavoitteet ja toteutus, tuli määritellä asiakkaan tai asiakasryhmän kanssa yhteistyössä. Opiskelijat tarvitsivat toiminnan rinnalla jatkuvaa ohjausta. Projekteissa nousi selkeästi esiin, tutkimuksissakin (vrt. esim. Rätty 2009) todettu vaatimus siitä, että monikulttuurisen osaamisen ei kehity pelkästä kansakäymisestä, vaan kohtaamisen tulee olla tuettava ja yhteistä ymmärrystä edistävää.

Kuitenkin opiskelijoiden erittäin positiivisesta palautteen perustella voidaan todeta, että Aistien-menetelmä toimi monikulttuurisuuskasvatuksen välineenä. Tämän lisäksi opiskelijat kokivat saaneensa käyttöön menetelmän, jota voi soveltaa sosiaalialan työssä laajemminkin. ▀

Giddens, A. 1995. Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa *Nykyajan jäljillä*. Vastapaino. Tampere s. 83-152.

Hautaniemi, P. 2004. *Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa*. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 41. Hakapaino. Helsinki.

Huddart, D. 2007. Homi K. Bhabha – Missä kulttuuri sijaitsee?. Teoksessa: Kuortti, J., Lehtonen, M & Löytty, O. Kolonialismin jäljet. *Keskustat, periferiat ja Suomi*. Gaudeamus. s. 62-70.

Huttunen, L., Löytty, O. & Rastas, A.. 2005: Suomalainen monikulttuurisuus. Teoksessa: Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta?* Vastapaino. Tampere. s. 16-40

Hänninen, S. 2004. Perustulo – kenen tahansa oikeus. Teoksessa H., Hänninen, S.; Karjalainen, J. *Seis yhteiskunta – tahdon sisään!* SoPhi. Jyväskylä.

Iskanius, S. 2002: Kahden kielen ja kulttuurin labyrintissa. Teoksessa: Laihiala-Kankainen, S., Pietikäinen, S. & Dufva, H. *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. s. 200-218.

Järvelä, M-L: Tavoitteena interkulttuurinen opettajan-koulutus. Orientaatioperusta ja epistemologia. Räsänen, R. Jokikokko, K, Järvelä, M-L & Lamminmäki Kärkkäinen, T. (toim.) 2002. *Interkulttuurinen opettajankoulutus. Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla*. E 55. Oulun yliopisto. Oulu University Press. S. 31-48.

Kamali, M. 2002. *Kulturkompetens i socialt arbete*. Om socialarbetarens och klientens kulturella bakgrund. Qpress, Oskarshamn.

Koponen, H. 2004 Monikulttuurisuuskasvatus ja monikulttuurinen koulu – Mitä kaikkea se sisältää? Teoksessa: Loima, J. (toim.) *Theoria et Praxis*. Viikin normaalikoulun julkaisuja 1. Helsinki. www.vink.helsinki.fi/files/Theoria_monikult.html. Luettu 13.1.2006

Lepola, O. 2000: *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi*. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. SKS. Helsinki.

Martikainen, T. & Sintonen, T. & Pitkänen, P. 2006. Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa: Martikainen, T. (toim.). *Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Tietolipas 212. Hakapaino oy . Helsinki.

Martin, J & Nakayama, T. 2007. *Intercultural communication in Contexts*. Fourth Edition. McGraw-Hill. New York.

Morley, D. 2003: Kuulumisia – Aika, tila ja identiteetti medioituneessa maailmassa. Teoksessa: Lehtonen, M. & Löytty, O. (toim.) *Erlaisuus*. Vastapaino. Tampere.

Nieto, S. & Bode, P. 2008 *Affirming diversity : the sociopolitical context of multicultural education* 5th ed. Boston Pearson/ Allyn&Bacon cop. 2008

Nylund, A. 2008. *Monikulttuurista hyvinvointia vanhustyöhön*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu

Paavola, H. 2007. *Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä*. Helsingin yliopisto. Tutkimuksia 283.

Parekh, B. 2000. *The Future of Multi-Ethnic Britain*. The Parekh Report. Profile Books. London.

Pentikäinen, M. 2005. *Loputtomalla matkalla. Kertomuksia pakolaisuudesta*. Etnika oy. Helsinki.

Porter, R. & Samovar, L. 1997. *Intercultural Communication: a Reader*. Belmon (Calif.): Wadsworth , cop

Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O (toim.) 2005: *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta?* Vastapaino. Tampere.

Rätty, M. 2009 *Monikulttuurisen työn valmiudet sosiaalialalla*. Sosionomikoulutuksen näkökulma. Ammatillinen lisensiaatin työ. Kasvatustieteen laitos. Tampereen yliopisto.

Saukkonen, P. 2007. *Politiikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa*. WSOY Oppimateriaalit oy. Helsinki.

Schubert, C. 2007. *Monikulttuurisuus mielenterveytytyössä*. Edita Prima oy. Helsinki.

Sjögren, A. 2001 : Kulturens roll i identitetens byggande. Teoksessa: Ahmadi (red.) *Ungdom, kulturmäten, identitet*. Liber Ab. Berlings skogs. Trelleborg. s. 24-55

Johanna Matikainen ja Federico Ferrara, telttapäälliköt, SPR

PAKOLAISET TARVITSEVAT KODIN

Pakolaisteltoa elämysten ja vaikuttamisen välineenä

Kirjoituksessa kerrotaan tarina pakolaistelttakampanjan synnystä ja toteuttamisesta vuoden mittaisena prosessina. Pakolaisteltoa on Aistien-tila, joka kutsuu kävijöitä asettumaan hetkeksi pakolaisen elämään.

Syyskuu 2013

Apua, olen saanut idean!

Syksyllä 2013 Syyrian sisällissota on jatkunut jo pari vuotta. Pakosalla on miljoonia ihmisiä. Suomi päättää vastaanottaa syyrialaisia lisäksi kiintiössä. Suomen pakolaiskiintiö on normaalisti 750 ja se nostetaan 1050:een henkilöön.

Kiintiöpakolaiset sijoittuvat suoraan kuntiin ja vastaanoton edellytyksenä on kunnan tekemä vastaanottopäätös. Edellisinä vuosina kuntapaikkoja oli ollut tarjolla niukasti, miten mahtaisi nyt käydä lisäksi kiintiöön valittujen ihmisten kanssa; joutuisivatko he odottamaan kuntapäätöksiä vuosikautia pakolaisleireillä?

Tampereella järjestetään syyskuussa maahanmuuttoon liittyvä Metropolis-konferenssi, jossa satunnaisessa tapaamisessa keskustellaan Aistien-menetelmästä Minttu Rädyn kanssa. Keskustelussa herää assosiaatioita Syyriaan ja pakolaisteltoihin.

Punainen Risti juhlii pakolaistyön 40-vuotisjuhlavuotta. Järjestö on vahva pakolaistyön tekijä ja inhimillisen pakolaispolitiikan puolestapuhuja.

Näistä elementeistä aiheutuu jonkinlainen reaktio ja halu tehdä uudenlaista pakolaistyön vaikuttamiskampanjaa.

Ensimmäinen tunnusteleva idean esittely lähtee kahdelle kollegalle 26.9. klo 13:07 aiheenaan:

Apua, olen saanut idean!

... Rakennetaan moniaistinen tila, joka on syyrialaispakolaisten teltoa. Luodaan tilaan pakolaisleirin ääniä, tuoksua, vaatteita, ruokaa, ihmisiä, kuvia. Kutsutaan suuri yleisö, Punaisen Ristin väki, kuntapäätäjät ja tiedotusvälineet pakolaisteltoaan kokemaan ja saamaan pientä tuntumaa pakolaisten arjesta.

Hankitaan teltat Kalkusta ja äänimaisemia ja materiaaleja delegaateilta ja tiedotusvälineiltä. Tehdään tästä kiertue TEM:n virkamiesten vanavedessä kunnanvaltuustojen eteisiin ja kaupungintaloille. Pystytetään teltoa joka piirin alueelle, narikkatoimintana. Ja yleiskokoukseen.

T. Johanna

Lokakuu 2013

KYLLÄ Syyria-vaikuttamisprojektille

Lokakuussa ideaa pyöritetään SPR:n keskustuomiston eri yksiköissä. Idean kotipesä on vapaaehtois- ja nuorisoyksikössä, mutta nopeasti käy selväksi että kunnan kampanjaan tarvitaan viestinnän, markkinoinnin, aineistotuotannon, kansainvälisen toiminnan ja valmiuden näkökulmia. Luonnollisesti kampanjaa ei ole ennakoitu, suunniteltu tai budjetoitu, vaan se tulee kuuluisasta puskasta tilaamatta ja pyytämättä.

Marraskuu 2013

Työkaverit villiintyvät ja kampanja saa hahmon

Pakolaistelttakampanjan innostus leviää. Työkaverit villiintyvät. Ideoita ja aloitteita riittää ja jokainen on valmis päättämään tekemään oman osansa kampanjan onnistumiseksi.

Kampanja saa hahmon. Haluamme liikutteltavan pakolais-teltan, joka rakennetaan noudattaen Aistien-tilan suosituksia, kokemuksia ja konkreettisia ohjeita. Teltoa esitteleville vapaaehtoisille haluamme paketin, joka koostuu käytännön ohjeista, miten teltoa pystytetään ja sisustetaan, miten vapaaehtoisia kutsutaan mukaan ja miten media saadaan kiinnostumaan. Pakettiin kuuluvat myös esitykset ja kuvat pakolaisten vastaanotosta ja monikulttuurisesta vapaaehtoistoiminnasta.

Entä raha? Meillä ei ole tähän varaa! Kampanjaan nyhdetään eri toimijoiden budjeteista muutamia tuhansia euroja, mutta tarve olisi huomattavasti enempään. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee hanketta Syyrian pakolaisten vastaanottamiseksi. Sylvia-hankkeessa on myös tiedotusta ja viestintää pakolaisasioista – löytyykö tästä yhteistä synergiaetua? Neuvottelut käynnistyvät.

Joulukuu 2013

Teltan oheismateriaaleja värkätään täyttä päätä. Kantava ajatus on, että pakolaisteltoa on tilana vain aistimista varten. Se rauhoitetaan tiedonjakelulta. Tiedonjakelua varten

rakennetaan käsikirjoituksia, mediapohjia ja tietoisuuksia. Teltoa lähestytään ihmetellen: miltä tuntuisi asua pakolais-teltassa, miltä siellä voisi näyttää ja tuoksua. Mistä hankitaan esineistöä? Mistä saadaan kuvamateriaalia teltaan?

Ciao Johanna,

lyhyt päivitys. Juttelin Ruotsin UNHCR:n kanssa ja sanoivat, että he auttavat mielellään materiaalin keräämisen kanssa. Alhaalla muutamia linkkejä.

Sovimme Elizabethin kanssa, että hän kysyy suoraan Geneven pääkonttorilta, jos he pystyisivät editoimaan meidän tarkoitukseen sopivat videopätkät. Katsotaan mitä he sieltä vastaavat. Ensi viikolla voin näyttää muutama kuvaa/videopätkää kokouksessa muillekin.

Saluti, Fede

Teltan rakenteissa ja sisustuksessa konsultoidaan jälleen Laurean asiantuntijoita ja materiaalitilaukset saadaan käynnistymään vuoden vaihteessa. UNHCR kuvaa meitä varten Al Zaatarin leiriltä pätkän videota. Kansainvälisen Punaisen Ristin kautta saadaan hyvälaatuisia kuvia pakolaisten elämästä. Maailman ruokaohjelma lähettää Kööpenhaminasta näytteitä hätäapuruuasta. Kampanjan määrälliseksi tavoitteeksi asetetaan n. 2 tilaisuutta/piiri, yhteensä 24 tilaisuutta vuodelle 2014.

Pakolaisteltoa oli esillä erilaisissa tapahtumissa

Tammikuu 2014

Nyt mennään eikä meinata!

Vaikuttamistyön yhteistyökumppaneiksi toivotaan maakuntaliittoja eri puolilla Suomea. Tammikuun alussa maakuntajohtajia lähestytään yhteisellä kirjeellä ja toivotaan heidän tukeaan ja osallistumistaan kiertueen käynnistyessä.

Punaisen Ristin piirien toiminnanjohtajille kerrotaan alkavasta kampanjasta ja heitä pyydetään nimeämään omasta piiristään yhdyshenkilöksi telttäpäällikkö, joka hoitaa teltan varaukset ja kuljetukset omalla alueellaan, rekrytoi ja tukee vapaaehtoisia, markkinoi ja kerää palautetta kampanjasta.

Tammikuun lopussa työ- ja elinkeinoministeriö on saanut oman maakuntakierroksensa päivämäärät valmiiksi ja yhteisiä tilaisuuksia aletaan suunnitella.

SPR:n kierrätystavaraloketjun eli Konttien kanssa sovietaan materiaalien lainaamisesta eri piirien tilaisuuksiin. Kontit lainaavat pakolaistelttan tekstiilit, patjat, tyynt ja muuta tarvittavaa rekvisiittaa, jotta niitä ei tarvitse lähetellä ympäriinsä.

Näyttelijöistä koostuva Inhimillisyyden puolesta -ryhmä tuottaa omassa toiminnassaan lyhyitä videopätkiä ja niitä sovitaan käytettävän ja näytettävän pakolaistelttakeruella.

Ensimmäisen kerran pakolaisteltta testataan ja nostetaan harjakorkeuteen 23.1. keskustuomiston ruokalassa ja jo seuraavalla viikolla se esitellään valtakunnallisilla järjestöpäivillä 160:lle Punaisen Ristin työntekijälle Imatralla.

Pakolaisteltan konsepti on valmis! Pakolaisteltta ei ole teltta, vaan se koostuu kolmesta messuilla käytettävästä standista. Liikkuva kuva tuodaan telttaan ulkopuolelta takaseinän läpi. Teltan materiaalipaketista löytyy mm. aterinsetti, vesikanisteri, moskiittoverkko, huopa, ruokapakkauksia, hygieniapaketti, lapsen lelu, vaate, valokuva-albumi ja tuoksupurkkeja. Materiaalit on pakattu Punaisen Ristin tunnuksin varustettuun metalliarkkuun. Arkkuun on sullottu myös työkalut teltan pystytykseen, datatykki, ohje- ja infokansiot, banderollit ja muu tarpeellinen säälä.

Jokainen teltan tilaaja huolehtii itse paikalle patjat, matot, verhot ja muun tarpeellisen rekvisiitan paikallisesta Kontista. Telttayksiköjä varustellaan kolme kappaletta. Piirien telttäpäälliköt tilaavat teltat keskustuomistosta Federico Ferraralta. Väliaikoina teltat varastoidaan Punaisen Ristin logistiikkakeskukseen Tampereelle. Paitsi että väliaikoja ei juuri tule, etenkin kevään aikana!

31.1.

Hei Minttu,

terveiset Imatralta! Meillä oli pakolaisteltta pystyssä kaksi päivää ja 160 työntekijää havaitsi sen kokoustilassa. Arviolta 80% tajusi mistä on kyse.

Saatiin hyvää ja kannustavaa palautetta sekä kehittämisideoita. Pidän sinut ajan tasalla teltan vaiheista. Nyt kun tekninen toteutus on lähes valmis, on aikaa syventyä hienosäätöön. Kokeilin tuoksua ja hajuja alustavasti ja kiireessä. Pikiöljy ja savusaunasesanssi olivat aika toimivia. Olen saanut jännittäviä ehdotuksia ihmisiltä siitä, miltä pakolaisteltassa pitäisi haista! Mukavaa viikonloppua!

Johanna

Helmikuu 2014

Hienosäätöä ja voimien keräämistä kiertuetta varten

7.2.

Hei,

• Tällä viikolla ollaan saatu pakolaisteltan materiaalit lähes valmiiksi ja ne laitetaan ruotsin käännökseen ensi viikolla.

• Inhimillisyyden puolesta -ryhmän näyttelijät ovat alustavasti luvanneet olla mukana kiertueilla, jos aikataulut sopivat. Kiinnostuneet henkilöt: Sari Siikander, Outi Mäenpää, Manuela Bosco, Linda Zilliacus, Pelle Heikkilä sekä Tobias Zilliacus

• Maakuntajohtajille on heidän kokouksessaan 5.2. esitelty vaikuttamiskampanja ja heille on jaettu kysely halukkuudesta osallistua vaikuttamiseen piirien kanssa.

• Virisi ajatus viedä pakolaisteltta eduskuntaan ja pääsihteeri näytti tälle hankkeelle vihreää valoa.

Mukavaa viikonvaihdetta! Johanna

Pakolaisteltta saa hienon ja oivaltavan graafisen ilmeen Caritan käsissä. Kaikki ohjeet ja esitykset siirretään yhtenäiselle pohjalle. Materiaaleja on jo paljon. Koko paketti on saatavissa myös ruotsiksi ja osin myös englanniksi. Vaikka pakolaisteema on vakava, pakettiin on koottu myös mukavia ja toiminnallisia kuvia pakolaisten elämästä Suomessa. Millan ottamista kuvista välittyy voimaantumisen, yhteistoiminta ja ilo.

Mietitään pakolaisteltan lanseerausta ja se päätetään tehdä Eduskunnassa. Tila saadaan käyttöön 7.3. ja samassa yhteydessä luovutetaan Euroopan pakolaisjärjestöjen yhteinen vetoisuus eduskuntaryhmien vetäjille. Anna-Stiina kohoaa

viestinnän ja eduskuntaosaamisen sankariksi. Kansanedustajia tehdään tietoisiksi pakolaisteemasta julisteiden ja eduskunnan kuppilaan askarreltujen pöytäilmoitusten avulla. Kaikki ovat iloisia hienosta avauksesta! Kansanedustajat istuvat pakolaisteltassa ja juovat teetä. Tilaisuuden loppupuolella näyttelijä Tobias Zilliacus haastattelee hienoviriteisesti Suomeen tulleita pakolaisia heidän vaihteistaan.

Maaliskuu 2014

Varauskirja on täynnä.

Kolme telttayksikköä pyyhältää pitkin Suomea, paikkakuntien vaihdot ovat joskus minuuttipeliä. Maaliskuun ruuhkuhiippu osuu rasivminvastaselle viikolle, jolloin tilaisuuksia järjestetään suurelle yleisölle. Maaliskuussa järjestetään myös ensimmäinen TEM:n ja SPR:n yhteinen maakuntamatka. Jyväskylän kirjastossa teltta on pystyssä kaksi päivää. Kävijöitä on 214. Paikalliset osastot ja Punaisen Ristin delegaattit päivystävät kirjastossa. Kulttuurikeskus Gloria tuo koko toimintansa kirjastolle, joten vauhtia ja värikkyyttä riittää. TEM:n kokous kerää väkeä ELY-keskuksista ja muutamista kunnista. Lisäksi pakolaisten ja viranomaisten haastatteluja tekee Kristin, joka edustaa Share-projektia ja on tullut paikalle varta vasten Brysselistä. Hanke kuvaa Jyväskylän tapahtumasta videon joka löytyy <http://resettlement.eu/news/refugees-need-home-17-18-march-2014>. TEM osallistuu kampanjan rahoitukseen osana omaa Sylvia -hankettaan.

Pakolaisteltta on pystyssä myös Ahvenanmaalla. Maarianhaminassa messujen yhteydessä Punainen Risti rekrytoi sata uutta vapaaehtoista.

Huhtikuu 2014

Sadat Punaisen Ristin vapaaehtoiset tutustuvat pakolaistelttaan ja pakolaistyöhön piirien vuosikokouksissa eri puolilla Suomea.

Telttäpäälliköt ja vapaaehtoiset kehittävät uusia tapoja esitellä telttaa ja tehdä käynnistä ihmisille muistiin painuva elämys. Kokemuksia myös jaetaan ja ideoita kehitetään edelleen. Teltan esittelijät voivat haastaa kävijöitä pohtimaan, miten arki sujuisi teltassa oman perheen kanssa, mihin käyttäisit vaikkapa päivän vesiannoksen: ruuanlaittoon, peseytymiseen vai juomiseen.

Touko- ja kesäkuu 2014

Kiirusta riittää!

Punaisen Ristin viikolla toukokuun toisella viikolla pakolaisteltta on esillä Helsingissä, Pyhäselällä, Lapualla, Oulussa, Kuopiossa, Tampereella ja Seinäjoella. Seinäjoella tilaisuus on jälleen yhteinen TEM:n kanssa ja tapahtuma saa paljon

huomiota paikallisessa ja alueellisessa mediassa. Kesäkuussa SPR:n yleiskokous toteutuu Turussa ja kaksi telttaa tutustuttaa SPR:n omaa väkeä ja suurta yleisöä pakolaisasioihin.

Pakolaisteltta oli esillä Aistien-hankkeen päättöjuhlassa

Syyskausi 2014

Roudarinteippi on hyvä lisä telttäpaketissa.

16.9.

Ciao!

Ajattelin ilmoittaa, että yhteensä meillä on 70 pakolaistelttatapahtumaa!! (52 ollut jo ja 18 tulossa)

Onnittelut! Fede

Syksyn kiireisimmät viikot osuvat Operaatio Nälkäpäivän yhteyteen syyskuulle. Sen jälkeen telttojen varauskirjaan tulee jo aukkoja, mutta edelleen tilaisuuksia osuu lähes joka viikolle. Telttojen materiaalit ja kantokassit alkavat ränsytyä kovassa käytössä. Kontit ovat oiva yhteistyökumppani! Pakolaisteltta on esillä useassa Kontissa ja materiaallilainat helpottavat huomattavasti kampanjan toteuttamista.

Pakolaistelttakeru lukuina 2014

Marraskuun lopussa pakolaisteltassa on käynyt 7597 kävijää. Tilaisuuksia on järjestetty 74. Vapaaehtoisia on osallistunut 300. Fede vei teltan Brysselin kokoukseen ja useat pakolaisjärjestöt kiinnostuivat ottamaan sen omaksi toiminnakseen. ICMC (International Catholic Migration Commission) haluaa levittää konseptin EU-tasolla. Telttäpäälliköiden palautetilaisuus on joulukuussa. Kampanja jatkuu ja muuntuu.

Dear Federico,

Many thanks for your reply! We are excited as well about setting up this initiative.

And thanks for the information provided, the brochure is really helpful. Also very interesting to read about multisensory space - the fact that there is an actual academic method behind the idea.

As for the planning, I've requested a quote from a local business. I guess it would be ecologically as well as economically wiser to have it tailored here in Brussels instead of shipping it in from Finland. But we will see what they say.

Later today you will receive an email from us to all participants of the 'Advocacy & Campaigning in Resettlement' workshop, to ask for their feedback and potential interest in a Europe wide Refugee Tent Campaign.

I will keep you updated when we hear back from them and discuss next steps!

Have a nice weekend!
Best wishes from Brussels,
Magdalena

Verkostot ja aloitteet, vaikuttamisen paikat

Pakolaisteltoa on ollut esillä suurelle yleisölle, kuntapäätäjille, viranomaisille, Punaisen Ristin vapaaehtoisille ja työntekijöille. Siihen ovat tutustuneet koululaiset. Kirjastot, kauppakeskukset, festarit, kokoukset ja Kontit ovat tarjonneet tiloja pakolaisteloille.

Tärkeä vaikuttamisen väylä ovat olleet työ- ja elinkeinoministeriön maakuntamatkat ja niiden yhteydessä toteutuneet kampanjat ja pidetyt puheenvuorot. TEM:n kanssa yhteistyö on ollut mukavan mutkatonta. Maakuntajohtajiin saatu yhteys on poikinnut tilaisuuksia ja yhteisen vaikuttamisen paikkoja. Näyttelijöistä koostuva Inhimillisyyden puolesta -ryhmä antoi tuottamansa videomateriaalin käyttöön ja osallistui kampanjan avajaisiin eduskunnassa. Laureaammattikorkeakoulu tarjosi apua ja tukea aina tarvittaessa. Kulttuurikeskus Gloria Jyväskylässä oli mahtava yhteistyökumppani. Pakolaisina Suomeen muuttaneet ovat osallistuneet kiertueelle eri puolilla Suomea ja tuoneet omia tositarinoitaan esille.

Kävijöiden palaute on ollut etupäässä erittäin kiitävää. Pakolaisteltoa on luonut tavoitellun elämyksen ja mahdollistanut

kävijöiden asettumisen hetkeksi pakolaisperheen elämään. Teltasta on kömpinyt mieteliästä ja hiljaista väkeä. Monet ovat kysyneet teltasta tullessaan, mitä minä voisin tehdä, miten minä voisin auttaa. Jos Suomen pakolaiskiintiöstä kysyttäisiin näiltä henkilöiltä, se nousisi varmasti!

Kuntapäätäjää on tavattu useissa tilaisuuksissa. Heitä on rohkaistu tekemään myönteisiä pakolaisten vastaanottopäätöksiä ja heille on tarjottu myös Punaisen Ristin konkreettista tukea vastaanottoon. Onko näillä kohtaamisilla ollut vaikutusta päätäjien haluun tehdä vastaanottopäätöksiä, jää nähtäväksi. Olemme ainakin saaneet keskustelua ja pohdintaa aikaiseksi.

Pakolaistelttakiertueen huippuhetkiä

Huippuhetkiä mahtuu vuoden varrelle useita. Feden mielestä on ollut huippuhetkiä nähdä, kuinka telttaan pyydetty pakolaistaustainen ihminen kasvaa senttejä, kun pääsee kertomaan elämästään ja saa kiinnostuneen yleisön. Voimaantumisen on ollut silminnähtävää. Johannan huippuhetki on ollut nähdä, kuinka kampanja saa siivet ja lähtee huikeaan lentoon.

Pakolaistelttakampanjan onnistumisen on mahdollistanut innostunut ja luova yhteistyö. Innostus tartutettiin ja se tarttui!

Aistien-tilan voi toteuttaa myös ei niin mukavana paikkana. Toivomme että onnistuimme herättämään myötätuntoa pakolaisia kohtaan, mutta kuvaamaan pakolaiset ja heidän tilanteensa arvostavasti ja realistisesti. ■

Pakolaisteltoa on kiertänyt ahkerasti - roudariteippiä tarvitaan

Laura Verronen, informaattikko, Vantaan kirjasto- ja tietopalvelut

KIRJASTO JA MONIAISTINEN TILA

Elävät ja muuttuvat kirjastot

Kirjastojen rooli on muuttunut viime vuosina. Kirjasto ei enää ole ainoastaan kirjojen koti, vaan asiakkaiden yhteistä tilaa, jossa voi oppia, opettaa, olla ja elää.

Muunneltavuus ja eri aikoina eri toimintoihin soveltuvat tilat huomioidaan kirjastojen suunnittelussa ja erilaiset yhdessä tekemisen tapahtumat ovat arkea lähes jokaisessa kirjastossa. Teknologiset uutuudet ja erikoisemmat vempheet, kuten 3D-printterit jne., ovat asiakkaiden kokeiltavissa isojen kasvukeskusten kirjastoissa, mutta ajatus jakamisesta ja yhdessä tekemisestä kuuluu joka kirjastoon tavalla tai toisella. Kirjastojen nykyhengessä Aistien-menetelmä istuu ilmapiiriin mainiosti.

Kirjasto sijaitsee usein keskellä yhteisöään ja sillä on vakaa ja monipuolinen asiakaskunta. Kirjastojen epäkaupallisuus ja matalan kynnyksen periaate mahdollistavat rennot kokeilut ja kirjastojen henkilökunta on usein hyvin avointa uusille asioille. Yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten ja oppilaitosten kanssa tehdään paljon jo nyt, mutta uusia tapoja kohdata ja jakaa elämyksiä kaivataan aina.

Osana yhteisöjä, yhteistyön mahdollistajana

Kirjastot ovat innostuva ja avoin yhteistyökumppani monenlaisiin tapahtumiin ja kokeiluihin ja ne tarjoavat mahdollisuuksia uusille ja yllättäville yhteistyöpareille.

Esimerkkinä kirjastotilassa toteutuvasta yhteistyökumppanuudesta voisi olla paikallisen lukion tai yläkoulun ja jokin

kansalaisjärjestön tai paikallisen yhdistyksen yhteisprojekti. Myös kunnan eri toimijoiden yhdistelmät voivat löytää uusia toimintatapoja kirjastosta. Nuorisotalojen, päiväkotien ja kirjastojen yhteisen toiminnan kehittämisessä moniaistiset tilat tarjoavat helpon tavan kokeilla yhteistyötä kevyesti ja kivasti.

Kirjastot mielellään tarjoavat tilojaan avoimille tapahtumille, mutta on hyvä muistaa, että kirjastojen mahdollisuudet toteuttaa hyviä ideoita yksinään ovat rajalliset. Yhteistyön tavoitteena onkin usein tarjota ihmisille ja yhteisöille tilaa ja näkyvyyttä. Itse tapahtumien toteuttaminen olisi mielellään yhteistyökumppaneiden tehtävänä, ellei toisin sovi.

Aistien-tilassa keskustellaan ja kohdataan

Kaikkien talo

Verrattuna oppilaitoksissa tai yhdistyksissä ja museoissa toteutettaviin moniaistisiin tiloihin, kirjastossa sijaitsevaa tilaa leimaa sen avoimuus ja saavutettavuus.

Kirjastot ovat avoimia, tasa-arvoisia ja saavutettavia tiloja, jonne kaikki ovat tervetulleita. Kirjasto on yksi harvoista paikoista, joihin saapuminen ei edellytä jäsenyyttä, pääsylippua tai kutsua. Kirjasto on aidosti avoin kohtaamispaikka mitä erilaisimmille ihmisille. Kirjastossa oleva moniaistinen tila tavoittaakin usein paljon sellaisia yksilöitä ja asiakasryhmiä, joita suljetuissa tiloissa ei tavoitettaisi.

Julkinen tila omaksi

Tilan muunneltavuus antaa myös kirjaston asiakkaille mahdollisuuden muokata julkista tilaa ainakin hetkeksi oman näköiseksi. Näin esimerkiksi nuorilla on mahdollisuus tuntea osallisuutta tilassa ja he voivat luoda tilan, joka kertoo heidän tarinansa. Tällaisten omien tilojen luominen on verrattavissa esim. monikulttuurisiin tiloihin, joista koko Aistien-menetelmä on saanut alkunsa.

Voimauttavat tilat voivat syntyä monista eri lähtökohdista ja kirjastot ovat mitä mainioin paikka niiden toteutumiseen. Roosa Luhdan toteuttama opinnäytetyöprojekti Korson

nuorten kanssa on hyvä esimerkki oman tilan tekemisestä kirjastoon.

Lumon Aistien-tila

Lumon kirjaston rooli Aistien-hankkeessa on ollut toimia erilaisten asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kohtaamispaikkana ja rajapintana, jossa ihmisillä on mahdollisuus tehdä ja kokea yhdessä jotain uudenlaista.

Tärkeä tavoite oli luoda Lumoon tila, joka olisi helposti muunneltavissa moniaistiseksi kohtaamispaikaksi. Huoneen suunnittelu ja varustaminen oli hidas prosessi, mutta se antoi mahdollisuuden kokeilla erilaisia telttaratkaisuja ja saada neuvoja ja vinkkejä hankeverkoston kumppaneilta.

Hankkeen aikana kirjaston Satunurkasta tehtiinkin muunneltava Aistien-tila, jota käytetään aktiivisesti erilaisissa rentoutustuokioissa, satutunneilla ja kirjapiirien tapaamisissa. Tila on viihtyisä, sitä on mahdollista elävöittää pienillä muutoksilla. Tila muuttuu täysin muuttamalla verhojen järjestystä, heijastamalla valkokankaalle taustakuvaa, luomalla äänimaailmaa, vaihtamalla matot, säätämällä valaistusta.

Hankkeen aikana Lumon kirjastossa ehdittiin kokeilla monenmoista. Muistelutiloja on toteutettu yhteistyössä

paikallisen asukasyhdistyksen ja Päivälehdessä museon kanssa. Satuja on kerrottu sadunhohtoisissa talviteltoissa ja kesätilassa. Kulttuurit ovat kohdanneet Laurea ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa rakennetussa nepalilaisessa tilassa kirjaston kansainvälisyysviikolla. Lisäksi opiskelijat ovat järjestäneet luontotilan tilaan. Helposti muokattava tila antaa monia mahdollisuuksia.

Tilaan ovat tervetulleita niin teemaan vahvistusta haluavat kirjaston lukupiiriläiset kuin amk-opiskelijat, joiden opinnoissa tutustutaan moniaististen tilojen mahdollisuuksiin. Moniaistinen tila voi myös yhtäkkiä muuttua sukellusveineen komentokeskukseksi kirjastolarpissa. Mahdollisuudet ovat lähes rajattomat.

Korsolaisen nuorten oma tila Lumossa

Roosa Luhta teki toiminnallisen opinnäytetyön Korson nuorten kanssa syksyllä 2014. Työpajat toteutettiin Korsoon jalkautuen ja Lumon kirjaston muunneltavassa moniaistisessa

tilassa. Roosa Luhta suunnitteli osallistavan kokonaisuuden, jossa itsenäisesti suoritettavien tehtävien avulla korsolaiset nuoret saivat miettiä omaa identiteettiään ja kotiseutuaan.

Nuorten tekemien tehtävien tarjoaman materiaalin avulla Roosa Luhta ja nuoret rakensivat yhdessä Korso-tilan Lumon kirjastoon. Tila oli avoinna kaikille kirjaston asiakkaille ja nuoret isännöivät itse tilaa. Siellä esiteltiin nuorten itse ottamia kuvia ja ajatuksia Korsosta sekä asioita, jotka he tuntevat tärkeiksi omassa kotiseudussaan.

Lumon kirjastossa mahdollisuudet panostaa nuorten kanssa työskentelyyn ovat olleet rajalliset, mutta projekti osoitti, että sellaiselle olisi tarvetta. Nuoret arvostivat, että heidät otettiin mukaan kirjaston arkeen ja he saivat mahdollisuuden tuoda oman äänensä kuuluviin. Vaikka nuorten osallistaminen tilan tekemiseen olikin vaikeaa, on hienoa havaita, että valmis tila antoi paljon sekä nuorille, kirjastolle että opinnäytetyön tekijälle. ▀

Lähteet

Roosa Luhta: *Minun Korsoni! : Aistien-menetelmä korsolaisten nuorten identiteettiä tukemassa* (2014, Laurea AMK)
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014120818904>

Sadunhohtoisessa teltassa kerrottiin satuja

Lumon kirjaston Aistien-tila

Saila Linnahalme, museon johtaja, Päivälehdessä museo

ASIAKKAITA AISTIEN – UUDISTUVA MUSEO

Muuttuva museo. Tulevaisuuden tavoitteita ja haasteita

Myös museot elävät ajassa, muuttuvat ja uudistuvat. Yleisön vaatimukset kasvavat, toimintaympäristö muuttuu tarjoten alati uusia haasteita ja mahdollisuuksia. Taloudelliset resurssit näyttävät niukkenevan, tekniikka kehittyy huimaa vauhtia, näyttelysuunnittelussakin trendit vaihtuvat. Tulevaisuuden museon tärkein menestystekijä ei kuitenkaan ole äärimmilleen viritetty näyttelykokemus, vaan entistä aktiivisempi asiakassuhde ja valmius asiakkaan kohtaamiseen. (Nicholls, Pereira, Sani 2014)

Muun muassa EMF (European Museum Forum) on jo vuodesta 1977 kannustanut museoita entistä yleisölähtoisempään ajatteluun. EMF:n järjestämää Vuoden eurooppalainen museo-kilpailua (European Museum of the Year Awards) pitkään seurannut voi todeta, että suuria muutoksia on jo tapahtunut. Loistava aitiopaikka kansainvälisen museotyön tulosten seuraamiseen on myös Best in Heritage -konferenssi, joka kokoaa vuosittain yhteen erityisen ansioituneita museoalan toimijoita ympäri maailmaa. (Best in Heritage, 2014) Paljon tapahtuu myös juuri nyt; museot ovat luovassa myllerryksessä, uusille työtavoille ja -menetelmille on tilausta.

Myös Suomessa on työskennelty kiitettävästi museotyön kehittämiseksi. Viimeaikaisista kehityshankkeista kiinnostavimpia on ollut Museoviraston (2011-2013) koordinoima Museot hyvinvoinnin edistäjinä -hanke, jonka piirissä syntynyt Altistutaan asiakkaalle -julkaisu kokoaa oivaltavasti yhteen tulevaisuuden museotyön haasteita ja mahdollisuuksia. ”Keskeisessä roolissa on asiakas. Kun toimintaa ryhtyy tarkastelemaan myös asiakkaan näkökulmasta, näkee uusia tapoja

toimia ja organisoida. Asiakkaan ymmärtäminen ja oikeanlaisten palvelujen tuottaminen on edellytys museoiden yhteiskunnallisen vaikuttajan roolin ajantasaisuudelle. Asiakkaan ymmärtämisen eteen täytyy nähdä vaivaa: on uskallettava altistua asiakkaalle.”, todetaan julkaisun esipuheessa. (Altistutaan asiakkaalle! Museoiden johtamis- ja toimintamallit muutoksessa. Teräs, Teräsvirta 2013.)

Museotyön ja -ajattelun muuttumista on ollut kiinnostavaa seurata myös oman organisaation näkökulmasta: Päivälehdessä museo perustettiin vuonna 2001 Ludviginkadulle kertomaan ja tallentamaan suomalaisen uutistyön ja Helsingin Sanomien tarinaa. Ensimmäisen perusnäyttelyn painopiste oli informaation jakamisessa; tiukan asiapitoisissa teksteissä ja historian käännekohtia valottavassa uutisaineistossa. Yleisön kohtaaminen tapahtui museon palvelutiskillä ja opastetuilla kierroksilla. Yksinkertaisessa konseptissa oli hyvätkin puolensa, mutta jotain jäi selvästi puuttumaan.

Museo uudistettiin ensimmäisen kerran jo vuonna 2007. Tällä kertaa yleisösuhteeseen kiinnitettiin enemmän huomiota, ja uudistusta varten oli kerätty myös runsaasti yleisöpalautetta. Kun ensimmäinen näyttely oli perustunut lähes yksinomaan näköaistien varaan, lähdettiin nyt hakemaan kokonaisvaltaisempaa elämystä. Näkemisen lisäksi uudessa näyttelyssä sai koskea ja kuunnella. Museoon perustettiin toimiva Painokellari, jossa oppiminen tapahtuu itse tekemällä. Opastusten rinnalle kehitettiin monimuotoista työpajatoimintaa.

Nyt Päivälehdessä museo on jälleen uuden kynnyksellä: nykymuotoinen museo sulkee ovensa elokuussa 2015 ja avautuu jälleen täysin uudistettuna joulukuussa 2015. Uusi museo tarkoittaa ennen kaikkea uutta konseptia, uudenlaista

tapaa toimia. Tärkeimpänä tavoitteena on päästä vielä askel lähemmäksi yleisöä, kehittää vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä, saada asiakkaat mukaan museossa käynnissä olevien prosessien eri vaiheisiin.

Lähtökohtana on ajatus siitä, että tiiviissä yhteistyössä asiakkaan kanssa toimiva museo on yhä vaikuttavampi yhteiskunnallinen toimija. Parhaimmillaan yhteistyö voi lievittää sosiaalisia jännitteitä, nostaa julkisuuteen vaiettuja tai liian vähälle huomiolle jääneitä kysymyksiä, auttaa yksilöä identiteettityössä sekä kulttuuriin ja yhteisöön integroitumisessa. Kun asiakkaasta tulee myös yhteistyökumppani ja tekijä, museon kynnyksensä madaltuu ja parhaimmillaan tapauksessa katoaa kokonaan. (Nicholls, Pereira, Sani 2014) Erityisesti Iso-Britanniassa näkemys museon yhteisöllisestä merkityksestä ja mahdollisuuksista on saanut hyvin jalansijaa. Onnistuneita esimerkkejä uudesta ajattelusta ovat muun muassa useita palkintoja saaneet Liverpoolin kaupunginmuseo sekä Riverside-museo Glasgowsa.

Mitä kuuluu Korso? Käytännön sovellus Aistien-menetelmästä.

Nykymuseot ovat yhä moniaistisempia tiloja; niissä voi nauttia äänimaisemista, kuvasta, liikkuvasta kuvasta, kokeilla, koskettaa, haistaa ja joskus maistaakin. Mitä Aistien-menetelmällä on sitten annettavaa moniaistisuuden hyödyntämisessä kenties hyvinkin ansioituneelle museolle?

Päivälehdessä museo halusi Aistien-hankkeessa testata moniaistista tilaa erityisesti yleisösuhteen syventämisen näkökulmasta, onhan menetelmän avainsana juuri kohtaaminen: kaikki perustuu jatkuvaan vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen. Jo aistitilan rakentaminen ja aineiston

kerääminen voi olla prosessi, jossa asiakas on vahvasti mukana. Prosessissa museo ei ole enää elämyksen tuottaja, vaan yhteisen, yhdessä luodun kokemuksen mahdollistaja. Sekä aistitilan rakentaminen että sen käyttäminen esim. muistitiedon keräämiseen ovat vahvasti osallistavaa ja aktiivista toimintaa.

Keveyden aistitilan voi myös rakentaa melkein minne tahansa – tämä mahdollistaa museon jalkautumisen niiden potentiaalisten asiakkaiden pariin, joille matka museoon on syystä tai toisesta vaikea tai mahdoton. Museon saavutettavuus siis paranee ja vaikuttavuus kasvaa. Tämä auttaa myös purkamaan vanhentunutta käsitystä museosta vain kiinteänä fyysisenä tilana.

Päivälehdessä museo on ensisijaisesti mediamuseo. Niinpä Aistien-hankkeessa tuottamamme pilottiprojektin Mitä kuuluu Korso lähtökohtana oli uutinen, tarkemmin sanoen tarve löytää yhteys maailmanhistorian suurten uutistapahtumien ja yksilön arkikokemusten välille. Pilotin tuloksia tullaan käyttämään museon uudistustyön tukena. Tärkeitä tavoitteita olivat myös korsolaisen paikallisidentiteetin ja historiantuntemuksen vahvistaminen sekä valtamedian ja asuinalueen imagon välisen suhteen analysointi. Projektilla oli myös kaksi konkreettista tavoitetta: tuottaa tietoa Korso-seuran kirjoitteilla ollutta historiikkia varten sekä tarjota korsolaisille historiapainotteinen elämys omiin muistoihin perustuvan näytelmän muodossa Suomen museoteatterin johdolla. Pääyhteistyökumppaneina toimivat aktiivinen ja tavoitteellinen Korso-seura sekä Korsossa toimiva monitoimikeskus Lumo, joka oli myös yksi hankkeen osatoimittajista omine tavoitteineen.

Pääaineistona käytettiin Helsingin Sanomia, jonka uutis- ja kuvavirrasta poimittiin sekä Korsoon liittyvää

Lapin maakuntamuseon liikuteltava Aistien-tila

paikallisaineistoa että ns. suuria etusivun uutisia. Kuvien ja uutisten avulla rakennettiin moniaistisia tiloja, joissa kohdattiin entisiä ja nykyisiä korsolaisia. Keskusteluttajana ja muistitiedon tallentajana toimivat museon henkilökunta sekä aiheeseen perehtyneet Suomen museoteatterin näyttelijät Eero Enqvist ja Helena Ryti.

Muistitiedon kerääminen moniaistisessa tilassa on monissa tapauksissa kieltämättä haastavaa. Tiedon käyttötarkoitus määrää käytettävän metodin: onko tarvetta kahdenkeskelle syvähaastattelulle vai haetaanko monia näkökulmia tiettyyn aiheeseen? Kerätäänkö eksaktia tietoa vai tallennetaan tunnelmia, onko tallenteita tarpeen käyttää esim. näyttelymateriaalina? Muistitietoa voi tallentaa äänittämällä, videoiden, muistiinpanojen tai vaikka jälkepäin referoiden. Tallentajana voi periaatteessa toimia myös haastateltava itse, aina ei edes haastattelijaa tarvita. Tilaisuus voi olla tarkoin ohjattu tai erittäin vapaamuotoinen; tärkeintä on, että kaikilla osallistujilla on selkeä käsitys tavoitteista.

Mitä kuuluu Korso –pilotin vaativimmaksi haasteeksi muodostuivatkin projektin lukuisat rinnakkaiset tavoitteet: kun museota kiinnostivat uutisten taustat ja yhteys ihmisten arkielämään, Korso-seura painotti paikallishistoriallisen tiedon keräämistä Korso-historiikka varten. Näytelmän kannalta taas tärkeintä oli vuosikymmenten takaisten tunnelmien tavoittaminen. Vaikka tarpeita oli useita, pitkän pohdinnan jälkeen päädyttiin ratkaisuun, jossa samalla muistitiedon keruumetodilla (fokusoitu ryhmähaastattelu) ja samoilla haastatteluilla lähdettiin tuottamaan aineistoa projektin jokaista osa-aluetta varten. Koska muistitiedon keruuseen osallistuneet korsolaiset olivat tuttuja keskenään eivätkä arastelleet haastattelutilannetta, päädyttiin tallennusmuotona käyttämään äänittämistä. Haastattelujen jälkeen äänitiedostot purettiin ja litteroitiin sana sanalta, ja näin syntyneet tekstitiedostot jaettiin annettiin paitsi museon, myös Korso-seuran ja Suomen museoteatterin käyttöön. Menetelmän kiistaton ongelma on sen työekonomisen raskaus: Korso-pilotin neljän ryhmähaastattelun pohjalta syntyi lopulta 298 sivua litteroitua tekstiä. Aineiston laajuuden ja tiukahkon aikataulun vuoksi jouduimme myös käyttämään ulkopuolista litteroijaa.

Haastattelumenetelmää syvennettiin draamapainotteisella työpajatoiminnalla, jossa painopiste oli haastateltavien keskinäisessä dynamiikassa sekä harjoitusten tuottamissa assosiaatioissa. Toimintaa ohjannut näyttelijä-ohjaaja Helena Ryti arvioi menetelmien onnistumista seuraavasti: ”Menetelmät (teatterilliset ryhmäharjoitukset) tuottivat tietoa yhteisöllisyyden merkityksestä ja vaikutuksista osallistujien henkilökohtaisessa mielenmaisemassa sekä korostivat kotiseutuylpeyttä. Harjoitukset ruokkivat kollektiivista muistamista. Näytelmän kannalta merkittävää oli, että näin löytyi selkeitä etappeja, joiden ympärille myös käsikirjoitusta oli helppo lähteä työstämään.”

Kokeilu liittyi luontevasti Rytin vetämiin lukuisiin museo-teatteriprojekteihin. (Ryti, 2014).

Korso-pilotin tulokset ovat Päivälehdessä museon näkökulmasta katsottuna erittäin lupaavia: museo sai kerättyä tarvitsemaansa uutistapahtumiin liittyvää tausta-aineistoa, jalkautuminen monitoimikeskus Lumoon onnistui kiitettävästi, tiivis yhteistyö Korso-seuran kanssa auttoi myös osaltaan ymmärtämään median ja paikallisyhteisön suhdetta entistä paremmin. Oli kiinnostavaa ja tärkeää huomata, miten ulkopuoliselle tarkkailijalle varsin objektiivisina näyttävät Korsoa koskevat uutiset ja uutiskuvat herättivät vahvoja tunteita ja tulkintoja alueen asukkaissa. Erityisen upeita hetkiä olivat Korso-seuraan tuoreen historiikin sekä monitoimikeskus Lumossa pidettyjen hilpeiden teatteriesitysten näkeminen.

Tulevaisuutta Aistien. Menetelmän mahdollisuudet museotyössä ja uudistetussa Päivälehdessä museossa.

Toki myös kehitettävää löytyi. Arjen museotyöhön ja siihen varattuihin resursseihin suhteutettuna projekti oli liian työläs. Tämä ei kuitenkaan vähennä Aistien-menetelmän käyttökelpoisuutta ja mahdollisuuksia. Syksyllä 2014 Päivälehdessä museossa keskityimme Aistien-menetelmän jatkokäytön suunnitteluun: kuinka hyödyntää hankittuja tietoja ja taitoja käytännön työssä? Miten jatkaa moniaistista työtä virallisen hankkeen päätyttyä?

Uudistettuun Päivälehdessä museoon tulee erillinen ja intiimi, moniaistisen kohtaamisen mahdollistava tila. Myös liikuteltavalle aistitilalle (teltalle) tulee olemaan käyttöä. Ensimmäisessä vaiheessa museo keskittyy uutisaineistoihin liittyvän muistitiedon keräämiseen. Korso-kokemuksen innoittamina jatkamme työtä erityisesti pääkaupunkiseudun asuinalueiden uutis- ja paikallishistorian parissa. Tavoitteena on tuottaa yhdistetty uutis-, uutiskuva- ja muistelupaketti kaikista alueen merkittävimmistä asuinalueista.

Pakettien ei ole tarkoitus olla missään vaiheessa täysin valmiita: jokainen uusi museossa vieraileva ryhmä, ehkä myös yksittäinen kävijä, voi lisätä niihin omat muistonsa.

Kiinteää aistitilaa tullaan museossa kehittämään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä opettajien kanssa, ja sen avulla pyritään huomioimaan entistä paremmin myös erilaiset oppijat ja oppimistyyli. Se on luonnollisesti myös erinomainen lisä museon yleistä saavutettavuutta kehitettäessä ja tarjoaa mahdollisuuden palvella muun muassa liikunta- ja aistivammaisia uudella, joustavalla tavalla. (Kallio, 2004)

Tulevaisuuden museossa yleisö tullaan yhä vahvemmin ottamaan näyttelyiden suunnitteluun mukaan. Aistienmenetelmää on mahdollista käyttää yhteisöllisen näyttelysuunnittelun työvälineenä, työtilana, jossa esimerkiksi kerätään tauluja ja tarinoita näyttelyyn valituille esineille ja kuville. Tila voi myös toimia myös ”koelaboratoriona”, jossa yhdessä etsitään näyttelylle vaikkapa oikeaa tuoksua tai tunnelmaa.

Aistitilaa on mahdollista linkittää osaksi näyttelyitä. Tilassa voidaan työstää näyttelyn aiheita ja sisältöjä yhdessä yleisön kanssa, mutta sitä voidaan käyttää myös näyttelykokemuksen elävöittämiseen. Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitoksen kotitalousopettajaopiskelijat

Lähteet

The Best in Heritage. Konferenssijulkaisu. Zagreb 2014.

Kallio, Kalle (toim.), Museo oppimisympäristönä. Jyväskylä 2014

Kinanen, Pauliina & Nystedt Hector (toim.), Avarampi museo aikuisille. Vammala 2012.

Kyläniemi, Hanna. Moniaistinen telta muistelutilana. Artikkelijulkaisussa Raito, maakunnallinen museolehti, 31. vuosikerta. Rovaniemi 2014.

loivat keväällä elämyksellisiä aistitiloja Helsingin ravintola-museon ja Tekniikan museon näyttelyiden yhteyteen; kokemukset olivat pääsääntöisesti positiivisia. (Valli, Kotitalouslehti 8.9.2014)

Uudessa aistitilassa tullaan myös keräämään tietoa museoesineistä ja sanomalehtityöhön liittyvistä valokuvista (ei siis uutiskuvista) sekä niiden taustalla vaikuttaneesta työ- kulttuurista. Työmuodon olemme nimenneet ”muistitalkoiksi”, ja sen yksi tavoite on asiakkaan ja asiantuntijan välisen raja-aidan madaltaminen. Aistitilassa tullaan jatkossa tekemään myös laajempia perinneaastatteluja. Aistien-hankkeen osatoteuttajista Lapin museot on tähän mennessä käyttänyt liikuteltavaa aistitilaa (teltaa) menestyksekkäästi saunaan ja saunakulttuuriin liittyvien muistojen tallentamiseen. (Kyläniemi, Maakunnallinen museolehti, 31. vuosikerta 2014). Todennäköisesti myös Päivälehdessä museo tulee lähtemään laajemmalle telttakerrokselle uutis- muistojen perässä.

Uudistetun Päivälehdessä museon avajaisia vietetään 2.12.2015, Tietämisen vapauden päivänä. Tämä ei tarkoita sitä, että museo oli tuolloin valmis: tulevaisuuden museo ei ole koskaan valmis. Sen sijaan se on halukas kehittymään, jatkamaan dialogia. Asiakkaita aistien. ▀

Nicholls, Ann & Pereira, Manuela & Sani, Margherita. Repotr 7 – New trends in museums of the 21st century. 2013.

Ryti, Helena. Museo on muusien koti. Kokoelmassa Hyvä hankaus. Taideyliopisto Kokos-julkaisusarja. 2014.

Teräs, Ulla & Teräsvirta Eeva, Altistutaan asiakkaille. Museoiden johtamis- ja toimintamallit muutoksessa. Helsinki 2013.

Valli, Heli. Moniaistisia oppimistiloja. Artikkelijulkaisussa Kotitalouslehdessä 8.9.2014. <http://www.kotalouslehti.fi/artikkelit/moniaistisia-oppimistiloja/>

V
AISTIEN-MENETELMÄÄ
KEHITTÄMÄSSÄ

Kari Björn, yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu

TEKNIKAN NÄKÖKULMIA AISTIEN-TILAAAN

Tila ja aika Aistien-menetelmän jäsentäjänä

Moniaistisesti koettavan tilan tekniset toteuttamismahdollisuudet ovat nyt päättyvässä hankkeessa vaihdelleet ja muotoutuneet uudelleen. Aistien-menetelmä on myös muotoutunut useiden pilot-toteutusten kautta. Hankkeen päättyessä katse on tulevassa: mitä tilan teknisen toteuttamisen mahdollisuuksista opittiin ja mitä jää hankkeen jälkeen ja miten ajatus aistien-menetelmästä kehittyi pidemmälle? Tila on vain väline, joten sen arvo määrittyy suhteessa itse menetelmään ja sen tuloksiin. Tässä yhteydessä on luontevaa arvioida koottua laajaa empiiristä aineistoa myös jäsentämällä sitä arkikäytäntöä käsitteellisemmin. Voidaanko tilan, moniaistisuuden ja pienryhmien toiminnan tarkastelun kautta löytää perusteita sille miksi jokin tila ”toimii” menetelmän välineenä?

Tila yleiskäsitteenä viittaa ilmiöiden maantieteellisyteen: tila sijaitsee jossain ja rajautuu jollain tavoin. Tila filosofisena käsitteenä on monitahoinen: Newton tulkitsi tilan sitä ympäröivästä aineesta riippumattomaksi eli tila on olemassa siitä riippumatta, absoluuttisena. Leibniz määritteli tilan ilmiöiden välisinä suhteina, joita ilman tila ei ole olemassa, suhteellisenä. Kant näki tilan ihmismielen tapana järjestää kokemuksia, joten tila on vain ideaalinen. Harvey määrittelee tilan muodostuvan yhteiskunnallisesti, joten se on luonteeltaan sosiaalinen. Moderni kaupunkitilan suunnittelu jäsentää tilaa sen fyysistä muotoa täydentäen: tilassa on yhtä aikaa toisiinsa liittyviä taloudellisia ja sosiaalisia suhteita jotka ovat ajallisessa muutoksessa (Hillier & van Wezemael 2008, 154). Tila jäsentyy näin kuvion 1 pystyakselin tapaan samanaikaisesti sekä absoluuttisena (fyysisenä) ilmiönä, että suhteellisenä (subjektiivisena) ja sosiaalisenä (kollektiivisena) kokemuksena.

Sosiaalinen (kollektiivinen)	Yhdessä muistelu	Pienryhmän sosiaalinen kokemus; Keskustelu	Identifikaatio; perinteen jatkuvuus; paikallishistoria
Suhteellinen (subjektiivinen)	Muistelu	Moniaistinen tila subjektiivisena kokemuksena	Voimaantuminen; eheytyminen; sitoutuminen
Absoluuttinen (fyysinen)	Elämäkulkua	Moniaistinen tila kävijän aistikokemuksena	Kotoutuminen
(Tila) / (Aika)	Menneisyys	Nykyhetki	Tulevaisuus

Kuvio 1. Tila ja aika kokemuksellisessa sekä menetelmällisessä viitekehysessä.

Aika ilmenee arkiajattelussamme kuvion 1 vaaka-akselin tapaan menneenä, nykyhetkenä ja tulevana: aika jäsentyy tässä jaottelussa absoluuttisena eli mitattavana, kuten itsenäisyyspäivä 6.12.1917 ja lineaarisena, aina etenevänä, mitattavana ja verrattavana. *Mennyt aika* jäsentyy myös kokemustemme rikkaana kerrostumana: elämäkulkumme tosiasiallisina (absoluuttisina) tapahtumina. Mennyt aika on myös suhteellinen (subjektiivinen) kokemus, kuten oma nuoruudenkokemus, jonka tavoitamme muistelun keinoin. Mennyt aika jäsentyy myös sosiaalisenä (kollektiivisena) kokemuksena, kuten elämä talvisodan Helsingissä, joka voidaan tavoittaa tuon tilan ja alan kokeneena. Sosiaaliset tai kollektiiviset kokemukset voidaan tavoittaa yhdessä muistelun keinoin.

Ajan suhteellisuus ja rajallisuus ilmenevät eri tavoin: muistelu tavoittaa itse kokemamme menneen ja yhdessä muistelu täydentää kuvaamme menneestä. Subjektiiviset käsitteemme tila ja aika rajaavat koetun ja eletyn elämänpiirimme: mitä on eletty ja koettu. Yhteisöllinen kokemus siirtyy perinteen kerrontana sukupolvelta toiselle. Sosiaaliset käsitteemme tilasta, ajasta tapahtumista rajaavat yhteisömme ja verkostojemme elämän ja kokeman paikan ja ajan. Nykyhetkellä moniaistisessa tilassa oleva esineistö ja aineisto pidentävät aikahorisonttiamme kauemmaksi menneeseen aikaan ja paikalliseen historiaan. Kokemuksellisesti emme muutoin voi tavoittaa mennyttä aikaa kauemmaksi taaksepäin. Kuitenkin liittymisemme ajallisesti suurempaan jatkumoon on merkityksellistä.

Nykyhetki on moniaistinen ja rikas kokemus, joka jatkuvasti muuntuu menneen ajan kokemuksiksi. Muistamme niistä aktiivisesti vain osan ja pystymme palauttamaan mieleemme huomattavasti enemmän. Moneen aistiimme liittyvät ärsykkeet palauttavat näitä muutoin kätkeytyä muistoja: kokemuksia toisesta tilasta ja ajasta. Moniaistinen tila kävijän aistikokemuksena virittää subjektiivisena kokemuksena muistoja. Moniaistinen tila yhdessä koettuna virittää ryhmän kollektiivisesti koettuja muistoja. Yhdessä muistelu myös täydentää kunkin subjektiivista, osittaista kuvaa tapahtuneesta.

Kokemuksellinen viitekehys on kuvion 1 menneisyys ja nykyhetki. *Menetelmällinen viitekehys* ulottuu tulevaisuuteen. Tutkimusmenetelmällisesti kyse on ymmärtää näiden välisiä suhteita ja päätelmien tekeminen tulevaisuudesta: mihin toimiva moniaistinen tila perustuu ja voiko se välineenä tai osana toimintamallia muuttaa siihen osallisten tulevaisuutta? Julkaisun muissa artikkeleissa työskentelyotetta perustellaan yksilön ja ryhmän voimaantumisen välineeksi: subjektiivisena kokemuksena muistelu eheyttää ja sitouttaa; sosiaalisenä kokemuksena se auttaa identifioitumaan omaan taustaansa, perinteiden jatkuvuuteen ja paikallishistoriaan.

Tulevaisuus voidaan nähdä (suppeasti) nykytilanteeseen pohjautuva mahdollisuuksien joukkona. Deleuze & Guattari (1987) määrittävät tulevaisuuden (laajasti) potentiaalina joka voidaan subjektiivisesti tai kollektiivisesti kuvitella mahdolliseksi (Hillier & van Wezemael 2008, 157). Empiirisesti Pilot-hankkeissa ja julkaisun muissa artikkeleissa voimaantuminen ja identifikaatio näyttävät tekijöinä jotka edistävät myös kotoutumista. Kuvion 1 mukaisesti nykytilan subjektiivinen kokemus voisi voimaannuttaa yksilöä ja pienryhmän sosiaalinen kokemus vahvistaa hänen identiteettiään. Deleuzen & Guattarin ajatus tukee voimaantumisen käsitettä: absoluuttinen, toteutuva tulevaisuus on jotain mitä voimme nykyhetkessä tehdä. Vain sellainen tulevaisuuskuva jonka voimme kuvitella, voi olla tekemisemme kohde.

Teknisen toteutuksen kannalta menetelmällisyys painottuu kysymykseen: mikä on nykytilanteen toimintamalli ja sen tavoite sekä miten tila tulisi rakentaa näitä tukeväksi. Julkaisun muissa artikkeleissa pohditaan tehtyä työtä ja arvioidaan onko hankkeessa tavoitettu tulos oppimisympäristö, menetelmä, prosessi, tai jokin näiden yhdistelmä. Osuutemme hankkeessa on ollut tekninen tuki. Tekniikan osuus hankkeessa määräytyy näin välineellisenä suhteessa päätavoitteeseen.

Aistien-menetelmä ja toimijaroolit tekniikan reunaehtoina

Aistien-menetelmä käyttää nykyhetkessä koettua fyysistä aisti- ja tilakokemusta keinona palauttaa subjektiivinen kokemus: palauttaa muistoja menneestä paikasta ja -ajasta sekä siellä koettua. Nykyhetkessä koettu tila jäsentyy näin sekä subjektiivisena kokemuksena että siinä olevan pienryhmän sosiaalisenä ja kollektiivisena kokemuksena. Moniaistista tilaa on edellä tarkasteltu vain tilakokemuksena ilman menetelmälle ominaista tavoitteellisuutta. Tavoitteellisuus suuntautuu tulevaisuuteen. Menetelmälliset kysymykset ovat: 1) miten moniaistinen tila (vain) rakennettuna kokonaisuutena vaikuttaa siinä toimiva ryhmään? sekä 2) miten tilaa voidaan käyttää tavalla joka edistää toivottujen tulosten saavuttamista? Artikkelin tavoite rajautuu tilan tekniseen toteutukseen. Pohdinta menetelmästä tai sen prosessimaisesta luonteestakin rajautuu näin tilan tekniseen toteutukseen. Työotteen tai menetelmän erittely on kuitenkin tarpeen sen vuoksi että sen eri osat tarvitsevat tai niissä on vain rajatusti mahdollisuuksia tekniisiin ratkaisuihin.

Tässä oleva kuvaus perustuu vain osaan toteutetuista tiloista ja hankkeen alkupuolella, syksyllä 2012 toteutettuun tekniikkakartoitukseen. Pilot-toteutusten arvo on että ne ovat empiirisesti todentaneet moniaistisen tilan perusajatusten toteutettavuutta käytännössä. Ne ovat myös aina osaltaan

laajentaneet ”menetelmän” käyttöalaa. Kohteiden erilaisuudesta johtuen mahdolliset käyttötavat laajenevat, eikä näiden tyhjentävä tai niitä rajaava määrittely ole ilmeisesti mahdollinen tai välttämätönkään. Teknisen tuen kannalta arvokasta on kuitenkin etsiä näistä yhteneväisyyksiä, koska lyhyet ja ainutkertaiset tilatoteutukset ja käyttökerrat eivät salli aikaa veväviä ratkaisuja.

Toiminnan luonteen kannalta hankkeen edetessä on vahvistunut käsitys että kuvion 1 käsite ”nykyhetki” on perusteltua jakaa kuvion 2 mukaisesti tilan 1) suunnittelu- ja 2) rakentamisprosessiin sekä 3) tilan käyttöön. Työvaiheet mahdollistavat osallistumisen eri tavoin. *Toimijaryhminä* yksittäisen tilan toteutuksen osalta jäsentyy roolit: 1) koordinaattori, 2) rakentamisryhmä, ja 3) tilaan osallistuvat. Vain

Koordinaattori	Menetelmän hyvät käytännöt	Pienryhmän tukeminen; käytännön neuvot	Pienryhmän tukeminen
Rakentamisryhmä	Teeman muotoilu; sosiaalinen innostuminen	Identifikaatio; Voimaantuminen	Perinteen jatkuvuus; paikallishistoria; kerronta; Erilaisuuden kohtaaminen; Identifikaatio; Voimaantuminen
Tilaan osallistuvat			
(Toimijat) / (Vaihe)	Suunnittelu	Rakentamisprosessi	Käyttötilanne

Kuvio 2. Moniaistisen tilan toimijaroolit ja tehtävät prosessin eri vaiheissa.

Tilan teknisten ratkaisujen lähtökohta oli moniaistisen, kiinteän tilan tekniikassa. Kokemukset pilot-kohteista ovat korostaneet yhteistoiminnallista rakentamisen prosessia ja sen merkitystä siihen osallistuville. Sekä rakentamiseen osallistuva että tilassa kävijä kohtaavat moniaistisen tilan ensi kertaa. Valmiita teknisiä välineitä tai ratkaisuja voidaan tuoda mukaan lähinnä koordinaattoriroolin kautta, joten niiden tulee olla yleisesti käytössä olevia ja tunnettuja tai niin hyvin tuotteistettuja, että käyttö ei edellytä teknistä osaamista. Vaatimus korostuu tilan käyttötilanteessa. Tekniikka ei ole käyttötilanteessa näkyvässä roolissa, vaan nimenomaan näkyvässä.

Tuotteistamisen kannalta moniaistista tilaa voidaan arvioida 1) fyysisenä tuotteena, joka voitaisiin kaupallistaa; tai 2) laajennettuna tuotteena, sisältäen fyysisen tuotteen ja sen käytön menetelmän. Hankkeen alkuvaiheen näkökulma oli etsiä erilaisia tilan käyttötapoja ja näiden pohjalta rakentaa tarvemäärittely sen fyysiselle toteutukselle. Piloteista löytyvien yhteisten tarpeiden pohjalta voitaisiin suunnitella toteutusmalleja. Lähtökohta oli erilaisten teematilojen luonti projektoritekniikalla heijastamalla yhdelle tai kahdelle tilan seinälle. Teematilan ajatus oli koota ja tallentaa erilaista paikkaan, aikaan tai tapahtumaan liittyvää kuva- ja ääniaineistoa siten, että teema voidaan kerätä, jäsentää ja tallentaa, sekä tarvittaessa uudelleen palauttaa tilaan. Tämä on erityisen tarpeen jos tila on liikuteltava eri käyttökohteisiin. Tuotteistettu

koordinaattorin rooli mahdollistaa aiemmin kehittämissä hankkeissa kehitettyjen hyvien käytäntöjen ja teknisten ratkaisujen tuomisen osaksi suunnitteluvaihetta ja toteutusta. Rakentamisvaihe on osa menetelmää: koordinaattorin tehtävä on tukea rakentamisryhmän työtä, muutoin toiminta tuleekin olla rakentamisryhmästä lähtevää. Johdantoartikkeli viittaakin sosiaalisen innostamisen menetelmään sosiaalialan eräänä työskentelymenetelmänä. Rakentamisen prosessi voimaannuttaa osallistujansa ja heillä on valmiin tilan käytön vaiheessa paljon yhteistä kerrottavaa tilan teemasta muille osallistujille. Koordinaattorin voi tukea rakentamisvaihetta käytännön neuvoin ja johdattaa tarvittaessa hienovaraisesti keskustelua tilan käyttötilanteesta, jossa tilan sisältö ja siitä kerronta, sekä erilaisuuden kohtaaminen ovat tapahtuvat.

Aistien-menetelmä olisi siten käsitteellisesti jäsentynyt, teoriaperustainen ja koulutettavissa oleva tapa työskennellä moniaistisessa tilassa pienryhmän kanssa. Tuotteistamisen merkitys on toiminnan selkeämpi mahdollistuminen hankerahoituksen jälkeen.

Tilasunnittelu pienryhmän näkökulmasta

Keskustelu moniaistisesta tilasta, koordinaattorin roolista ja moniaistisesta menetelmästä jonka ”kohteeksi” päätyy tilan rakentamiseen osallistuvat ja tilaan osallistuvat, objektivoi tahattomasti asianosaisia ja saa lopputuloksen kuulostamaan teknis-hallinnolliselta operaatiolta. Pennington (2005, 16) erittelee *yksilön osallisuutta pienryhmässä* sen järjestäytymisen luonteen (virallinen, epävirallinen), sekä toiminnan luonteen (muodollinen, epämuodollinen) suhteen. Aistien-menetelmässä osallistuminen on avointa ja hyvin epävirallista, vaikkakin tilan teemat ovatkin kohdennettuja esimerkiksi paikkakunnan, historiallisen ajan, etnisen taustan tai erilaisten ryhmien kohtaamisen näkökulmista. Toimintamalli rajautuu näin hyvin epämuodollis-epäviralliseksi.

Penninton (2005, 24) jäsentää pienryhmien tarkastelun näkökulmia ryhmän sisäiseen ja ulkoiseen toimintaympäristöön. Pienryhmän sisäinen toiminnan dynamiikka kuuluu sosiaalipsykologian tutkimusalaa, kuten myös

johdantoartikkelissa mainitut sosiaalisen innostamisen ja voimaannuttamisen menetelmät rajautuvat näin pienryhmien sisäisen toiminnan tarkasteluun. Artikkeliosuuden tavoite on jäsentää teknisen kehittämisen mahdollisuuksia ja -rajoja. Samoin sivutaan lyhyesti tekijänoikeuksia osana Aistien-menetelmää. Penningtonin (2005, 24) käsittein nämä kuuluvat pienryhmän ulkoiseen toimintaympäristöön, joka jäsentyy 1) fyysisenä; 2) sosiaalisena; ja 3) ajallisen ympäristönä. Tilan jäsenitys näyttäisi sisältyvän jo eriteltympään kuvioon 1.

Teknisen toteuttamisen mahdollisuudet rajautuvat ensisijaisesti fyysiseen tilaan ja siinä käytettäviin välineisiin. Toisaalta Aistien-menetelmä on ensisijaisesti menetelmällinen ja fyysinen tila on välineellinen. Pilot-kohteiden eri toteutuskuvauksista ilmenee että fyysisen tilan tavoite on erottaa itsensä ulkopuolisesta ja rajata sisäänsä toinen fyysinen, ajallinen ja sosiaalinen ympäristö. Menetelmällisen ohjauksen rooli on mahdollistaa pienryhmän osallistuminen tilan rakentamiseen ja käyttöön. Ilman tätä tuloksena on näytettytila, johon ryhmällä ei ole omakohtaista suhdetta.

Toimijatahot ja talouden reunaehdot

Toimijatahojen kannalta Aistien-menetelmä jäsentyy hankkeen aikaiseen ja hankkeen jälkeiseen toimijaverkoston. Hankkeen aikainen toimintamalli voi kantaa ainutkertaisen kehittämistyön osuuden mutta hankkeen jälkeisen toimintamallin tulee kattaa omat kustannuksensa. Taloudellisesti kestävä toimintamallin edellytykset ovat: 1) kertaluonteisen julkisesti rahoitetun hankkeen keinoin on mahdollista luoda hankkeen kuluessa 2) siihen sitoutunut toimijaverkosto, jolla on toimintaansa ja sen osana Aistien-menetelmän jatkokäyttöön oma rahoituksensa ja motiivinsa 3) suhteessa omiin kohderyhmiinsä.

Kuvio 1 hahmotteli moniaistisen tilan käyttötapoja ja mahdollisia tavoitteita sosiaalityön kannalta. Edelleen kuvio 2 jäseni toiminnan luonnetta yksittäisen tilan rakentamisessa, tuoden esiin ”koordinaattorin” roolin, erotukseksi kahdesta muusta ryhmästä, koska tähän sisältyy sekä Aistien-menetelmän mukaan tuominen prosessiin, mutta myös tavoite- ja tulevaisuussuuntautunut tehtävä. Koordinaattori edustaa mitä todennäköisemmin *toimijatahoa*, jolla on rahoitus sekä intressi toteuttaa tavoitteitaan suhteessa tilaan rakentaviin ja siihen osallistuviin ryhmiin. Tuotteistettulle tilalle tai menetelmälle olisi potentiaalinen asiakas. Aistien-hankkeessa näitä ovat nykyiset pilot-toimijat tai tulevat uudet toimijat. Koordinaattorirooli kuuluu käytännössä tällaisen toimijatahon organisaatioon.

Toimijatahojen vaihtuminen ja osallistumisen lyhytkestoisuus rajaavat myös teknisiä ratkaisuja. Kertaluonteiset toimijat eivät voi perustella suuria hankintoja tai

kehityskustannuksia, jotka hyödyttävät myös pidemmällä aikavälillä. Menetelmän potentiaaliset kohderyhmät eivät voi yleensä sitoutua kustannuksiin lainkaan.

Teknisen toteutuksen kertakustannukset voivat sisältyä kehityshankkeeseen, mutta tulevat käyttökustannukset kohdentuvat toimijaverkoston. Kehityshankkeen aikainen toimijaverkosto ja sen jälkeinen verkosto eivät välttämättä ole samat: hankkeesta voi jäädä vain osa toimijoista jatkamaan tai verkosto voi laajentua. Riski pitkäaikaisista hankkeen jälkeisistä käyttökustannuksista voi myös rajoittaa hanke-toimijoiden sitoutumista pitkävaikutteisiin kustannuksiin, joita tekniset ratkaisut voivat vaatia. Näkymät verkoston tulevasta laajentumisesta ja kustannusten jakamisesta voivat rohkaista päinvastaiseenkin. Tuotteistusta voi perustella käyttöön liittyvästä maksun mahdollistumisella. Arvioin että näkemys tällaisesta syntyy vasta teknisten ratkaisujen jälkeen hankkeen lopulla, jolloin paluuta alkuperäisiin tekniisiin valintoihin ei enää ole.

Aistien-hankkeen yhtenä teemanimikkeenä olivat ”avoimet oppimisympäristöt”. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan tässä kuvin ja äänin luotua, luokkatilaa todellisempaa moniaistista oppimistilannetta. Ammattikorkeakoulussa (Laurea, Metropolia) pyritään toiminnallisempiin ja ryhmäoppimista tukeviin menetelmiin (ensihoidon ja sairaalan nukkesimuloinnit, työelämäprojektit). Oppilaitosten toimijoiden näkökulmasta tämä alue voisi muodostaa hankerahoituksen jälkeiselle ajalle pitkäkestoisempia konseptointimahdollisuuksia (kielikahvila, Heinola). Rahoituskellisesti mahdollisuudet jatkuvuuteen perustuu toimijoiden koulutustehtävään. Kuvion 1 käsittein nykyhetken oppimistilanne on sekä fyysisellä, subjektiivisella että sosiaalisen kokemisen tasoilla. Identifikaation kohde on oma ammattiala. Moniaistinen kokemus vahvistaa tunnetusti oppimista.

Kehittämishanke rajautuu aina ajallisesti ja taloudellisiin kriteereihin. Kehittämishanke käynnistyi tavoitteina fyysinen tuote ja sen käyttösovellusten pilotointi. Hankkeen edetessä tiivistyi myös keskustelu siitä onko hankkeen tuotos tosiasiallisesti itse menetelmä tai prosessi, jolle fyysinen tila ja sen piloteissa todennetut käyttötavat ovat lähinnä välineellisiä ja välillisessä merkityksessä. Tätä näkemystä tukee se että pilot-hankkeita pystyttiin viemään läpi kehittämättä alkuperäistä laajaa tilakonseptia. Pilot-hankkeet osoittautuivat odotettua erilaisemmiksi kuin Laurean tiloissa oleva alkuperäinen kiinteä tila. Samalla niiden teemat ja muodot vaihtelivat suuresti. Tekniikalla ja tietotekniikalla oli hankkeen edetessä yhä vähenevä rooli.

Päätöksentekopisteissä hanke joutuu tekemään valintoja tulevien vaihtoehtojen kehityssuuntiansa suhteen. Aistien-hanke päättyi kahdessa vaiheessa alkuperäisestä

poikkeavaan valintaan. Tekniset rakenteet vaativat tulevilta toteutuksilta ja tulevilta toimijoilta sitoutumista kustannuksiin. Tällaisia saattavat olla kuvatiotojen tallennusvälineet, verkkotunnukset, tietoliikenneyhteydet jne. Kehittämisen laajuus ja valinnat edellyttäisivät näkemystä hankerahoituksen jälkeisen ajan tilanteesta. Jos tätä ei ole, on vaikea tehdä suunnitteluvaihtoja jotka käytännössä synnyttävät hankkeen jälkeisiä kiinteitä kustannuksia. Hankintakustannukset ovat uusille toimijoille kertaluonteisia, joten ne ovat omiaan rajoittamaan teknisten ratkaisujen käyttöä kolmannen sektorin ym vapaaehtoistyössä. Aistien-hanke on ollut suhteellisen pitkäkestoinen, mutta hanketoimijoiden osalta pidempiaikaisiin kustannuksiin sitoutuminen on kesken hankkeen vaikea perustella.

Teknisen toteuttajan näkökulmasta hankkeen jälkeiseen ylläpitoon sitoutuminen on riski uponneista kehittämissä kustannuksista ilman tuotteen markkinaa. Se on myös riski hankkeen jälkeisistä kiinteistä kustannuksista ja toisaalta mahdollisuus jatkossa kehittää tuotetta, jos sen käytölle on jatkuvuutta. Aistien-hankkeessa laaja tekninen kehittämissäkonsepti rajattiin pois 2012, ensimmäisen vuoden jälkeen. Tällöin Metropolian rooliksi jäi hankkeen pilottien tukeminen. Toisen kehittämissävuoden jälkeen ja tuotemarkkinä näköyksen puuttuessa, tarkoituksenmukaisimmaksi tieksi muodostui tukitehtävään liittyvä hankkeen verkkosivujenkin siirtäminen 2013 toiselle hanketoimijalle, joka todennäköisimmin hankkeen päättymisen jälkeen jatkaa toimintaa tahollaan.

Esimerkkejä moniaistisen tilan toteutuksesta käytännössä

Artikkeli on edellä käsitellyt moniaistisen tilan kehittämistä eri käsitteellisistä näkökulmista. Tämä on perusteltua toisten vastaavien hankkeiden toteuttajien hankkeeseen ryhtymisen ja realistisen tavoitteen asetteluun vuoksi. Toisaalta on tarkoituksenmukaista kestoa piloteista hahmottunutta käytäntöä asettumatta kuitenkin yksittäisen tilan tasolle muutoin kuin esimerkkiteemoja esiin nostamalla. Kuvaukset ei ole tyhjentyvä. Parhaiten toteutuksiin voi tutustua niiden kuvauspaketeista.

Aistien-hankkeen pilot-toteutuksista ja näiden kuvauksista hahmottuu joukko moniaistisen tilan käyttökohteita ja niissä käytettyjä työmenetelmiä. Nämä työskentelyotteet ja niiden tavoitteet hahmottavat ja rajaavat realistisia tilasuunnittelun, sen teknisten ratkaisujen ja käytettävän materiaalin valintoja. Kuvion 1 mukaisesti menetelmän lähtökohta on tuottaa (nykyhetkessä) tilakokemus, joka on samalla osallistujalleen fyysinen, subjektiivinen ja sosiaalisesti koettu. Tila rakennettuna ja moniaistisena kävijän kokemuksena tuo muistoja menneestä elämäkulusta. Moniaistiset virikkeet

tuovat esiin osin unohtuneita muistoja. Subjektiivisella tasolla kyseeseen voi tulla moniaistisuuden käyttöä terapian keinona, pienryhmätason työskentelyotteena se voi nostaa esiin yhteisiä ja vahvistavia kokemuksia ja perinteitä, mutta myös koettuja ja käsittelemättömiä traumoja. Vahvat muistijäljet dramaattisista elämänkulun vaiheista voivat purkautua.

Tilassa käytetty materiaali liittyy aikaan ja paikkaan. Jos sisältö on osallistujalle omakohtaisesti merkityksellinen, sen muistelulla voi olla omaa elämäntulkua merkitykselliseksi tekevä ja eheyttävä vaikutuksensa: ikääntyvien muistelu menneistä ajoista on merkityksellistä. Tilan herättämät muistot ja niistä keskustelu ovat pääosassa, joten välineistö ja keskustelun häiriötekijät tulee minimoida. Teknisen välineistön ei tule olla näkyvästi tai lainkaan esillä.

Osassa pilotteja kyseessä on maahanmuuttajien kotikulttuuriin liittyvä teltta (Laurea). Yhä ajankohtaisemmaksi on muodostunut keskustelu radikalisoitumisesta ja kotoutumisesta. Elämäntulot jotka ovat subjektiivisesti ja sosiaalisesti rikkonaisia tai katkonaisia, odottavat eheytyksen kokemustaan. Eheytykseen liittyy voimaantumisen tunne omista mahdollisuuksista; identifikaatio omaan vertaisryhmään tai muihin verkostoihin; sekä perinteiden ja uuden kulttuurin kohtaaminen. Monikulttuurisen ymmärtämisen teema on useasti esillä. Kotoutumisen elementit subjektiivisella tasolla ovat eheytyminen ja sitoutuminen, sekä omia perinteitä säilyttävä sitoutuminen myös uuden kotiseudun paikalliskulttuuriin. Osassa pilotteja lähtökohta on paikallishistorian (Rovaniemi) ja perinteen muistelu ja jatkuvuus (Korson paikallishistoria, Vantaan Valo; Letkun kylä); joskus myös elämykselliset perinneteemat ilman aineellista historiaakin (joulupukin konttori, Hämeen kylät). Osa teemoista on kokemuksellisia yleisellä tasolla (savusauna, Rovaniemi; saunan lauteet, rentouttava tila, Hämeen kylät), kollektiivisia ja vain osalle omakohtaisia ajassa, mutta informatiivisia (Päivälehdin museo, Rovaniemen maakuntamuseo, Heinolan kansalaisopisto). Kuvion 1 viitekehys jäsentää näiden näennäisesti kovin erillisten teknisten tilatoteutusten merkitystä ja tavoitteita. Ilmeistä on että valtaosa tilakonseptin tulevasta käyttökohteista on myös uusia ja mahdollisesti myös ainutkertaisia. Tältä kannalta on vaikea perustella pitkää erityisvalmistelua vaativia teknisiä ratkaisuja eikä niiden hankinta tai ylläpitokustannuksia. Teknisten välineiden tulee olla näin yleisesti saatavilla olevia ja yleiskäyttöisiä.

Pääasialliset ratkaisut pilottien teknisessä toteutuksessa

Hankkeen pilot-osien käynnistyttyä, toteutettiin näiden tekniikkatarpeita koskeva kysely syksyllä 2012. Tavoitteena oli koota jatkossa tarvittavaa tukea koskevalle suunnittelulle

aineistoa. Seuraavassa esitetty on siis kooste joka ei kata kaikkia toteutettuja pilotteja. Näiden erilaisuudesta johtuen yleistysten tekeminen on vain suuntaa antavaa ja osa huomioista yksittäisiäkkin.

Tila fyysisesti erotettuna sijaintikohteensa muusta ympäristöstä toteutuu periaatteessa seuraavin eri tavoin: 1a) kiinteästi rakennetut moniaistiset tilat, jotka käyttävät kokonaisen huonetilan; 1b) huonetilasta erotetut kiinteästi rakennetut tilat; 2) väliaikaisiksi rakennetut kiinteät tilat; sekä 3) liikuteltavat tilaratkaisut, kuten teltat ja koottavat kehikot. Liikuteltavien telttojen ja kehikoiden koko piloteissa on ollut vain noin 2,4 x 2,4 metriä. Kaikissa tilatyypeissä eduksi on jos tilan yleisvalaistus on hieman hämärä, tunnelman ja erillisyyden lisäksi videoprojektorien vuoksi.

Kuvamateriaalin projisointi tilan yhdelle tai kahdelle seinälle voidaan toteuttaa tilan sisään tai ulkopuolelle sijoitettavilla videoprojektoreilla. Kaikissa piloteissa tilan yksi tai kaksi seinää oli kokonaan tai osin peitetty vaalealla verholla, johon kuva voitiin heijastaa. Koko huonetilan täyttävissä tiloissa (1a) on todennäköisesti tilan huonekorkeudesta ja koosta johtuen mahdollista sijoittaa kuvaprojektorit ylös tai sellaisiin paikkoihin, että kävijät eivät kulje projektorin ja kankaan välisellä alueella muutoin kuin tilaan tullessaan tai sieltä poistuessaan. Huonetilasta erottavaan verhoon voidaan projisoida kuva myös tilan ulkopuolelta, jos ulkopuolinen

yleisvalaistus on himmeä. Teknisesti ratkaisu on tilan sisälle sijoitettuja huomaamattomampi, mutta vaatii selvästi suurempia järjestelyjä tilan ulkopuolellakin. Kuva kannattaa projisoida koko seinäpinnalle, jos mahdollista.

Aistien-tilan kuvamaailma on tarkoitettu virittämään tunnelmaa ja herättämään muistoja. Käytännössä yhtä projektorin käytettäessä aineisto on tilan teemaan liittyvää kuvastoa, *still-kuvia*, kuten valokuvia, joita projisoidaan hitaasti vaihtuen, kuin taustamaisemana. Kuvia ehtii rauhasa katsoa ja aikaa ehtii kulua keskustelussa ennen kuin uusi vaihtuu. Toteutustapana on käytetty ajastettua PowerPoint-esitystä, koska tämä on helposti saatavilla, mahdollistaa aineiston muokkauksen, eikä vaadi erityisohjelmistoja ja niiden osaamista. Kuvamaailman toinen muoto on *liikkuva kuva*, jota tulostaa Windows MediaPlayer. Tässä kuva-aineistoon on liitettävissä helpommin myös ääni. Liikkuvan kuvan osalta pätee samat periaatteet kuin still-kuvankin. Liikkuva kuva ei saa viedä huomiota pois tilan käyttötarkoitukselta.

Taustääänien tuominen tilaan toteutettiin usein (kannettavien) käyttäen tietokoneiden CD-asetmaa ja MediaPlayer-ohjelmistoa. Valittu äänimaailma on tilassa taustalla, ei kuunneltavissa erottavana puheena, joka häiritseisi tilassa olijoita. Kielikahvilankin taustääänit sopivat eri kielisiin ympäristöihin (Heinola) ja savusaunaa lämmitettäessä kuuluu tulen ritinä ja luontoääniä (Rovaniemi).

Muut aistiulottuvuudet ovat tunto-, haju- ja makuaistit. Tunto- ja hajuaistikokemus toteutui tilaan tuodun alkuperäisen esineistön avulla. Tilaan on merkityksellistä tuoda vain vähän, kävijöiden kollektiiviseen muistiin kuuluvia esineitä. Näihin liittyviä, varsinaisesti teknisiä ratkaisuja piloteissa ei tehty. Teknisesti tuotettujen tuoksujen valikoima on rajallinen ja kustannukset korkeat. Makuaistiin liittyy kulttuurisia muistoja, mutta elintarvikkeiden pilaantuminen ja allergiariski voivat yllättää. Moniaistinen tila toimii ilmeisen hyvin neljälläkin aistilla, joten yleinen varivaisuus voi olla tarpeen.

Yksittäisinä teknisinä huomiona todettavaa: 1) kaksi projektori vaatii kumpikin oman videosignaalin lähteensä: piloteissa käytettiin myös kahta (yleensä kannattavaa) tietokonetta. Toiseen tai molempiin voidaan liittää myös pienet kaiuttimet tai kuulokkeet, kun haluttiin että äänimaailma ei lieviä tilan ulkopuolelle. Tähän liittyy rajoitus: kuvien aikataulutus on erillinen, eikä niiden toimintaa voi yksinkertaisesti synkronoida keskenään. 2) Markkinoille on tullut pieniä, henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja, kannettavia LED-projektoreita. Näiden valovoima on vielä vaatimatonta, mutta niiden edullinen hinta ja kestävyys ovat lamppuprojektoreihin verrattuna ylivoimaiset. Näitä voi myös kokeilla, varsinkin pienissä tiloissa ja lyhyillä etäisyyksillä, koska näiden kehitys on ollut nopeaa. 3) Projektoreita on saatavissa myös varustettuna USB-liitynnällä siten, että USB-muistitikulle ladattu video-otos voidaan käynnistää suoraan projektoriin kiinnitetyltä USB-tikulta. Ratkaisulla on etunsa, jos tila säilyy aina samana. Joka tapauksessa tietokonetta ei tarvitse sijoittaa tilan yhteyteen, eikä sitä tarvitse operoida erikseen (savusauna, Rovaniemen maakuntamuseo). Videomateriaalin koostaminen ja projektorin edellyttämään muotoon työstäminen edellyttää kokemusta. Ominaisuus voi olla hyvä huomioida projektoriä valittaessa, mutta tilaa kannattaa kehittää ensin suoraan tietokoneelta ohjattuna. 4) Kaiuttimien sijoittelu ja kaapelit tilassa voivat olla ongelmalliset kävijöiden liikkumisen kannalta. Markkinoille on tullut nyt myös pieniä langattomia kaiuttimia. 5) Laitekaapeleiden sijoittamiseen pois kulkureiteiltä ja laitteiden suojaus nesteiden kaatumiselta on tarpeen.

Lähteet

Haarman, P.-L., Mansala, M.-L. (2012). *Immateriaalioikeuden perusteet*. Helsinki.

Hillier J., van Wezemaal J. (2008). Tracing the Disorderly Real: Performing Civic Engagement in a Complex World. Teoksessa Yang K., Berglund E. (2008). *Civic Engagement in a Network Society*. Information Age Publishing, 149-185.

Tekijänoikeudet

Aistien-tilaan tuodaan kuva- ja äänimateriaalia. Lähtökohtaisesti kuva- ja äänimateriaali on tekijänoikeuslain 8.7.1964/404 1 §:n tarkoittamaa aineistoa. Tekijänoikeudellista suojaa saavalta teokselta edellytetään itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä. Teoksen luoja ja siten tekijänoikeuden haltija voi olla vain luonnollinen henkilö. Tekijänoikeus on muodon suoja, joka ei ulotu teoksen perusideaan, aiheeseen tai motiiviin. Taloudelliset oikeudet voidaan jaotella 1) kappaleiden valmistamiseen ja 2) teoksen saattamiseen yleisön saataville joillakin seuraavista tavoista a) välittämisen yleisölle; b) julkinen esittäminen; c) kappaleiden levittäminen yleisön keskuuteen; tai d) julkinen näyttäminen. (Haarman 2012, 91-92) Yllätysten välttämiseksi perustiedot tekijänoikeuksista ovat yleisötilaisuuksien järjestäjälle tarpeen. Lähinnä oppilaitoksia koskeva lyhytohje on Tekijänoikeuksien ABC.

Kappaleiden valmistamisella tarkoitetaan teoksen saattamista aineelliseen muotoon, kuten CD-levylle. Teoksen saattaminen yleisön saataville tarkoittaa että sen katsominen, kuuntelu tai lukeminen tehdään yleisölle mahdolliseksi ja teos välitetään yleisölle esimerkiksi lataamalla se palvelimelle joka on yhteydessä yleiseen tietoverkkoon. Kun teos saatetaan välittömästi paikalla olevan yleisön saataville, on kyse teoksen esittämisestä. Vain julkinen esittäminen kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin eli esittäminen jossa osallistujia ei ole yksilöllisesti määritelty. Tilaisuus, johon kuka tahansa voi osallistua on julkinen riippumatta siitä, kuinka moni saapuu paikalle. maksullisuus tai maksuttomuus ei vaikuta asiaan. (Haarman 2012, 93.) Moniaistinen tila joka on avoin, on näin kuva- ja äänimateriaalin esittämisen kannalta julkinen.

Tekijänoikeuslain 5 luku sisältää säännökset lähioikeuksista, joita ovat mm äänitteen tuottajan, kuvataallenteen tuottajan ja valokuvaajan suoja, joka ulottuu kaikkiin tallenteisiin riippumatta niiden teosluonteesta. Valtaosassa tapauksista tekijänoikeuksien hyväksikäyttö on massakäyttöä, jossa yksilöllisten lupien hankkiminen tekijänoikeuksien haltijoilta on mahdotonta. Tekijänoikeusjärjestöt myöntävät lupia suojatun aineiston käyttöön ja perivät korvauksen sekä tilittävät ne korvaukseen oikeutetuille. Tekijänoikeusjärjestöjä ovat mm. Teosto, Kopiosto ja Gramex. (Haarman 2012, 98.)

Penington D. C. (2005). *Pienryhmän sosiaalipsykologia*. Helsinki.

Tekijänoikeuksien ABC. <http://www.tekijanoikeus.fi/sites/default/files/upload/kopiraitti-esite.pdf>. Viitattu 16.1.2015.

Armi Jyrkkiö, yliopettaja, Laurea-ammattikorkeakoulu

AISTIEN-HANKKEEN ARVIOINTI

Yleistä

Aistien-hankkeen arviointi pyrittiin tekemään mahdollisimman hyvin hanketyötä tukevaksi, siten että jatkuvan arvioinnin avulla hankkeen toimijat saavat ns. väliaikaisia tietoa oman toimintansa edelleen kehittämiseen suhteessa hankekokonaisuuden välitavoitteisiin sekä suhteessa koko tavoitekehikseen.

Toisaalta on pyritty myös joustavaan arviointijärjestelmään, jotta hankkeen aikana myös arvioinnin osioita voidaan tarvittaessa osittain uudelleen muokata. Arvioinnista vastasi Laurean yliopettaja Armi Jyrkkiö.

Aineistojen keräämiseen, laadullisen aineiston litteroimiseen ja aineistojen analysointiin osallistuvat soveltuvin osin opiskelijat ja muut toimijat. Jokainen osatoteuttaja sai myös suoraan käyttöönsä kerätyt aineistot.

Arvioinnin yleisistä ja teoreettisista lähtökohdista

Arviointi tässä hanketoiminnassa nähtiin osana arjen työtä. Ihmiselle on luonteenomaista tarkastella omaa toimintaansa niin, että mikäli joku asia ei syystä tai toisesta mennyt oikein hyvin, pitäisi harkita, miksi ei sekä mitä ja miten toiminnassa jatkossa pitäisi tehdä toisin. Tämä luonteenomainen, ikään kuin itseään korjaava ja kehittävä ajatus muutetaan systemaattiseksi, dokumentoitavissa olevaksi, koko toimintakokonaisuuden automaattiseksi osaksi. Arviointi tuotiin lähelle arkea, joten ei ollut kysymys mistään korkealla

abstraktiotasolla olevasta, erillisestä osiosta, vaan luonnollisesta tavasta lähestyä jatkuvan kehittämisen ajatusta ja toimintatapaa. Myös kerätyt raaka-aineistot osaprojekteittain olivat toteuttajien käytössä, joten myös reaaliaikainen ”palautteista suoraan joustavaan toiminnan jatkokehittelyyn” palveli omalta osaltaan osaprojektien toteutukseen osallistuvia. Palautteet usein antoivat myös voimavaroja ja luottamusta toiminnan jatkamiseen.

Arvioinnin läsnäoloa ja syklistä luonnetta ovat monet teoreetikot profiloineet erilaisissa viitekehiksissä. Kolbin (1984) klassikoksi muodostuneessa kokemuseräisessä oppimisen kehässä voidaan nähdä kehittämistyön vaiheet, jotka edellyttävät toiminnan jatkuvaa arviointia. Konkreetista kokemuksesta edetään reflektiiviseen huomiontekoon eli pohittamaan, mikä ei oikein onnistunut, minkä huomion tästä voimme tehdä. Tämä reflektiivinen pohdinta osittain edellyttää abstraktia käsitteellistämistä: mitä tässä oikeastaan tapahtui, mistä mikin johtui, mikä laajempi ilmiö tässä voisi olla taustalla. Käsitteellistämisen jälkeen voidaan muokata ajatuksen tasolla uusi tapa toimia ja tuoda se seuraavalla kerralla aktiiviseen kokeiluun. Sykli pyörii, taas saadaan kokeilun jälkeen uusi konkreetti kokemus ja reflektion jälkeen jatketaan eteenpäin. (Rauste-von Wright & von Wright 1996.)

Arviointia voidaan lähestyä myös toimintatutkimuksen lähtökohdista hyödyntäen. Toimintatutkimuksellista työtä voidaan hyödyntää tapana lähestyä tutkimuskohdetta, ei niinkään erityisesti tutkimusmenetelmää painottaen. Toimintatutkimuksessa tuotetaan tietoa, joka liittyy välittömästi käytännön ongelmien ratkaisuun.

Toimintatutkimukselliselle työotteelle on myös ominaista, että siinä tiedon tuottaminen ja annetun todellisuuden muuttaminen tapahtuvat samassa kehittämisprosessissa. Kehittämisprosessi nähdään spiraalina, jossa joka askeleella suunnittelu, toiminta ja toiminnan arviointi seuraavat toisiaan. (Anttila 2006.)

Myös kehittävässä työntutkimuksessa muutoksen lähtökohtana on sen syklinen luonne. On olemassa tarvetta, osittain myös yhteisesti koettu ja jaettu kokemus siitä, että vanha, olemassa oleva toiminta ei enää jatkossa pysty palvelemaan toiminnan tavoitteisiin pääsemistä. Pitää etsiä yhdessä uutta ratkaisua, suunnitella sitä ja ottaa se aktiiviseen kokeiluun. Voi olla, että kokeilun tuloksena päädytään pysyvämpäänkin käytännön muuttamiseen ja uusi työtap vakiintuu vähitellen. Ja taas sykli pyörii, vakiinnuttamisen jälkeen voi syntyä uusi tarvetta, johon haetaan uutta ratkaisua. (Engeström 1995) Aistien-hankkeen projektityöskentelyssä tämä sykli ymmärrettävästi ilmeni lyhytaikaisena, mutta kuitenkin pitkäkestoisemmankin kehittämistyön lainalaisuuksia noudattaen.

Aistien-hankkeessa tietyille asiakasryhmille oli tarvetta uusille toimintamuodoille, jotka voisivat tuoda jotakin uutta entisten, osittain vaihtelevasti toimivien toimintojen rinnalle. Toisaalta sykli voitiin nähdä myös Aistien-hankkeen osatoimintakertojen systemaattisen kehittämisen mallina: esim. mitä ensi kerralla tulisi tehdä toisin tai mitä tulisi ottaa huomioon seuraavaa toimintakertaa tai toimintakertasarjaa suunniteltaessa.

Hankkeen arvioinnin osa-alueet ja toteuttamisperiaatteet

Hankkeen arviointi koostui tulosarvioinnista ja prosessi-arvioinnista. Nämä jakaantuivat pedagogisen mallin arviointiin ja mallin moniaistisesta tilasta teknisen toteutuksen arviointiin. Lisäksi tarkoituksena oli arvioida menetelmän levittämistä ja mallintamista sekä projektin laadullisia vaikutuksia osatoteuttajien kohderyhmiin ja toimintaympäristöihin.

Hanketta arvioitiin hankkeeseen tavalla tai toisella osallistuvien tahojen näkökulmista käsin. Osallistuvat ryhmät olivat loppukäyttäjät eli pääsääntöisesti eri tilaisuuksiin osallistuvat. Myös opiskelijat ja muut toimijat esimerkiksi järjestelyihin osallistuvat toteuttavat osallistuivat arviointiaineiston tuottamiseen. Projektiryhmään osallistujat olivat keskeisessä asemassa arviointiaineistojen tuottamisessa. Myös eri koulutustilaisuuksiin osallistujat tuottivat aineistoja.

Arviointiosuus prosessin ja toiminnan jatkokehittelyn näkökulmasta

Hankeprosessin arviointialueet toteutuvat tässä osiossa siten, että keskiössä ovat hankehakemuksen projektin laadulliset vaikutukset kohderyhmään ja keskeisiin toimijoihin. Arvioinnin kohteena oli siis se, miten hankeprosessi toteutui hankkeessa opiskelevien, muiden toimijoiden, projektiryhmän jäsenten ja johdon näkökulmasta sekä loppukäyttäjien ja koulutustilaisuuksiin osallistujien näkökulmasta.

Arvioinnin pääkysymykset kulminoituivat siis näkemyksiin miten prosessin aikana osaprojektien vetäjinä toimineet projektiryhmän jäsenet, hanketoimijat, opiskelijat sekä loppukäyttäjät näkivät hankkeen tavoitteiden toteutuvan. Tähän kytkeytyivät oleellisesti hankkeen aikana toteutuneet tapahtumat ja hankkeen aikana tuotetut materiaalit.

Arviointina osana väliarviointia toteutuivat projektiryhmän jäsenien haastattelut syksyllä 2012 Rovaniemellä osana väliarviointia ja samalle ryhmälle avokysymyksiä sisältävät kyselyt haastattelut syksyllä 2013. Molemmat aineistot analysoitiin laadullisia menetelmiä käyttäen.

Arviointi aineistoa kerättiin koko projektin ajan, esim. em. e-lomakkeet opiskelijoille ja muille toimijoille jatkuvasti. Samoin eri osaprojektien ns. loppukäyttäjille oli tarjolla lyhyt kyselylomake avokysymyksillä jokaisen tilaisuuden tai tapahtuman jälkeen. Tätä lomaketta hyödynnettiin vaihtelevasti eri osaprojekteissa. Samoin kyselylomake vapaamuotoisena koulutustilaisuuksiin osallistujille oli tarjolla sisältäen muutamia avokysymyksiä.

Väliarvioinnin toteutuminen sekä sen keskeiset tulokset

Väliarviointihaastattelut osaprojektien keskeisille toimijoille (N=8) toteutettiin 11.9 – 1.10.2012 välisenä aikana. Haastattelujen keskimääräinen kesto oli 30 min ja ne nauhoitettiin. Sen lisäksi haastattelijat teki koko ajan omia muistiinpanoja haastattelun aikana, mikä olikin tärkeää, koska nauhoitettujen taso vaihteli huomattavasti.

Haastatteluissa käytiin läpi seuraavat osa-alueet: tähänastisen toiminnan sisältö, toiminnan sisällön toteuttamista edistävät tekijät, toiminnan sisällön toteuttamista hidastavat tekijät, realistinen toivekuva toiminnan toteutumisesta v.2013 loppuun mennessä sekä näkemys ns. loppukäyttäjien (asiakkaiden) arviointien toteutumisesta.

Tähänastisen toiminnan sisällöissä osaprojektien keskeisten toimijoiden näkemyksissä oli runsaasti eroja. Osalla toimijoista oli jo runsaasti järjestettyjä erikokoisia

tilaisuuksia ja tapahtumia. Osalla toimijoista toiminnan suunnittelu oli vielä menossa ja tiivistymässä, joten varsinaisia asiakastapahtumia ei vielä ollut. Vaikka viiveitä toteutumisessa osittain oli, myös joidenkin osaprojektien keskeisten toimijoiden keskinäinen suunnittelu oli tiivistynyt, mm. Vantaan Lumo, Vantaan Valo, Päivälehdin museo sekä kansalaisjärjestö Korso-Seura osana Vantaan Lumon verkostoa. Näin ollen aikaviive oli tuonut myös uuden toimintakombinaation. Tämä noudatti hyvin myös arviointisuunnitelman syklisiä luonnetta, toiminnan edetessä tehty tilanteen uudelleen arviointi toimijoiden kesken tuo uusia toimintamahdollisuuksia.

Osaprojektien keskeiset toimijat olivat hyvin tietoisia toiminnan sisältöjen eroista tällä hetkellä, koska verkostoitumisseminaareissa asioita oli jaettu ja keskusteltu avoimesti. Tämä näkyi myös ns. positiivisena kateutena. Tässä mitä ilmeisimmin tulivat kommentoitua myös eri toimijoiden käytettävissä olevat talous- ja henkilöstöresurssit. Samoin se, että ns. pidemmällä olevien toimijoiden kokemuksista voi oppia ja ottaa huomioon esim. omissa tulevaisuusi asiakastapahtumissa, tuli esiin positiivisena kommenttina.

Toiminnan sisällön toteutumista edistävissä tekijöissä erityisesti projektin hallinto Laureassa sai runsaasti positiivista palautetta. Projektipäälliköltä ja projektikoordinaattorilta oli saatu tarvittaessa apua ja heidät henkilöinä todettiin ”helposti lähestyttäviksi”. Liittyen raportointeihin ja maksatushakemuksiin tuli yksittäisiä mainintoja toiminnan byrokraattisuudesta, mutta ne miellettiin rahoittajataholta tuleviksi. Tämä korostui erityisesti silloin, kun toimintoja oli vielä ollut niukasti, mutta toiminnan senhetkistä status-ta tuli kuitenkin raportoida.

Osaprojektien keskeiset toimijat korostivat erityisesti verkostoitumisseminaarien merkitystä myös omaa toimintaa innostavana tapahtumana, sekä informaatiota antaen että yhteishenkeä ja keskinäistä tukea kaikille osatoimijoille antaen. Monet mainitsivat myös oman osaprojektinsa kannalta keskeisiä henkilöitä oman osaprojektin sisältä. Sisältöjen suunnittelun ja toteutuksen kannalta sopivien henkilöiden löytyminen koettiin keskeisenä eteenpäin vievänä voimana. Samoin tätä kautta syntynyt uusi innostus osaprojektin sisällä todettiin energiseksi.

Osa toimintaa hidastavista tekijöistä liittyi tarvittavien materiaalien hankintaan. Mm. telttarakennelmiin liittyvät yhteistilaukset vaikkapa telttakankaiden osalta hidastivat toimintaa. Hidastukset miellettiin kuitenkin osaprojektien isäntäorganisaatioiden erilaisista käytänteistä ja aikatauluista johtuviksi, eivätkä maininnat kohdistuneet yksittäisiin osaprojektien toimijoihin. Liittyen raportointeihin ja

maksatushakemuksiin niiden laatiminen vie runsaasti aikaa, joka on osittain poissa itse toimintojen kehittämisestä.

Osaprojektien keskeisten toimijoiden toiminta suhteessa omiin lähitoimijoihin koettiin myös joissakin kohdin haasteelliseksi. Kun toimitaan esim. oppilaitosten kanssa tai vaikkapa kansalaisjärjestöjen kanssa, erilaiset toimintakulttuurit ja päätöksentekojärjestelmät eroavat runsaasti, jolloin toimivan yhteistyön toteuttamiselle tulee viivettä. Tämä myös osittain toi lisähaastetta Aistien-hankkeen verkostoyhteistyölle, koska jo itse osaprojektien toimijoiden isäntäorganisaatioilla on omia käytänteitä ja aikatauluksia.

Osaprojektien keskinäisten toimijoiden resurssit vaihtelevat runsaasti. Ilmeni myös mainintoja, että taloudellinen niukkuus voi synnyttää uusia ja uudentyyppejä luovia ratkaisuja. Näin ollen taloudellinen niukkuus voidaan osittain nähdä myös positiivisena. Taloudellista resurssia voi omalta isäntäorganisaatiolta saada myös lisää, mutta se ei käy automaattisesti. Pitää ”osata myydä” asia niin, että se näyttää tulevat hyödyt pitkällä aikavälillä. Ajan hektisyys edellytti valmiita, pelkistettyjä perusteluja.

Väliarvioinnissa annettu realistinen toivekuva toiminnan jatkosta

Ne osatoimijat, joilla oli runsaasti jo tähän mennessä toimintoja, esittivät runsaasti jatkamahdollisuuksia ja olemassa olevien toimintojen sisällöllistä kehittämistä sekä laajentamista. Niillä, joilla toimintaa oli vielä niukasti, oli suhteellisen selkeä visio vuoden 2013 toiminnoista. Myös osaprojektien keskeisten toimijoiden omien isäntäorganisaatioiden vallitseva toimintakulttuuri erityisesti aikataulutusten suhteen vaikutti asiaan. Esim. museotoimijat ovat tottuneet vaikkapa viiden vuoden sykleihin näyttelyiden järjestämisessä, toisilla taas suunnittelu etenee lyhyemmällä aikajaksolla.

Osaprojektien tähänastisten toimintojen että suunnitella olevien toimintojen sisällöissä oli näkyvissä runsas kirjo tapoina lähestyä aistipainotteisia avoimia oppimisympäristöjä. Museoteatterista muisteluihin, muisteluiden kautta eteenpäin uusiin toimintoihin, eri oppiainesovelluksia, eri loppukäyttäjryhmiä etc. niin eteläisellä että pohjoisella ulottuvuudella kuin kaupunkiympäristöön ja maaseutuympäristöön sovellettuina, on laaja kirjo toimintoja. Nämä kaikki toiminnot tulevat tuomaan kaikella todennäköisyydellä runsaasti nimenomaan erilaisia aistipainotteisia avoimia oppimisympäristöjä osana hankkeen tuotoksia. Koska vaihteluväli oli näin runsas, se loi haasteita erityisesti erilaisille teknisille ratkaisumahdollisuuksille, joita projektit tarvitsevat omaan tuotekehitykseensä.

Osaprojektien erilaisista rytmeistä ja tilannetasoista joh-
tuen loppukäyttäjiltä saaduissa arvioinneissa oli runsaasti
eroja. Osa ei vielä ymmärrettävästi ole lainkaan kerännyt
näitä palautteita. Hankkeen sivuilla olevaa arviointilomake-
ta oli tarjolla kävijöille, mutta palautettuja kaiken kaikkiaan
niukasti. Hyväksi käytännöksi oli osoittautunut, että mikäli
joku tietty ryhmä tulee tutustumaan oppimisympäristöön,
ryhmän vetäjälle annetut tyhjät lomakkeet tuottivat tulosta.
Näin ryhmän vetäjän jakamana ryhmäläiset täyttivät lomake-
keita, koska se näin kuului kokonaisuuteen tutustumisen
jälkeen.

Osa osaprojektien keskeisistä toimijoista oli kehittänyt omia
tapoja kerätä arviointitietoja, vaikkapa päiväkirjamuistiin-
panoina heti tilaisuuden jälkeen. Näissä koottiin havainto-
ja ja suullisia palautteita. Myös myöhemmin sähköpostilla
tapahtuva palaute oli käytössä. Tämä on suositeltavaa toi-
mintaa, koska toimintojen erilaisuudesta johtuen yhden
yksittäisen arviointiformaatin noudattaminen ei yksiselit-
teisesti onnistu.

Se, että arviointitietoa käytettiin suoraan tulevien toimin-
tojen edelleen kehittämiseen, oli myös merkityksellistä.
Näin koko hankkeen arviointisuunnitelman hengessä, saa-
tu palaute oli reaaliaikaisena ja syklistä osana jatkokehit-
tämistä. Myös ne, joilla toimintoja ei ollut tai oli niukasti,
oli havaittavissa suunnitelmavisiio loppukäyttäjärviöinnin
keräämisestä omaan osaprojektiin sovellettuna.

Arviointimateriaalien kokonaisuus

Aistien-hankkeen arviointimateriaalia kertyi runsaasti, osit-
tain myös siksi, että hanke sai jatkoaikaa. Näin ollen alun
perin loppuarviointiksi kerättyä aineistoa käytettiin ns. toi-
sena väliarviointina. Oheisena kerrotaan lyhyesti arviointi-
materiaalien kokonaisuus helmikuussa 2014.

Osaprojektien vastaavien haastatteluaineistoa kerättiin syk-
sillä 2012 Heinolasta, Hämeen Kylistä, Lapin maakunta-
museosta, Vantaan Lumosta, Päivälehdin museosta, Laurea
Tikkurilasta ja Metropolia. Kirjallisista kyselyistä syksyllä
2013 osaprojektien vastaaville saatiin vastaukset Heinolasta,
Hämeen Kylistä, Lapin maakuntamuseosta, Vantaan Lumos-
ta, Päivälehdin museosta ja Laurea Tikkurilasta.

Osaprojektien ns. loppukäyttäjien eli moniaistisissa tiloissa
käyneiden eri-ikäisten henkilöiden antamia palautteita saa-
tiin vaihtelevasti.

Arviointia varten kehitetyllä lomakkeella saatiin eniten
palautetta Hämeen Kylistä, yhteensä 46 kappaletta Mat-
kun, Kojjärven, Lammin, Hauhon ja Lopen tapahtumista.
Ikäryhmittäin palautteet vaihtelivat jonkin verran. Yleises-
ti ottaen kaikissa palautteissa oli nähtävissä myönteinen

suhtautuminen. Kaikkein tyytyväisimpiä kokonaisuuksiin
olivat yli 60-vuotiaat. He korostivat erityisesti tunnelman
välittymistä, omien muistojen aktivoitumista ja ylipään-
sä elämysten monipuolisuutta. Myös oma aikaisempi elä-
mäkokemus aktivoitui tekemisen tasolla, esim. saippuan
valmistaminen kotioissa. Muutamissa palautteissa koros-
tettiin, että pyörätuolissa osallistuvia tulisi huomioida
paremmin. Samoin Aistien-tilaan tutustumisen sisällyttä-
mistä osaksi jotakin muuta tapahtumaa, esim. kesäteatte-
rissa käynnin yhteydessä, on luonteva paikka. Yksittäisinä
havaintoina mm. saunakokonaisuuteen muutama vastaaja
totesi kokemuksen olleen niin luonteva, että vain ”kuuma
kivas” ja lauteilla istuvien ”saunojien alastomuus” puuttui-
vat. Saunakokonaisuus kaiken kaikkiaan toi hyvinkin syvälle
muistoihin ulottuvia, kerrottuja aiheita, kuten ”olen synty-
nyt saunassa”.

Alle 14-vuotiaiden palautteissa tuli esiin aistillisuus erityi-
sesti, haisteltavat ja maisteltavat oheistuotteet olivat kiin-
nostavimpia. Ns. historiaosuuksien esittäminen puheen tai
esityksen tasolla koettiin hieman pitkiksi ja siksi omaksu-
minen oli hankalaa. Silti suurin osa vastaajista ei haluaisi
muuttaa mitään itse kokonaisuudesta.

Koottuja palautteita Heinolasta tuli osaprojektin vastaaval-
ta myös runsaasti. Hän havainnoi asiakastapahtumia ja kir-
joitti havainnoistaan ja saamistaan suullisista palautteista
muistiinpanoja systemaattisesti: osatapahtumat toteutuivat
nimillä Tansania, Valolinn, kirjasto, alkeis-Pilates, Heinola
ennen ja nyt, Kielikahvila, kielten takkatila, näkövammais-
ten jumppa, rentoutustila sekä työhyvinvointiin vaikuttava
tila. Tapahtumien moninaisuudesta johtuen palautteet vaih-
telivat yksityiskohdittain. Kuitenkin muutamaa poikkeusta
lukuun ottamatta palautteissa oli nähtävissä myönteisyys ja
elämyksellisyys, monissa myös kokemus voimaantumisen
muistojen kautta.

Laurea Tikkurilasta saatiin moniaistisen suunnitteluun ja
toteutukseen osallistuneiden opiskelijoiden palautteita e-lo-
makkeina yhteensä noin 70 kappaletta. Näistä laadittiin eril-
liset yhteenvedot. Osa opiskelijoista laati näistä kokemuksis-
ta laajempia kokonaisuuksia osana opinnäytetöitään.

Samoin Laurea Tikkurilassa pidetyistä koulutuspäivistä
kerättiin palautteita useita kymmeniä. Näistä laadittiin eril-
liset yhteenvedot.

Laurean opiskelijat keräsivät haastatteluaineistoa myös ns.
keskeisiltä osaprojektien toimijoilta, jokaisesta osaprojek-
tista yhdeltä keskeiseltä toimijalta. Näiden tulosten esittely
tässä yhteydessä jää myöhempää tarkastelua varten. Kuiten-
kin innostus, motivoituminen ja parannusehdotukset jat-
koon ovat selkeästi näkyvissä.

Osaprojektien vastaavilta kerättiin aineistoa uudelleen.
Haastattelut korvattiin avokysymyksiä sisältävillä kysely-
lomakkeilla, jotka lähetettiin ja palautettiin sähköpostilla.
Kysymykset noudattivat samoja sisältöjä koskevia aihealu-
eita. Yksityiskohtaisia havaintoja tuli runsaasti, mutta pää-
sääntöisesti suuntaus noudatti väliarviöinnin tulosalueita.

Osaprojektien vastaavien loppupalaute

Osaprojektien vastaavilta kerättiin palautteet marraskuus-
sa 2014 kyselylomakkeilla, vastaajia yhdeksän henkilöä,
osa myös keskeisiä toimijoita. Kysymykset olivat avokysy-
myksiä, joissa pyydettiin vastaavia antamaan palautetta
projektin keskeisten kolmen päätavoitteen osalta: pedago-
gisen mallin toteutumisesta, moniaistisen tilan teknisistä
toteutustavoista sekä Aistien-menetelmän levittämisestä
ja mallintamisesta. Vastauksia pyydettiin jokaisesta tavoit-
teesta kolmella eri tasolla: koko hankkeen osalta, oman
osaprojektin tasolta ja oman osallistumisen osalta.

Kaiken kaikkiaan koko hankkeen osalta vastaavat olivat tyy-
tyväisiä ja suhtautuivat myönteisesti hankkeen tuloksiin.
Osaprojektien arvioinnissa oli hieman eriytyviä kannanotto-
ja ja niissä esitettiin myös kehittämisehdotuksia: mitä olisi
voinut tehdä toisin. Suurin osa vastaajista totesi omaa osal-
listumista koskeviin kysymyksiin viittaamalla osaprojektin
osalta tekemiinsä vastauksiin. Oman osallistumisen itse-
arviointi oli luonnollisesti myös riippuvainen siitä, kuinka

Lähteet

Anttila, P. 2006. *Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen*.
Hamina: Akatiimi.

Engeström, Y. 1995. *Kehittävä työntutkimus, perusteita,
tuloksia ja haasteita*. Hallinnon kehittämiskeskus, Helsinki:
Edita.

pitkään oli ollut hankkeen vastaavana tai toimijana ja siitä,
painottuiko oma osallistuminen osaprojektin alkuosaan,
loppuosaan tai koko projektin ajalle.

Yhteenvedoista arvioinnista

Arviointimateriaalia kertyi runsaasti eri näkökulmista. Täs-
sä yhteenvedossa on pyritty luomaan yleiskatsaus kerättyi-
hin aineistoihin ja niiden keskeisiin tuloksiin. Tarkemmal-
le aineiston analyysille kerätyt aineistot antavat runsaasti
materiaalia.

Arviöinnin lähtökohdissa korostettiin jatkuvan tuotetun
arviointimateriaalin hyödynnettävyyttä koko projekti-
prosessin aikana. Tähän pyrittiin vastaamaan antamalla tie-
toa projektin kulusta mm. väliarviointiraporttina. Lisäksi
tärkeää on huomata myös se, että osaprojektien vastaavat
saivat mm. jokaisesta asiakastapahtumasta kerätyt palaut-
teet omaan käyttöönsä reaaliajassa. Näin ollen saatua tietoa
pystyttiin hyödyntämään myös ns. suoraan, kun seuraavaa
tapahtumaa suunniteltiin. Tämä tuo omalta osaltaan luonte-
vasti esiin arviöinnin alun perin suunnitellun syklisen luon-
teen. ■

Kolb, D. 1984. *Experiential Learning. Experience as the source
of Learning and Development*. Englewood Cliffs New York:
Prentice Hall.

Rauste-von Wright M-L. & von Wright J. 1996. *Oppiminen ja
koulutus*. Juva:

Hankkeen aikana kerätty arviointimateriaalit

Kirjoittajat

Kari Björn (TKL) toimii tekniikan alan yliopettajana sekä hyvinvointi- ja terveysteknologian tutkintovastaavana Metropolia ammattikorkeakoulussa. Hän on aiemmin toiminut tietotekniikan koulutusjohtajana ja ollut käynnistämässä hyvinvointiteknologian koulutusohjelmaa.

Federico Ferrara työskentelee suunnittelijana Punaisen Ristin Ei Rasismille! -hankkeessa ja on myös mukana kiintiöpakolaisten vastaanotossa. Federico on koulutukseltaan filosofian maisteri. Hän opiskeli Helsingin yliopistossa kieliä, valtio-oppia ja Etelä-Amerikan tutkimusta. Hän tutustui Aistien-hankkeeseen vuoden 2013 loppupuolella ja on ollut mukana kehittämässä sen pohjalta SPR:n pakolaistelttakampanjaa.

Maaseutuelinkeinojen markkinoinnin tradenomi (AMK) **Johanna Henttinen** työskentelee kyläkoordinaattorina Hämeenlinnan seudun Leader-ryhmä Linnaseutu ry:ssä ja toimii vapaa-ajallaan kotiseutuyhdistys Hauho-Seura ry:ssä sekä Hauhon Rouwasväenyhdistys ry:ssä. Sydän sykkii niin työssä kuin harrastustenkin parissa kehittämistyölle maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämiseksi sekä historian ja kulttuuriperinteiden vaalimiseksi. Aistien-hankkeessa Johanna oli mukana toteuttamassa sekä Hauho-Seuran että hämäläisten kotiseutuyhdistysten ja Hämeenlinnan kyläaktivaattoreiden Aistien-tiloja.

Armi Jyrkkiö on koulutukseltaan terveydenhuollon lisensiaatti ja työskentelee Laureassa sosiaali- ja terveystieteiden yliopettajana. Aistien -hankkeessa hän on kerännyt ja analysoinut arviointimateriaalia.

Sonja Järvinen teki sosionomi-koulutuksen opinnäytetyönsä Aistien-hankkeessa. Hän valmistui sosionomiksi vuonna 2014.

Liisa Lassila toimii opettajana Laurea ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteillä. Aistien - hankkeeseen hän tuli mukaan vuonna 2012. Liisan kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti lapsiperheet sekä heidän tukeminen ja auttaminen. Lisäksi hän on kiinnostunut erilaisista voimavarakeskeisistä menetelmistä, jotka sopivat sekä yksilöiden että ryhmien kanssa tehtävään työhön.

Heli Laurikainen työskentelee kyläkehittäjänä Hämeen Kylät ry:ssä. Aistien-hankkeen kautta Heli ohjasi kylä- ja kotiseutuyhdistysten vapaaehtoisia rakentamaan Aistien-tiloja ympäri Kanta-Hämeen pitäjää ja kyliä. Yhdessä rakennetut erilaiset tilat ovat toimineet kyläläisten kohtaamispaikkoina, tuoneet esille paikallista historiaa tai saaneet asukkaat suunnittelemaan kylän tulevaisuutta. Koulutukseltaan Heli on Yhteisöpedagogi (ylempi AMK).

Saila Linnahalme, FM työskentelee Päivälehdessä museon johtajana. Hän on erityisen kiinnostunut historian popularisoinnista sekä eri alojen osaamisen ja työmenetelmien soveltamisesta museotyössä.

Johanna Matikainen on monien hankkeiden nainen, joka työskentelee Punaisen Ristin maahanmuuttajaohjelman kehittämispäällikkönä. Maahanmuuttoon, inhimilliseen pakolaispolitiikkaan, monikulttuurisiin teemoihin sekä vapaaehtoistointaan liittyvät kysymykset inspiroivat Johannaa. Aistien hanke tarjosi loistavan pohjan pakolaistelttakampanjan suunnitteluun ja toteutukseen. Johanna on taustakoulutukseltaan aikuiskasvattaja, KM ja ammatillisten aineiden opettaja, joka on opiskellut myös ryhmien ohjausta.

Sari Myréen toimii kielenopettajana Laurea-ammattikorkeakoulussa. Hän on koulutukseltaan filosofian maisteri ja opettaa englannin, ruotsin ja ranskan kieltä Tikkurilan kampuksella, missä ranskan kieltä opiskellaan moniaistisessa tilassa. Sarilla on yli kymmenen vuoden kokemus ammattikielen opettajana, ja hän on erityisen kiinnostunut innovatiivisista opiskelijälähtöisistä oppimisympäristöistä niin verkossa kuin lähiopetuksessa.

Elli Rankka teki sosionomi-koulutuksen opinnäytetyönsä Aistien-hankkeessa. Hän valmistui sosionomiksi vuonna 2014. Elli on soveltanut Aistien-menetelmää toimiessaan monikulttuurisessa vapaaehtoistyössä.

Minttu Rätty (KL,VTM) on toiminut Aistien-hankkeen projektipäällikkönä ja tätä ennen Kohtaamisia moniaistisessa tilassa-hankkeen projektipäällikkönä. Minttu lähti alun perin kehittämään moniaistista tilaa nimenomaan kulttuurienvälisen kohtaamisen ja maahanmuuttajien kotoutumisen tueksi, mutta iloitsee siitä, että verkostossa menetelmää on kehitetty yhä laajemmin sovellettavaksi.

Jenny Saarela, tradenomi (YAMK) toimi Aistien-hankkeen Heinolan kansalaisopistossa hankepäällikkönä ja hankkeen osaprojektista vastaavana.

Pirjo Sandelius, Filosofian maisteri, eläkkeellä. Hän on ollut suunnittelemassa, rakentamassa ja esittelemässä Aistien-tiloja ”Tanssit Untulassa” Sydänlammin kyläyhdistyksen puheenjohtajana ja ”Minne menet maaseutu” Hämeenlinnan kyläaktivaattoreiden puheenjohtajana.

Sari Sivonen (HuK)

Kirjoittaja opiskelee maisterivaiheen historian opintoja Helsingin yliopistossa ja on työskennellyt useita vuosia museo-opaana Päivälehdessä museossa.

Sirkka Suomi, KM, rehtori, Jyränkölän setlementti/Heinolan kansalaisopisto

Sirkka on ollut Aistien -hankkeessa mukana kansalaisopiston ja setlementtityön asiantuntijana. Hän on ollut mukana myös pilottien suunnittelussa ja toteutuksessa koko hankkeen ajan.

Laura Verronen on kirjastonhoitaja Kallion kirjastossa Helsingissä. Aistien-hankkeessa hän toimi Monitoimikeskus LUMOn projektikoordinaattorina informaation tehtävien ohessa.

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Minttu Rätty & Heli Laurikainen (toim.)

AISTIEN-MENETELMÄLLÄ OIVALLUKSIA OPPIMISEEN JA KOHTAAMISEEN

Artikkelikokoelma kuvaa hyvin niin Aistien-menetelmän monikäyttöisyyttä kuin sen kehittäjäjoukon moninaisuutta. Verkostomainen kehittäminen on vienyt moniaistisuuden hyödyntämisen erilaisten toimijoiden ja kohde-ryhmien käyttöön. Verkoston toimijoiden innostus kokeilla ja kehittää näkyy runsaina käytännön esimerkkeinä artikkeleissa. Menetelmän kehittäminen on tarjonnut laajasti oppimisen ja oivaltamisen hetkiä.

Teksteissä kuvataan elävästi menetelmän käyttötarkoitusta ja merkitystä niin tekijöille itselleen kuin toteuttamiseen osallistuneille henkilöille. Menetelmän sovellettavuus on inspiroinut tekijöitä. Toivottavasti nämä artikkelit innostavat lukijoita menetelmän soveltamiseen niin opetuksen, monikulttuurityön, kansalaistoiminnan, museoiden, kirjastojen kuin vapaan sivistystyön parissa.

Aistien-menetelmä kehitettiin Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeessa vuosina 2011-2015. Laurea-ammattikorkeakoulun koordinoimassa hankkeessa toimivat lisäksi Jyränkölän Settlementti ry/Heinolan kansalaisopisto, Hämeen Kylät ry, Vantaan kaupunki, Lapin maakuntamuseo, Helsingin Sanomain Säätiö/Päivälehdin museo sekä Metropolia Ammattikorkeakoulu. Hanketta rahoittivat Lapin/Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Euroopan sosiaalirahasto.